

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İŞLETMECİLİK VE TİCARET ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI TİCARET BİLİM DALI

**TÜRK İMALAT SANAYİİNİN ENDÜSTRİ-İÇİ DIŞ TİCARETİ-
GÜNEY KORE İLE BİR KARŞILAŞTIRMA**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Muhammed Fatih AYDEMİR

BURSA – 2016

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İŞLETMECİLİK VE TİCARET ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI TİCARET BİLİM DALI

**TÜRKİYE İMALAT SANAYİİNİN ENDÜSTRİ-İÇİ DIŞ TİCARETİ-
GÜNEY KORE İLE BİR KARŞILAŞTIRMA**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Muhammed Fatih AYDEMİR

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Osman Barbaros KEMER

BURSA – 2016

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Uluslararası İşletmecilik Ve Ticaret Anabilim Dalı, Uluslararası Ticaret Bilim Dalı'nda 701419001 numaralı Muhammed Fatih AYDEMİR'in hazırladığı "Türk İmalat Sanayiinin Endüstri-İçi Dış Ticareti-Güney Kore İle Bir Karşılaştırma" konulu (Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik Tezi/Çalışması) ile ilgili tez savunma sınavı, ~~11/07/2016~~ ^{27/06/2016} günü 10:00 – 11:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının Başarılı (başarılı/başarısız) olduğuna oybirliği (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Yrd. Doç. Dr. Osman Barbaros KEMER /
Uludağ Üniversitesi

Üye

Yrd. Doç. Dr. Esra GÜLER / Uludağ
Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Halil SEYİDOĞLU / Doğuş
Üniversitesi

~~11/07/2016~~

27/06/2016

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türk İmalat Sanayiinin Endüstri-İçi Dış Ticareti-Güney Kore İle Bir Karşılaştırma” Başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

27.06.2016

Adı Soyadı: Muhammed Fatih AYDEMİR

Öğrenci No: 701419001

Anabilim Dalı: Uluslararası İşletmecilik ve Ticaret Anabilim Dalı

Programı: Uluslararası Ticaret

Statüsü:

Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

ÖZET

Yazar Adı ve : Muhammed Fatih AYDEMİR
Soyadı :
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Uluslararası İşletmecilik Ve Ticaret Anabilim Dalı
Bilim Dalı : Uluslararası Ticaret Bilim Dalı
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XIV + 125
Mezuniyet Tarihi : 27 / 06 / 2016
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Osman Barbaros KEMER

TÜRK İMALAT SANAYİİNİN ENDÜSTRİ-İÇİ DIŞ TİCARETİ-GÜNEY KORE İLE BİR KARŞILAŞTIRMA

Ampirik çalışmalara göre, özellikle gelişmiş ülkeler arasında, farklı malların ticaretinden ziyade benzer malların ticareti 1960'lar itibariyle daha sık görülmüştür. Aynı durum, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin benzer mallar itibariyle ticaretinin artan önemi için de söz konusudur. Bu çalışmada ilk olarak, hem Türkiye ve Dünya ülkeleri arasındaki hem de Güney Kore ile Dünya ülkeleri arasındaki Endüstri-İçi Ticaret (EİT) ilişkisi incelenmiştir. Bu amaçla, 2001-2014 dönemi gözönünde bulundurularak, Standart Grubel-Lloyd endeksi ve Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksi kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, Türkiye ile Dünya ülkeleri arasındaki EİT değeri 2010 yılından beri yüksek değerlerle sonuçlanmış ve Güney Kore ile Dünya ülkeleri arasındaki EİT değeri ise 2001-2014 döneminde yüksek değerlerle sonuçlanmıştır. Buna karşın, çalışmanın ana konusu olarak, Türkiye ile Güney Kore arasındaki EİT'nin 2001-2014 döneminde, genellikle oldukça düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca, mal gruplarının teknolojik yapısı açısından, her ne kadar Türkiye'nin standart ve ara mallar grubunun Endüstri-İçi Ticaretteki nispi dağılımı yüksek değerlerle sonuçlansa da, bu durum Güney Kore'de yüksek teknoloji mallar için söz konusudur. Dolayısıyla iki ülke arasındaki EİT'te nispi dağılım, çoğunlukla ara teknoloji mallar için söz konusudur.

Anahtar Sözcükler: Endüstri-İçi Ticaret, İmalat Sanayi, Türkiye, Güney Kore.

ABSTRACT

Name and Surname : Muhammed Fatih AYDEMİR
University : Uludağ University
Institution : Social Science Institution
Field : International Business and Trade
Branch : International Trade
Degree Awarded : Master
Page Number : XIV + 125
Degree Date : 27 / 06 / 2016
Supervisor (s) : Asst. Prof. Dr. Osman Barbaros KEMER

INTRA-INDUSTRY FOREIGN TRADE OF MANUFACTURING INDUSTRY IN TURKEY-A COMPARISON WITH SOUTH KOREA

According to empirical studies, the trade of similar goods rather than trade of different goods, specially between developed countries, has been seen more offer in respect of 1960s. The same matter is in question for growing importance of trade in respect of similar goods in developing countries, such as Turkey, as well. Firstly, in this study, relationships of intra-industry trade (IIT) both between Turkey & World countries and between South Korea & World countries are examined. For this purpose, taking into consideration data 2001-2014 period, index of Grubel-Lloyd and adapted index of Grubel-Lloyd are used for measuring the IIT. According to the study, the IIT between Turkey and World countries has resulted in high values since 2010, and IIT between South Korea and World countries has resulted in high values from 2001 to 2014. However, as a main subject of the study, generally, it has been seen that IIT value of 2001-2014 period between Turkey and South Korea is very low. In addition, in terms of technological structure of good sections, although the relative distribution in IIT of the goods section with intermediate and standart technology of Turkey has resulted in high values, this matter is in question for high-tech goods in South Korea. Therefore, the relative distribution in IIT between two countries has been in question mostly for intermediate technology goods.

Keywords: Intra-Industry Trade, Manufacturing Industry, Turkey, South Korea.

ÖNSÖZ

Endüstri-İç Ticaret, ülkelerin dış ticaret yapılarının incelenmesinde gün geçtikçe artan bir öneme sahip olmuştur. Bunun en önemli nedeni, birbirleri ile ticaret yapan -özellikle gelişmiş ülkeler başta olmak üzere- ülkeler arasında benzer malların ticaretinin yüksek olması ve dünya da benzer mal ticaretinde görülen artışlardır.

Türkiye ekonomisinde şüphesiz imalat sanayi ve dış ticaretin önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu bakımdan Türkiye'nin imalat sanayi üzerinde dış ticaret yapısının incelenmesi ve bu konuda yapılan her açıklama Türkiye ekonomisinin gelişmesinde yol gösterici olacaktır.

Özellikle son yıllarda, Türkiye ile Uzakdoğu ülkeleri arasında yer alan Güney Kore ile ticari ilişkiler hız kazanmıştır. İki ülke arasında yapılan serbest ticaret anlaşması da bunun göstergesi niteliğindedir. Yapılan çalışmada, bu iki ülke arasındaki Endüstri-İç Ticaret yapıları incelenmiş ve ortaya çıkan sonuçlar belirtilmiştir.

Bu çalışmanın oluşmasında bana rehberlik eden, benden sabrını ve bilgisini esirgemeyen değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Osman Barbaros KEMER'e, uygulama aşamasında bana görüşleri ile destek veren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Murat Ozan BAŞKOL'a ve değerli bilgileri ile bu çalışmanın gelişmesini sağlayan tüm Hocalarıma teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Ayrıca bu süreçte gösterdikleri sabırla beni motive eden tüm arkadaşlarıma ve beni bugünlere getiren, benden maddi, manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen çok sevdiğim aileme sonsuz teşekkürler.

Bursa, 2016

Muhammed Fatih AYDEMİR

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ ONAY SAYFASI	iv
YEMİN METNİ.....	v
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
TABLolar	xi
ŞEKİLLER.....	xiii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET (EİT) KAVRAMI VE KAPSAMI

1. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİN TANIMI VE KAPSAMI	3
2. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİN TARİHSEL GELİŞİMİ	6
3. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET MODELLERİ	8
3.1. Rekabetçi Piyasalarda Endüstri-İçi Ticaret Modelleri.....	9
3.1.1. Yeni Heckscher-Ohlin modelleri: Falvey ve Kierzkowski modeli	10
3.1.2. Yeni Chamberlin modelleri.....	11
3.1.3. Yeni Hotelling modelleri.....	13
3.2. Oligopolcü Piyasalarda Endüstri-İçi Ticaret Modelleri.....	15
3.2.1. Homojen mallarda oligopol piyasası.....	16

3.2.2. Farklılaştırılmış mallarda oligopol piyasası	17
3.2.2.1. Dikey farklılaştırılmış mallarda oligopol piyasası	17
3.2.2.2. Yatay farklılaştırılmış mallarda oligopol piyasası	18
4. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİN ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİNDEKİ YERİ.....	20
4.1. Geleneksel Dış Ticaret Teorisi İle Endüstri-İçi Ticaret Arasındaki İlişki	20
4.1.1. Ölçek ekonomileri ve piyasa yapısı	20
4.1.2. Mal farklılaştırması: yatay ve dikey endüstri-içi ticaret	21
4.2. Yeni Dış Ticaret Teorileri İle Endüstri-İçi Ticaret Arasındaki İlişki	23
4.2.1. Nitelikli işgücü teorisi ve endüstri-içi ticaret	24
4.2.2. Tercihlerde benzerlik teorisi ve endüstri-içi ticaret	24
4.2.3. Teknolojik açık teorisi ve endüstri-içi ticaret.....	25
4.2.4. Ürün dönemleri teorisi ve endüstri-içi ticaret	27

İKİNCİ BÖLÜM

ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET DÜZEYİNİ AÇIKLAYAN AMPİRİK BELİRLEYİCİLER VE ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET ÖLÇME YÖNTEMLERİ

1. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET DÜZEYİNİ AÇIKLAYAN AMPİRİK BELİRLEYİCİLER.....	29
1.1. Ükelere İlişkin Ampirik Belirleyiciler.....	29
1.1.1. Kişi başına gelir.....	30
1.1.2. Ekonomik gelişme seviyesi.....	30
1.1.3. Ekonomik entegrasyonlar.....	31
1.1.4. Ekonomik sistemler ve dışa açıklık oranı	32
1.1.5. Ölçek ekonomileri ve ülke büyüklüğü	32

1.1.6. Coğrafi uzaklık ve doğrudan yabancı yatırımlar.....	33
1.2. Endüstrilere İlişkin Ampirik Belirleyiciler	33
2. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET ÖLÇME YÖNTEMLERİ.....	34
2.1. Geleneksel Endüstri-İçi Ticareti Ölçme Yöntemleri	34
2.1.1. Balassa endeksi	34
2.1.2. Grubel-Lloyd endeksi	35
2.2. Uyarlanmış Endüstri İçi Ticareti Ölçme Yöntemleri.....	38
2.2.1. Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksi	38
2.2.2. Aquino endeksi	40
2.3. Marjinal Endüstri-İçi Ticaret Ölçme Yöntemleri	41
2.3.1. Hamilton ve Kniest endeksi	41
2.3.2. Brülhart endeksi	42
2.3.3. Greenaway-Hine-Milner-Elliott endeksi.....	43
2.4. Yatay ve Dikey Endüstri-İçi Ticaretin Ölçülmesi	44
2.5. Endüstri-İçi Ticaretin Ölçülmesinde Kategorik Toplulaştırma Sorunu.....	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VE GÜNEY KORE ARASINDAKİ ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİN İMALAT SANAYİ BAKIMINDAN ANALİZİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ	48
1.1. Araştırmanın Amacı Ve Kapsamı	48
1.2. Veri Seti ve Yöntemi	50
2. TÜRKİYE İLE DÜNYA ÜLKELERİ ARASINDA İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA ENDÜSTRİ İÇİ-TİCARET İLİŞKİSİ.....	50
2.1. Türkiye'nin Endüstri İçi-Ticareti Üzerine Yapılan Çalışmalar	50

2.2. Türkiye'nin Dış Ticaretinde İmalat Sanayi	54
2.3. Türkiye'nin İmalat Sanayi Kapsamında Dünya Ülkeleri İle Endüstri-İç Ticaret İlişkisi.....	56
3. GÜNEY KORE VE DÜNYA ÜLKELERİ ARASINDA İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA ENDÜSTRİ İÇİ-TİCARET İLİŞKİSİ.....	69
3.1. Güney Kore'nin Endüstri-İç Ticareti Üzerine Yapılan Çalışmalar	69
3.2. Güney Kore'nin Dış Ticaretinde İmalat Sanayi	72
3.3. Güney Kore'nin Dış Ticaretinde İmalat Sanayi Kapsamında Dünya Ülkeleri İle Endüstri-İç Ticareti.....	74
4. TÜRKİYE İLE GÜNEY KORE ARASINDA İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA ENDÜSTRİ İÇİ-TİCARET İLİŞKİSİ.....	86
4.1. Türkiye ve Güney Kore Arasındaki Dış Ticarete İmalat Sanayi.....	89
4.2. Türkiye ve Güney Kore Arasındaki Dış Ticarete İmalat Sanayi Kapsamında Endüstri-İç Ticareti.....	90
SONUÇ	104
KAYNAKLAR	110
EKLER.....	121

TABLÖLAR

Sayfa No

Tablo 1: EİT'ye Yönelik Yazarlar Tarafından Kullanılan Terimler ve Tanımlar	3
Tablo 2: Türkiye'nin Dış Ticaretinde (Kategorik Toplulaştırma Düzeylerine Göre) EİT Oranları (1990-2013)	47
Tablo 3: Türkiye'nin Dış Ticaretinde İmalat Sanayiinin Payı	55
Tablo 4: Türkiye'nin "Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi Ve Buna Bağlı Sanayi Ürünleri" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)	60
Tablo 5: Türkiye'nin "Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)	62
Tablo 6: Türkiye'nin "Makinalar ve Ulaştırma Araçları" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)	64
Tablo 7: Türkiye'nin "Çeşitli Mamul Eşya" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)	66
Tablo 8: İmalat Sanayiinde Teknoloji Düzeylerine Göre (SITC-Rev.3) Mal Sınıflandırılması	67
Tablo 9: Güney Kore'nin Dış Ticaretinde İmalat Sanayiinin Payı	73
Tablo 10: Güney Kore'nin "Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Buna Bağlı Sanayi Ürünleri" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)	77
Tablo 11: Güney Kore'nin "Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)	79
Tablo 12: Güney Kore'nin "Makinalar ve Ulaştırma Araçları" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)	83
Tablo 13: Güney Kore'nin "Çeşitli Mamul Eşya" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)	84
Tablo 14: Türkiye'nin En Çok İhracat Yaptığı İlk 20 Ülke	87
Tablo 15: Türkiye'nin En Çok İthalat Yaptığı İlk 20 Ülke	88
Tablo 16: Türkiye ve Güney Kore Arasındaki Dış Ticarete İmalat Sanayiinin Payı	89
Tablo 17: Türkiye ve Güney Kore Arasında "Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Buna Bağlı Sanayi Ürünleri" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)	94
Tablo 18: Türkiye ve Güney Kore Arasında "Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)	96

Tablo 19: Türkiye ve Güney Kore Arasında "Makinalar ve Ulaştırma Araçları" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)	99
Tablo 20: Türkiye ve Güney Kore Arasında "Çeşitli Mamul Eşya" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014).....	101

ŞEKİLLER

Sayfa No

Şekil 1: Türkiye Dış Ticaretinde İmalat Sanayi EİT Oranları (2001-2014)	56
Şekil 2: Türkiye İmalat Sanayiinde Sektörlere Göre EİT (G-L Endeksi) Oranları (2001-2014)	58
Şekil 3: Türkiye İmalat Sanayiinde Teknoloji Yoğunluğuna Göre EİT Dağılımları (2001-2014)	68
Şekil 4: Güney Kore Dış Ticaretinde İmalat Sanayi EİT Oranları (2001-2014)	74
Şekil 5: Güney Kore İmalat Sanayiinde Sektörlere Göre EİT (G-L Endeksi) Oranları (2001-2014).....	76
Şekil 6: Güney Kore İmalat Sanayiinde Teknoloji Yoğunluğuna Göre EİT Dağılımları (2001-2014).....	85
Şekil 7: Türkiye ve Güney Kore Arasındaki Dış Ticarete İmalat Sanayiinde EİT Oranları (2001-2014).....	91
Şekil 8: Türkiye ve Güney Kore Arasında İmalat Sanayiinde Sektörlere Göre EİT (G-L Endeksi) Oranları (2001-2014)	93
Şekil 9: Türkiye ve Güney Kore Arasında İmalat Sanayiinde Teknoloji Yoğunluğuna Göre EİT Dağılımları (2001-2014)	102

KISALTMALAR

Ulusal (Kısaltma)	Ulusal	Uluslararası (Kısaltma)	Uluslararası
DEİT	Dikey Endüstri-içi Ticaret	VIIT	Vertical Intra-Industry Trade
EAT	Endüstriler-arası Ticaret	-	Inter-Industry Trade
EİT	Endüstri-içi Ticaret	IIT	Intra-Industry Trade
MEİT	Marjinal Endüstri-içi Ticaret	MIIT	Marginal Intra-Industry Trade
KITA	Kore Uluslararası Ticaret Kurumu	KITA	Korea International Trade Association
Rev.	Revize	Rev.	Revision
SITC	Standart Uluslararası Ticaret Sınıflandırması	SITC	Standart International Trade Classification
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu	TÜİK	Turkish Statistical Institute
YEİT	Yatay Endüstri-içi Ticaret	HIIT	Horizontal Intra-Industry Trade

GİRİŞ

II.Dünya Savaşı sonrasında küreselleşmenin artan etkisinde, uluslararası ticaretin önemli bir katkısı olmuştur. Bu süreçte uluslararası ticaretin serbestleşmesi yönünde önemli adımlar atılmıştır. Çeşitli ülkelerde yapılan akademik çalışmalarda serbestleşmenin etkisi ile dış ticarete konu olan malların, klasik dış ticaret teorilerindeki gibi ülkeler arasında farklı malların ticareti şeklinde olmadığı ve bu süreçle birlikte ülkeler arasında ticarete konu olan malların daha çok birbirine benzer mallar arasındaki ticaret şeklinde gerçekleştiği yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Günümüzde daha çok gelişmiş ülkelerde görülen bu olgu, artık gelişmekte olan ülkelerde de görülmeye başlanmıştır. Bu olgu Endüstri-İçi Ticaret (EİT) olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir deyişle Endüstri-İçi Ticaret, iki ya da daha fazla ülke arasındaki ticarete birbirine benzer ya da aynı olan farklılaştırılmış malların ithalatı ve ihracatı şeklinde ifade edilmektedir.

Yapılan akademik çalışmalarda ayrıca Endüstri-İçi Ticaretin daha çok imalat sanayilerinde olduğu görülmüştür. Nitekim bu tez çalışmasında, 2001-2014 yıllarını kapsayan süreçte, Türkiye'nin Güney Kore ile imalat sanayiinde dış ticaret yapısı Endüstri-İçi Ticaret açısından incelenmiştir. Çalışmada çıkan sonuçları desteklemek ve daha net bir şekilde göstermek açısından, Türkiye'nin Dünya ülkeleri ile imalat sanayii dış ticaret yapısı ve Güney Kore'nin Dünya ülkeleri ile imalat sanayii dış ticaret yapısı incelenmiştir. Bu bakımdan ilk olarak imalat sanayi sektörleri hakkında, Standart Uluslararası Ticaret Sınıflaması (SITC Rev.3)'na uygun olarak, 3 basamaklı mal gruplarına yer verilerek Endüstri-İçi Ticaret analizleri bağlamında imalat sanayi ve daha sonra sektörlerin dış ticaret yapısı üzerine ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. Çalışmada, literatüre uygun olarak en çok kullanılan Endüstri-İçi Ticaret endeksi olan Grubel-Lloyd endeksi ve Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksi ile hesaplamalar yapılmıştır. Ortaya çıkan Endüstri-İçi Ticaret değerleri ile aynı zamanda, mal gruplarının teknoloji yoğunluğuna göre, nispi dağılımı ele alınarak literatüre uygun açıklamalar yapılmıştır.

Çalışmanın, Türkiye ve Güney Kore arasında imalat sanayiinde dış ticaret yapısı açısından incelenmesinde belli başlı nedenler bulunmaktadır. İlk olarak; Güney Kore'de

imalat sanayiinde 1970'lerden günümüze kadar hızlı bir değişim yaşanmıştır. 1970'li yıllarda tarım ve tekstil ağırlıklı oluşan emek-yoğun endüstrilerden, 1980 ve 1990'lı yıllarda sermaye-yoğun fakat hafif endüstriye geçiş yaşanmıştır. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren bilişim teknolojileri başta olmak üzere yüksek teknoloji sanayiye geçiş yaşanmıştır. Türk İmalat Sanayii açısından ise, 1970'li yıllardan günümüze kadar olan süreçte düşük teknoloji emek-yoğun endüstrilerden, orta teknoloji sermaye-yoğun endüstrilere geçiş yaşanmıştır. Bu durum açıkça Türkiye'nin sanayileşme yarışında Güney Kore'nin gerisinde kaldığını göstermektedir. Bu çerçevede birçok yazar, Güney Kore'yi Türkiye için bir model ülke olarak dile getirmiştir. Çalışmada bu bakımdan daha önce iki ülke arasında Endüstri-İç Ticaret açısından yapılan çalışma bulunmaması nedeniyle, tarafımızca iki ülke arasındaki Endüstri-İç Ticaret incelenmek istenmiştir.

İkinci olarak; Türkiye'nin ihracatı açısından her ne kadar Güney Kore'nin sıralaması çok önemli bir konumda değerlendirilemese de, Türkiye'nin Güney Kore'den yaptığı ithalat, çalışmada Güney Kore'nin değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Endüstri-İç Ticaret kavramı ve kapsamı ele alınmıştır. Bu bölümde Endüstri-İç Ticaretin tanımı ve kapsamı, Endüstri-İç Ticaretin tarihsel gelişimi ve Endüstri-İç Ticaret modelleri ele alınmıştır. İkinci bölümde Endüstri-İç Ticaret düzeyini açıklayan ampirik belirleyiciler ve Endüstri-İç Ticaret ölçme yöntemlerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise Türkiye ve Güney Kore arasındaki Endüstri-İç Ticaretin imalat sanayi bakımından analizi yapılmıştır. Bu bölümde araştırmanın amacı, kapsamı ve yöntemine değinilmiş, Türkiye'nin Dünya ülkeleri ile imalat sanayi kapsamında Endüstri-İç Ticaret ilişkisi, Güney Kore'nin Dünya ülkeleri ile imalat sanayi kapsamında Endüstri-İç Ticaret ilişkisi ve Türkiye ile Güney Kore arasında imalat sanayi kapsamında Endüstri-İç Ticaret ilişkisi incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET (EİT) KAVRAMI VE KAPSAMI

1. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİN TANIMI VE KAPSAMI

Endüstri-İçi ticaret (intra-industry trade) kavramı, 1966 yılında Bela Balassa tarafından ileri sürülmüştür (Balassa, 1966: 466; Balassa ve Bauwens, 1987: 923). Endüstri-İçi ticaret, aynı endüstrideki malların en az iki farklı ülke arasında hem ihraç hem de ithal edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Grubel ve Lloyd, 1975: 1).

Gray (1973: 19) ise EİT’yi belirtmek açısından iki yönlü ticaret (two-way trade) kavramını kullanmıştır. Gray, iki yönlü ticareti “hemen hemen özdeş girdi karışımlarını kullanan ve çok benzer amaçlara hizmet eden malların eş anlı olarak ihraç ve ithal edilmesi” olarak belirtmiştir. (Gray, 1979: 87). Bununla birlikte çeşitli yazarlar EİT’yi tanımlarken yazarlar tarafından farklı kavramlar ve tanımlar kullanılmıştır.

Tablo 1: EİT’ye Yönelik Yazarlar Tarafından Kullanılan Terimler ve Tanımlar

Kullanılan Terimler	Yazarlar	Yapılan Tanımlar
Endüstri-İçi ticaret (intra-industry trade)	Grubel ve Lloyd (1971: 249)	Herhangi bir toplulaştırma seviyesi bakımından endüstri-İçi dış ticaret, aynı endüstri grubunda yer alan ve tüketimde birbirlerinin yakın ikamesi olan ama kalite, dış görünüm ve kullanım biçimi açısından birbirlerinden farklı olan malların eşanlı ihracatını ve ithalatını kapsayan dış ticaret biçimi olarak tanımlanmaktadır.

Endüstri-içi ticaret (intra-industry trade)	Aquino (1978: 275)	Büyük oranda aynı olan malların karşılıklı değişimi olarak tanımlamıştır.
Karşılıklı çekiş (crosshauling)	Brander (1981: 161)	Benzer ürünlerin dış ticareti olarak belirtmektedir.
Endüstri-içi ticaret (intra-industry trade)	Greenaway (1987: 95)	Bir endüstride ve belli bir zaman diliminde eş zamanlı ithalat ve ihracat olarak tanımlamaktadır.
Endüstri-içi ticaret (intra-industry trade)	Hummels ve Levinsohn (1993: 447)	Benzer endüstrilerde üretilmiş malların ticareti olarak tanımlamıştır.
Benzer ürünlerde iki yönlü ticaret (two-way in similar products)	Abd-el-Rahman (1991: 85)	Eksik rekabet koşullarında, aynı veya benzer ürünlerin ithalatı ve ihracatı biçiminde tanımlamıştır.
Tam Endüstri-içi ticaret (intra-industry trade)	Davis (1995: 208)	Aynı faktör donatımlarına sahip olan malların karşılıklı değişimi şeklinde belirtmiştir.
Endüstri-içi ticaret (intra-industry trade)	Lindert ve Pugel (1996: 96)	Aynı veya benzer ürünlerin iki yönlü yapılan ticareti olarak tanımlamaktadır.
Endüstri-içi ticaret (intra-industry trade)	Tharakan ve Calfat (1996: 74)	Faktör girdileri ve tüketim açısından birbirine ikame malların eş zamanlı ithalatı ve ihracatı olarak belirtmiştir.
Endüstri-içi ticaret (intra-industry trade)	Havrylyshyn ve Kunzel (1997: 4-5)	Eksik rekabete dayalı olan kısmi olarak farklılaştırılmış

		mallarda veya farklı tercihlere sahip olan ülkelerdeki tüketicilerin talep ettiği birbirlerinin yakın ikamesi olan mallar arasında gerçekleştirilen ticaret biçimidir.
Endüstri-içi ticaret (intra-industry trade)	Salvatore (1998: 160)	Aynı endüstride ya da geniş ürün grubu içerisinde farklılaştırılmış ürünlerin ticareti olarak belirtmiştir.
Endüstri-içi Dış Ticaret	Şimşek (2008: 5)	“Aynı endüstride yer alan malların bir ülke tarafından eş zamanlı ihracatı ve ithalatı...” olarak belirtmiştir.
Endüstri-içi ticaret	Aydın (2008: 882)	Bir endüstrideki ihracat değerinin yine aynı endüstrideki ithalat değeri ile karşılanması ve bu bağlamda aynı endüstrideki ürünlerin eş zamanlı olarak ithalatı ve ihracatı olarak tanımlanmaktadır.
Endüstri-içi ticaret (intra-industry trade)	Krugman ve Obstfeld (2009: 169)	Benzer malların iki yönlü ticaretidir.
Uluslararası endüstri-içi ticaret	Bedir (2009: 135)	“Üretiminde aynı veya benzer faktör yoğunluğuna sahip ürünlerin veya talep yönüyle yakın ikame olan benzer ürünlerin iki yönlü ticareti...”

		olarak tanımlamıştır.
--	--	-----------------------

Kaynak: Tablo incelenen çalışmalar doğrultusunda düzenlenmiştir.

Tablo 1’de görüleceği üzere, yazarlar EİT için benzer tanımlar ve kavramlar kullanmışlardır. Tablo burada, genel literatürü yansıttığı için “endüstri-içi ticaret” kavramı en çok kullanılan terim olmuştur. Bununla birlikte bu tablo göz önünde bulundurularak tanım yapıldığında, EİT, aynı ya da benzer bir endüstrideki farklılaştırılmış malların eş zamanlı olarak yapılan ithalatı ve ihracatı olarak belirtilebilir. Bu bağlamda EİT’yi örnekler yardımı ile belirttiğimizde, Türkiye’nin Güney Kore’ye ilaç ihraç etmesi ve bununla birlikte Güney Kore’den ilaç ithal etmesi, EİT kapsamına girmektedir. Bu bağlamda, EİT’ye örnek olarak ülkeler neden -örneğin- ilaç ihraç ederken aynı anda ithal ettikleri sorusuna cevap bulmayı amaçlamaktadır (Başkol, 2008: 2). EİT, bu kapsamda, ülkelerin farklı endüstrilerin mallarındaki ithalat ve ihracatın yapıldığı EAT (Endüstriler-Arası Ticaret)’den farklılık göstermektedir. EAT ise Türkiye’nin Güney Kore’ye -örneğin- gıda işleme makinaları ihraç etmesi karşılığında Güney Kore’den motor ve aksamı ithal etmesini belirten ticaret biçimini oluşturmaktadır.

2. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİN TARİHSEL GELİŞİMİ

David Ricardo’nun “Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi” ve Eli Heckscher ve Bertil Ohlin tarafından ileri sürülen “Faktör Donatımı Teorisi” ve daha sonra Paul A. Samuelson ve Wolfgang Stolper tarafından ileri sürülen “Stolper-Samuelson Gelir Dağılımı Teorisi” ile “H-O-S Teorisi” biçimlenmiştir. Buna göre, ülkeler birbirinden -faktör donatımları açısından ya da teknolojik düzey bakımından- ne kadar farklı ise dış ticaretin de ülkeler arasında o kadar çok olacağını ifade etmektedir (Yılmaz, 2010: 235). H-O-S Teorisi’nin en önemli parçası olan Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi’ne göre ülkeler ürettikleri malların değerini emek maliyetlerine göre belirlemekte ve dolayısıyla iki ülkeli, iki mallı ve emek-yoğun bir model dünyada emek faktörüne dayalı bir ülke göreceli olarak diğer ülkeye göre daha az emek faktörü ile mal üretiyorsa, o malın üretiminde uzmanlaşarak ihracatını yapması gerekmektedir. Diğer taraftan bir ülke göreceli olarak diğer ülkeye göre daha fazla emek faktörü ile mal üretiyorsa o malı

üretiminden vazgeçerek, ilgili malın ithalatını yapması gerekmektedir (Atik ve Türker, 2011: 9).

Faktör Donatımı Teorisi'ne göre ise uluslararası ticarette iki ülkeli, iki mallı ve sermaye ve emek faktörleri varsayımları çerçevesinde bir ülke göreceli olarak diğer ülkeye göre daha büyük bir sermaye/emek faktörüne sahip ise, sermaye-yoğun malın üretiminde uzmanlaşarak ihracatını yapması gerekmektedir. Diğer taraftan bir ülke göreceli olarak diğer ülkeye göre daha küçük bir sermaye/emek faktörüne sahip ise, emek-yoğun malın üretiminde uzmanlaşarak ihracatını yapması gerekmektedir. Burada ülkeler karşılaştırmalı olarak daha düşük maliyet ile üretebildikleri mallarda uzmanlaşmaları gerektiği ve söz konusu malların ihracatı ile dış ticaretten kazançlı çıkabilecekleri belirtilmiştir. Diğer taraftan karşılaştırmalı olarak daha yüksek fiyat ile ürettikleri malların üretiminden vazgeçerek ve söz konusu malları ithal ederek dış ticaretten kazançlı çıkabilecekleri belirtilmiştir. Bir diğer deyişle ülkelerin birbirlerine nispeten gelişmişlik farklılıklarına sahip olmaları sayesinde dış ticaretin yapılmasının mümkün olabileceğini açıklamışlardır. Bu durumda dünya ticaretinin büyük bir kısmının, gelişmişlik açısından farklılık taşıyan ülkeler arasında farklı mallar üzerinden gerçekleştiriliyor olması gerekmektedir. Bu ise uluslararası ticaretin endüstriler-arası ticaret (EAT) şeklinde olduğunu göstermektedir. Oysa 1960'lı yıllarda dış ticaret üzerine yapılan ampirik çalışmalarda, dünya ticaretinin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki dış ticaretten daha çok gelişmiş ülkeler arasında yapıldığı ve bir ülkenin belli mal gruplarında uzmanlaşması yerine aynı ya da benzer endüstrilerde yer alan malların eş zamanlı ithalatı ve ihracatı şeklinde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu durum endüstri-içi ticaret (EİT) olarak tanımlanmaktadır (Şimşek, 2008: 5-6). Diğer bir deyişle, EİT, Verdoorn ve Balassa'nın yaptıkları çalışmalar neticesinde Avrupa'daki gümrük birliği oluşumundan sonra endüstri-içi uzmanlaşmanın olduğu yönünde uygulamalar ile birlikte 1960'lı yıllarda ortaya çıkmıştır (Balassa, 1966: 466; Greenaway, 1987: 95; Başkol, 2009: 2).

Fakat Grubel ve Lloyd (1975: 12-15), EİT üzerine daha önce de yapılan çalışmaların olduğunu ve bu çalışmaları üç grupta gösterebileceklerini belirtmişlerdir. Birinci grubu 1930'lu yıllarda yapılan çalışmalar oluşturmaktadır. Bu çalışmalarda, dünya ticaretindeki durgunluk nedeniyle ikili ticaret anlaşmaları ele alınarak ülkelerin, aynı

mal gruplarında, dış ticaret açıkları ve fazlalıkları kapsamında yapılan çalışmalar EAT ile benzerlik göstermekte iken, aynı mal gruplarındaki dış ticaret dengelerini inceleyen çalışmalar da EİT ile benzerlik göstermektedir. İkinci grupta, gelişmekte olan ülkelerin tarım ekonomisinden sanayi ekonomisine geçiş ile mal ticaretindeki değişiklikler yer almış, aynı zamanda ticareti yapılan malların kalitelerine yer verilerek, EİT benzeri çalışmalar ortaya çıkmıştır. Üçüncü grupta ise -o zamanki adıyla- AET'nin kurulması ile üye ülkeler arasındaki dış ticarete olası değişiklikler ele alınmış, yapılan çalışmalar sonucunda üye ülkelerin EAT şeklinde olabileceğini düşündükleri mal ticaretlerinin daha çok EİT şeklinde olduğu ile ilgili bulgulara ulaşılmıştır. Bu bağlamda Fransız otomobilleri ile Alman otomobilleri arasındaki ticaret buna örnek gösterilebilir (Şimşek, 2008: 6-7).

3. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET MODELLERİ

H-O-S teorisi, ülkeler birbirlerinden gelişmişlik açısından ne kadar farklı ise aralarında o kadar ticaret olacağını belirtmektedir. Fakat yapılan çalışmalar doğrultusunda birbirine benzer ülkelerin aralarında, EİT biçiminde daha çok ticaret yaptıklarına yönelik bulgulara ulaşılmıştır. Bu sebepten dolayı geleneksel uluslararası ticaret teorileri bu gerçeği belirtememekte, diğer bir deyişle EİT'yi açıklayamamaktadır (Helleiner, 1979: 169; Kawecka, 2009: 9). Nitekim bazı modellere göre birbirinden farklı ya da birbirine daha az benzer ülkelerde de EİT'nin olabileceği yönünde araştırmalar söz konusu olmaktadır. EİT ile ilgili çalışmalar konusunda yeni modellere ihtiyaç olduğu belirtilmektedir (Şimşek, 2008: 39).

“Piyasalarda tam rekabet koşulları, ölçeğe göre sabit getiri ve homojen mal varsayımlarına dayanan geleneksel dış ticaret teorisi tarafından açıklanması oldukça zor görünen EİT kavramı, EİT modelleri olarak adlandırabilecek modellerle açıklanmaya çalışılmaktadır.” (Şimşek, 2008: 39). EİT modellerindeki asıl farklılık genel olarak azalan maliyetler, eksik rekabet koşulları ve mal farklılaştırılması gibi özelliklere sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Krugman, 1983: 342-344). Nitekim yapılan çalışmada da endüstri-İÇİ ticaret modelleri, genel olarak rekabetçi piyasalarda endüstri-İÇİ ticaret modelleri, oligopolcü piyasalarda endüstri-İÇİ ticaret modelleri açısından belirtilecektir.

3.1. REKABETÇİ PİYASALARDA ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET MODELLERİ

Rekabetçi piyasalarda EİT modelleri her ne kadar malların üretimi ve tüketiminde çok sayıda kişinin bulunması, piyasalara giriş ve çıkış bakımından serbestlik bulunması ve aynı zamanda üretilen malların farklılaştırılmasında maliyetlerin çok düşük seviyelerde olması gibi özellikler bakımından tam rekabet koşullarına benzese de ölçeğe göre artan getiri ve farklı tercihler gibi özellikler bakımından eksik rekabet özelliği göstermektedir (Atik ve Türker, 2011: 92).

Monopolcü rekabet teorisine göre, sanayi malları homojen mallardan ziyade farklılaştırılmış mallardan oluşur. Nitekim, günümüzde malların çeşitli yönlerden farklılıkları ön plandadır. Bu farklılıklar genel anlamda malların “bileşimleri, kullanılışları, görünümleri, veya en azından, üretici firmanın markası bakımından birbirinden farklılık gösterirler.” (Seyidoğlu, 2013: 108). Diğer taraftan faktör donatımı teorisine bakıldığında, malların homojen olduğundan hareketle, faktör donatımı açısından birbirine yakın ülkelerin dış ticareti yerine birbirinden faktör donatımı yönünden farklı ülkeler arasında dış ticaret yapılmaktadır. Fakat gerçekte, mallar homojen olmayıp farklılaştırılmış oldukları için büyük bir kısmının dış ticareti söz konusudur. Almanya ve Fransa arasındaki otomobil ticareti bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Diğer taraftan monopolcü rekabet teorisi ölçek ekonomileri ile açıklanmaktadır. Ölçek ekonomileri genel anlamda, bir firma üretim kapasitesini arttırdığında, üretim maliyetlerinin düşmesi ile oluşan durumdur. Diğer bir deyişle, ölçeğe göre artan getiri durumu oluşmaktadır. Bu durum iki farklı şekilde olabilir. Birincisi, firmanın üretim hacmini artırması ile oluşan ortalama maliyetteki düşüşler, içsel ölçek ekonomileri kapsamında değerlendirilebilirken, firmanın bulunduğu endüstride üretim arttıkça, o endüstride ortalama maliyetlerin düşmesi ile oluşan dışsal ölçek ekonomileri bağlamında değerlendirilebilir. Çok sayıda firmanın ürettiği az sayıdaki mal miktarı yerine az sayıda firmanın ürettiği çok sayıdaki mal miktarı bu durumda oluşmaktadır. Otomobil üreticilerinin dünya genelinde az sayıda oluşu ve çok büyük miktarlarda otomobil üretiminin yapılması bu duruma örnek teşkil etmektedir. Bu durum aynı zamanda az sayıdaki firmanın aynı türde fakat farklılaştırılmış mallarda uzmanlaşarak

daha düşük maliyetlerde mallar üretebileceğidir. Farklılaştırılmış mallar tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarına uygun olarak şekillendirileceğinden, tüketici kendi ülkesinde bulunan bir üreticinin ürettiği otomobili tercih etmek yerine, farklı bir ülkedeki üreticinin ürettiği otomobili tercih edebilmektedir (Deviren ve Karataş, 2007: 18; Seyidoğlu, 2013: 108-109).

Farklılaştırılmış malların hem ithalatı hem de ihracatı söz konusu olacağından, bu durum aynı zamanda EİT kapsamında değerlendirilebilmektedir. Diğer bir deyişle, monopollü rekabet sonucu, farklılaştırılmış malların ticareti artmakta ve bu durum ülkeler arasında EİT seviyelerinin artmasına neden olmaktadır. Grubel ve Lloyd'a göre (1975: 88) farklılaştırılmış mallar açısından ölçek ekonomileri olmadığı durumda bile EİT olabilmektedir.

Aynı zamanda, EİT'yi açıklamak bakımından, rekabetçi piyasalardaki EİT modelleri oligopolcü piyasalardaki EİT modellerinden daha başarılı bulunmaktadır (Bernhofen ve Hafeez, 2001: 78). Genel bakımdan literatürde *Yeni Heckscher-Ohlin* modelleri, *Yeni Chamberlin* modelleri ve *Yeni Hotelling* modelleri olarak ele alınmaktadır (Şimşek, 2008: 48-86).

3.1.1. Yeni Heckscher-Ohlin Modelleri: Falvey ve Kierzkowski Modeli

Heckscher-Ohlin teoreminde, sermaye ve emek faktörleri göz önünde bulundurularak dış ticaret, ülkelerin yoğun faktör donatımına sahip malları ihraç etmesi ve diğer taraftan kıt faktör donatımına sahip malları ithal etmesi esasına dayanmaktadır (Atik ve Türker, 2011: 92).

Burada ele alınılacak modeller, Heckscher-Ohlin teoremine özellikleri itibari ile birçok açıdan benzemeleri ve Heckscher-Ohlin teoremindeki gibi başta tam rekabet koşullarını ele alarak, EİT'yi açıklamaya çalışan modellerdir (Şimşek, 2008: 48). Aynı zamanda bu modeller Heckscher-Ohlin teoremi ile benzer sonuçlara ulaşmaları bakımından yeni Heckscher-Ohlin modelleri olarak ele alınmaktadır (Başkol, 2005: 23). Fakat Heckscher-Ohlin teoreminden en büyük farkı dış ticarete sadece faktör donatımlarını değil, ayrıca faktör donatımlarının etkisi ile oluşan kalite farklılıklarını da göz önünde bulundurmalarıdır (Atik ve Türker, 2011: 93).

Ayrıca yapılan çalışmalar, dikey olarak farklılaştırılmış mallar bağlamında açıklanmıştır (Küçükefe, 2009: 44). Buna göre Falvey'in 1981 yılındaki çalışması ile birlikte Falvey ve Kierzkowski'nin 1984 yılındaki çalışması kapsamında yeni Heckscher-Ohlin modellerine değinilecektir.

Falvey'in 1981 yılında yaptığı çalışmada yerli ve yabancı ülke olmak üzere iki ülkeli, emek ve sermaye olmak üzere iki faktörlü ve ülkelerin ilk aşamada farklı faktör donatımlarına sahip olmaları varsayımları altında bir model oluşturulmuştur (Öcal, 2004: 26). Bu bakımdan yapılan çalışma, Heckscher-Ohlin teoremi ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmanın Heckscher-Ohlin teoreminden farklı olan varsayımlarından birincisi, emek faktörünün kullanımı her iki malda da belirtilirken, sermaye faktörünün kullanımı farklılaştırılmış mala özgü olarak belirtilmiştir. Buna göre sermaye faktörü endüstri içindeki firmalar arasında serbest iken, endüstriler arasında serbest değildir. İkinci olarak, ele alınan sektörlerden birinde homojen mal yerine dikey olarak farklılaştırılmış mal üretilmektedir. Dikey olarak farklılaştırılan mal kalite açısından farklılık arz etmektedir. Sermaye yoğunluğunun daha fazla kullanıldığı malın bu açıdan daha kaliteli olacağı varsayılmıştır (Başkol, 2005: 23; Atik ve Türker: 2011: 93).

Falvey ve Kierzkowski'nin 1984 yılındaki çalışmasında ise modelin talep yönüne de yer verilerek kalitenin göreceli olarak fiyatı ve tüketici geliri bağlamında farklı kalitelere sahip malların talebi açıklanmaya çalışılmıştır. Çeşitli mallar arasında kalite bakımından farklılık olması durumunda tüketiciler daha yüksek kalitedeki malları talep edeceklerdir. Fakat tüketici malı talep ederken gelirine göre hareket edeceğinden, kalite bakımından düşük seviyede olan malları talep eden tüketiciler de olacaktır, çünkü gelir seviyesi düşük tüketiciler, düşük kaliteli malları talep etmek zorunda kalacaklar, buna karşın ilgili tüketicilerin gelirlerinde iyileşme olduğunda onlar da daha kaliteli malları talep edebileceklerdir (Atik ve Türker: 2011: 93).

3.1.2. Yeni Chamberlin Modelleri

Bu model, monopolcü rekabet bağlamında Dixit ve Stiglitz (1977: 297) tarafından ileri sürülmüştür. Bu çerçevede ülkeler arasındaki ticareti faktör donatımları bakımından ele

alan Lawrence ve Spiller (1983: 63) tarafından ileri sürülen bir yaklaşım da söz konusudur. Bu modelin varsayımlarını genellikle ‘yatay ürün farklılaştırılması’ ve ‘ölçeğe göre üretimde azalan maliyetler’ oluşturmaktadır. Fakat burada diğer Chamberlin modelleri ile benzerlik gösterdiğinden, daha çok Krugman (1979: 469; 1980: 950) tarafından ileri sürülen monopolcü rekabet modeline dayalı açıklamalar yapılmaya çalışılacaktır.

Falvey ve Kierzkowski tarafından ileri sürülen model ile bu modeller arasındaki temel farklılığı, burada dikey ürün farklılaştırılması yerine yatay ürün farklılaştırılması oluşturmaktadır. Bu bağlamda mallar kalite farklılaştırılması bakımından ele alınmak yerine; daha çok renk, desen ve boyut gibi farklılıklar biçiminde ürün farklılaştırılması ele alınmıştır. Tüketicinin beyaz otomobil yerine kırmızı otomobili tercih etmesi ya da küçük boyutlu otomobil yerine daha büyük boyutlu otomobili tercih etmesi yatay ürün farklılaştırılmasına örnek verilebilir (Atik ve Türker, 2011: 95-96).

Bu çerçevede tüketicilere farklı tercihler sunularak, tüketicilerin istek ve ihtiyaçları açısından daha fazla tatmin edilmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda Greenaway ve Milner (1986: 11) farklı mal çeşitlerinin söz konusu olması ve bu bağlamda üretimde ölçeğe göre azalan maliyetler ile dış ticaretten kazanç sağlanabilmektedir.

Krugman’ın (1980: 950) oluşturduğu Yeni Chamberlin Monopolcü Rekabet Modelleri yaklaşımına göre, ülkeler arasındaki ticaret ülkelerin sahip olduğu farklı faktör donatımları ve farklı teknolojilere sahip olmalarından ziyade içsel ölçek ekonomilerine dayalı olduğunu belirtmiştir. Bu yaklaşımda, eksik rekabete dayalı olarak mallar yatay olarak birbirinden farklılaştırılmış olmakla birlikte tüketicilerin özel talep yapısının olduğu, mal farklılaştırılmasının da maliyetinin sıfır olduğu varsayılmaktadır (Krugman, 1980: 951).

Tüketiciler aynı fayda fonksiyonuna göre hareket edecekleri ve bu anlamda tüketiciler maksimum fayda elde etmeye çalışacakları belirtilmiştir. Bu bağlamda tüketicilerin fayda fonksiyonu bakımından, yatay farklılaştırılmış malların simetrik bir şekilde gösterileceği varsayılmıştır. Aynı zamanda piyasada çok fazla sayıda malın yer aldığı ve malların üretim fonksiyonlarının aynı olduğu kabul edilmiştir. Bu koşullarda şirketler

aynı malı üretmek istemeyeceğinden dolayı her malın birbirinden ayrı olarak talep görmesi sonucu şirketler yatay olarak birbirinden farklılaştırılmış mallarda uzmanlaşacaklardır. (Krugman, 1979: 471; Krugman, 1980: 951).

Ayrıca ulaştırma maliyetleri olmadığı durumda, tüketicilerin farklılaştırılmış mallara talep olacağı varsayıldığından, yatay farklılaştırılmış malların dış ticaretinin başlayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilmek açısından her firma farklılaştırılmış malları arz edeceğinden, daha fazla mal çeşidinin dış ticarete konu olması ile az önce belirtildiği üzere refah artışı olacağı belirtilmiştir. Bunun sonucunda da farklılaştırılmış mallarda ölçek ekonomileri oluşacaktır. Bununla birlikte, şirketler tarafından üretilen mal sayısı çok olduğunda ve her bir malda bir firmanın hakimiyetinin olduğu varsayıldığında, şirketler mal fiyatlarını bağımsız bir şekilde belirleyebileceklerdir. Böyle bir durumda oligopol belirsizliği söz konusu olmayacak ve bir şirket, diğer şirketlerin davranışlarını göz ardı edebilecektir (Şimşek, 2008: 59).

3.1.3. Yeni Hotelling Modelleri

Yeni Hotelling modelleri ile yeni Chamberlin modelleri arasında benzerlikler olmasına rağmen, temel farklılığı yeni Chamberlin modellerinde yatay farklılaştırılmış birçok mal çeşidi, tüketicilerin tercih alanına girerken, yeni Hotelling modellerinde yatay farklılaştırılmış mal çeşitleri için farklı tüketicilerin farklı tercihleri vardır. Daha açık bir ifade ile yeni Hotelling modellerinde tüketiciler bir malın tek bir çeşidinde tercihte bulunmaktadır. Bu yüzden, birbirine benzer mallar açısından tüketicilerin davranışları farklı olduğu ve firmaların da bunu göz önünde bulundurarak sadece fiyat anlamında hareket etmemeleri, tüketici davranışını da göz önünde bulundurarak hareket etmeleri gerektiği belirtilmektedir. Bu bakımdan literatürde en çok kabul gören Lancaster (1980: 151) modeli ve Helpman (1981: 305) modeline yer verilecektir.

Lancaster (1980: 151) çalışmasında, tüketici davranışlarını EİT açısından değerlendirmiştir. Lancaster, ticaret modellemesi yaparken eksik rekabetin yanlış sonuçlar vereceğini ve bu açıdan tam monopollü rekabete dayalı açıklamaların özellikle gelişmiş ekonomiler için daha uygun sonuçlar vereceğini ileri sürerek, gelişmiş

ekonomiler arasındaki ticaret yapısının daha çok EİT şeklinde olacağını belirtmiştir (Lancaster, 1980: 152).

Lancaster (1980: 156-157) modelinde, iki ülke ve iki malın bulunduğu sermaye ve emek faktörleri ile üretimde artan getiri koşullarında ve tercih çeşitliliğinin olması durumunda EİT yapısında dış ticaret olabileceğini belirtmiştir. Fakat iki maldan biri *ölçeğe göre artan getiri koşullarında* üretilen farklılaştırılmış malı ve diğeri de üretimde *ölçeğe göre sabit getiri* koşullarında üretilen tarım ürününü belirtmektedir. Farklılaştırılmış malın, kalite bakımından değil de malın özellikleri bakımından yatay farklılaştırılmış malı temsil ettiği belirtilmektedir.

Tüketici ise gelir ve talep koşullarına göre kendi kriterleri bakımından en uygun farklılaştırılmış mal tercihinde bulunmaktadır. En uygun mal tüketicinin ideal tercihi doğrultusunda olacaktır ve eğer tüketici ideal tercihte bulunabileceği mal piyasada yoksa buna en yakın malı tercih edecektir. Bu en yakın mala tüketicinin ödeyeceği fiyat, ideal tercihten uzaklaştıkça azalış gösterecek, ideal tercihe yaklaştıkça tüketicinin ödeyeceği fiyat da artacaktır (Lancaster, 1980: 153).

Firma arzı çerçevesinde ise iki ülkede bulunan tüketicilerin gelirleri ve tercih yapılarının benzerlik taşıması durumunda, firmaların ikisinin de yatay farklılaştırılmış malın ihracatında bulunacağı ve iki firmanın ihracatta bulunduğu piyasaların yarısını kapsayan bir ticaret hacminin olduğu durumda, bu firmaların ihracatlarının eşit seviyeye ulaşması ile EİT'in görülebileceği belirtilmiştir (Başkol, 2005: 38).

Helpman (1981: 307-309) modelinde, Lancaster (1980: 156-157) modelindeki varsayımlar ile birlikte tarım ürünü yerine gıda ürünü olarak kullanarak, talep bakımından bir doğru yerine daire kullanarak bu konuya eğilmiş ve daire üzerinde birden fazla nokta belirleyerek, her bir noktada belli bir malın yatay olarak farklılaştırılmış türünü belirtmiş ve bu noktalarda tüketici yoğunluğunun benzer olduğunu belirtmiştir. Böylelikle, Lancaster modelindeki gibi tüketicinin ideal tercihinin göre yatay farklılaştırılmış mal talebinde bulunduğunu ve tüketici ideal tercihten uzaklaştıkça daha az fiyat ödeyebileceği ya da tüketici ideal tercihinin yaklaştıkça daha fazla fiyat ödeyebileceği belirtilmiştir (Helpman, 1981: 308-311).

Arz tarafından bakıldığında ise firmalar ürettikleri farklılaştırılmış mallar ile tüketicilerin ideal tercihlerine en yakın malı üretmeye çalışarak monopolcü rekabet kapsamında, rakip firmaların önüne geçmeye çalışacaklardır. Bu bakımdan belirleyici olan diğer unsurlar ise firmaların karşılaştıkları ölçek ekonomileri ve diğer firmaların uyguladığı fiyat stratejileri doğrultusunda hareket etme kabiliyetlerinin bulunmasıdır. Piyasada ne kadar farklılaştırılmış mal bulunursa, firmaların monopolcü rekabet gücü de o kadar azalacaktır (Helpman, 1981: 317). Çünkü birbirinden farklı tüketici tercihleri olması sebebiyle, tüketicilerin ideal tercihlerine yönelik olarak firmaların fazla sayıda mal üretmesi monopolcü rekabeti kısıtlamaktadır.

Dış ticaret durumunda ise Helpman (1981: 322-326) oluşturduğu modele göre dört farklı sonuca ulaşmıştır. Birincisi, ülkeler aynı faktör donatımlarına sahip olduğunda eşit miktarda gıda ve sanayi malı üretimi yapılacak ve aralarındaki ticaret yapısı daha çok EİT şeklinde olacaktır. İkincisi farklı faktör donatımlarına sahip olan ülkelerde sermaye/emek yoğunluğuna göre dış ticaret sonucu ya gıda mallarında ya da sanayi mallarında net ihracatçı ya da net ithalatçı olacaktır. Üçüncüsü, farklı faktör donatımlarına sahip olan ülkelerde ticaret yapısı daha çok EAT şeklinde olacağı belirtilmiştir. Dördüncüsü ise ülke büyüklüğünün artması ve birbirine benzer ülke büyüklüklerine sahip ülkelerin var olması durumunda bu ülkeler arasında EİT seviyelerinin daha yüksek olacağı belirtilmiştir.

3.2. OLİGOPOLCÜ PİYASALARDA ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET MODELLERİ

Rekabetçi piyasalarda birçok firma rekabete bağlı olarak hareket ederken, oligopol piyasalarda birbirine rakip çok az sayıda ve genellikle büyük ölçekli firma bulunmaktadır. Oligopol piyasalarda, bu az sayıda firma birbirlerine göre hareket etmektedir.

Farklı oligopol piyasalarında farklı firma tepkileri olması dolayısıyla oligopol piyasaları için birden fazla model söz konusu olmaktadır. EİT bağlamında da oligopol piyasaları ile ilgili birden çok model söz konusu olmakla birlikte çalışmamızda oligopol piyasaları, homojen mallar ve farklılaştırılmış mallar açısından ele alınacaktır.

3.2.1. Homojen Mallarda Oligopol Piyasası

Oligopol piyasaları, firmaların birbirlerine bağımlı hareket etme durumlarından dolayı bazı belirsizlikler taşımaktadır. Çünkü oligopol piyasasında firmaların aralarında anlaşma yoksa, firma kararları malın üretim çeşidi, fiyatı, dağıtım koşulları, vb. birçok konular göz önünde bulundurularak oluşturulmaktadır. Verilen kararlar doğrultusunda firmalar diğer firma davranışlarına tepki vermekte ve üretim süreci bu anlamda sürdürülmektedir. Bu süreçte firmalar tüketici davranışlarını ayrıca dikkate alınmak zorundadırlar.

Az sayıda firmayı konu alan birçok modelde, Cournot varsayımı çerçevesinde hareket edilmektedir. Cournot varsayımı ise firmaların malların çıktı miktarlarında birbirlerinden bağımsız hareket ettiğini göstermektedir. Cournot varsayımına göre oluşturulan bazı modellerde, homojen mallarda EİT açıklanabilmektedir. Bu kapsamda, homojen mallarda oligopol piyasasını ele alan modellerden biri olan Brander ve Krugman (1983) modeline yer verilecektir.

Brander ve Krugman (1983) modeli, Helpman'ın bölünmüş piyasalar ifadesinden hareketle, Brander (1981) modelinde, birbirine benzer özellikler gösteren ülkeler varsayımı altında, bir firmanın yerli ülkede ve diğerinin de yabancı ülkede olmak üzere iki firma arasındaki oligopolcü rekabet sonucu karşılıklı olarak üretimi yapılan malların fiyatında dampinge gidildiği temel alınarak Krugman'ın katkıları ile oluşturulmuştur (Brander ve Krugman, 1983: 314).

Modelde, homojen mal üreten firma ile yabancı ülkede bulunan ve aynı homojen malı üreten firma arasındaki oligopolcü rekabet sonucunda, firmalar her iki ülkede de daha fazla mal arzında bulunmak istemektedir. Ülkeler benzer özelliklere sahip olsa da - bölünmüş piyasalar olarak adlandırılan- birbirinden farklı piyasalara sahip olmaları dolayısıyla Cournot varsayımı çerçevesinde hareket ettiğinden, firmalarda -kârlarını maksimum seviyeye çıkarmak istedikleri için- farklı ülkelere ihracatta bulunma isteği oluşmaktadır. Firmaların ürettikleri homojen mallar aynı fiyata satılsa bile, yabancı ülkedeki firmanın daha doğrusu mal ihracatında bulunan firmanın kârlı çıkma durumu söz konusu olmaktadır (Başkol, 2005: 50).

Taşıma maliyetlerinin ise -yüksek olması durumunda- homojen mal ihracatında bulunan firmanın ilgili ülkedeki ihracatını kısıtlaması söz konusudur. Taşıma maliyetlerinin azalması durumunda ihracatta bulunan yabancı ülkedeki firma ihracatını arttırırken, taşıma maliyetlerinin yükselmesi durumunda ise ihracatta bulunan yabancı ülkedeki firmanın ihracatı yerli ülkede azalacaktır (Brander ve Krugman, 1983: 317-318).

Modele göre, sonuç olarak farklı ülkelerdeki firmalar karşılıklı bir şekilde üretilen homojen malların fiyatında dampinge gittiklerinde, taşıma maliyetlerinin yüksek olması durumunda bile, iki ülke arasında EİT oluşmaktadır. Ayrıca iki ülke arasında serbest ticaretin olması durumunda hem EİT seviyelerinde yükselme olacak hem de dış ticaretten sağlanan kazançlar, farklı ülkelerde bulunan her iki firma açısından, artacaktır (Brander ve Krugman, 1983: 318-321).

3.2.2. Farklılaştırılmış Mallarda Oligopol Piyasası

Rekabetçi piyasalarda, EİT modelleri dikey ve yatay mal farklılaştırılması temelinde ayrı ayrı açıklanmıştır. Oligopol piyasalarda da dikey ve yatay mal farklılaştırılmasına dayalı olarak modeller oluşturulmuştur. Bu bağlamda Shaked ve Sutton (1984) modeli ve Eaton ve Kierzkowski (1982) modeli ele alınacaktır.

3.2.2.1. Dikey Farklılaştırılmış Mallarda Oligopol Piyasası

Shaked ve Sutton modelinde oligopol piyasalarda dikey farklılaştırılmış mallar bağlamında EİT'yi inceleyen çalışmalar yapmıştır. Genel olarak firma davranışı ve tüketici gelir ve davranışlarına göre dikey mal farklılaştırılmasına yer vermişlerdir (Şimşek, 2008: 117-118).

Arz yönünden, firmalar üç aşamalı karar verme sürecinde hareket etmektedir. Birinci aşamada piyasaya giriş için karar verme durumu söz konusuysen, ikinci aşamada üretilen malın kalitesi ve üçüncü aşamada malın fiyatı için karar verme söz konusudur. Kararlar piyasada bulunan diğer firmalar ayrıca göz önünde bulundurularak verilmektedir (Küçükefe, 2009: 63).

Talep anlamında da tüketiciler farklı istek ve ihtiyaçlara ve aynı zamanda farklı gelirlere sahiptirler. Farklı kalitelerde mallar üretilen iki ülkeli bir modelde, piyasada iki firma olduğunda, firmalardan biri daha kaliteli mal üretirken geliri yüksek tüketicilere hitap etmektedir. Diğer firma ise daha düşük kalitede mallar üretmekte ve daha düşük gelirli tüketicilere hitap etmektedir. Fiyatlar malların kalitesine göre farklılaşmakta ve mal üzerinde kalite ve/veya fiyat üzerindeki bir farklılık durumunda tüketiciler de buna göre hareket etmektedir. Bu çerçevede yüksek kaliteli malın kalitesinde düşüş olduğu durumda, geliri yüksek tüketiciler diğer malı talep etmekte istekli olabileceklerdir. Bu durum aynı zamanda diğer tüketicilerin karar verme değişkenlerinde rol oynamakta ve diğer firma da bu durumları göz önünde bulundurmaktadır. Böylelikle kendileri için en uygun seçeneğe göre hem tüketiciler arasındaki satın alma davranışı hem de firmalar arasındaki rekabet şekillenecektir (Shaked ve Sutton, 1983: 1470-1471). Bununla birlikte, tüketicilerin gelirleri arasındaki farklılık ne kadar yüksek ise, o kadar farklı kalitede mal üreten firma söz konusu olacaktır (Başkol, 2005: 52).

Malların üretiminde kaliteleri bakımından sabit maliyetler ve ortalama değişken maliyetler rol oynadığından dolayı talebe yer verilerek açıklama yapılmaya çalışılmıştır. Modele göre kalite artışının ortalama değişken maliyetlerden çok, sabit maliyetleri etkilediği ileri sürülmüştür. Çünkü kalite artışı için Ar-Ge faaliyetleri gerekmekte, Ar-Ge faaliyetleri de sabit maliyetler kapsamında değerlendirilmektedir (Şimşek, 2008: 120-121).

Modele göre sonuç olarak, gelişmişlik seviyesi farklı olan ekonomilerde çok sayıda firma söz konusuysa, gelişmişlik seviyesi benzer ekonomilerde az firma söz konusu olmaktadır. Firmalar tarafından farklı kalitelerde malların üretilmesi ve çeşitli gelir seviyelerindeki tüketicilerin bu duruma göre hareket etmesi EİT'nin oluşmasını sağlamaktadır (Kurul, 2010: 39).

3.2.2.2. Yatay Farklılaştırılmış Mallarda Oligopol Piyasası

Eaton ve Kierzkowski (1982: 1) modelinde, göre yatay farklılaştırılmış mallarda oligopol piyasası ele alınmıştır. Modele göre arz yönünden, firmalar aşamalı karar verme sürecinde hareket etmektedir. Birinci aşamada piyasaya giriş için karar verme

durumu söz konusuysen, ikinci aşamada üretilecek malın türüne ve son aşamada malın fiyatı ve mal çıktısı için karar vereceklerdir. Karar verme sürecinde aşamalı bir şekilde karar alınmasının temel nedeni, firmanın üreteceği mal türüne karar vermesi ile üretimde sabit maliyetlerin oluşacağının düşünülmesi ve malın çıktısı ile fiyatının oluşmasında marjinal maliyetlerin oluşacağının düşünülmesi ve bu bağlamda sabit maliyetlerin oluşması ile marjinal maliyetlerin arasındaki süreden kaynaklanmaktadır (Eaton ve Kierzkowski, 1982: 8-9).

Modelin talep tarafına bakıldığında ise piyasada iki farklı mal çeşidi olduğu varsayılarak, bunlardan birinin homojen bir mal olduğu ve diğerinin ise farklılaştırılmış bir mal olduğu varsayılmıştır. Bu açıdan tüketici ideal tercihinine göre mal talebinde bulunmaktadır. Tüketici, gelirini göz önünde bulundurarak, öncelikle ideal tercihinine en yakın malı talep edecek, yoksa diğer malı talep edecektir çünkü, diğer mal için tüketicilerin ödemeye razı oldukları fiyat daha düşük olacaktır (Eaton ve Kierzkowski, 1982: 4-5).

Modele göre, bir firma bir ülke piyasasına ancak kendisi için için kârlı bir durum oluştuğunda giriş kararı verecektir. Böyle bir durum için diğer firmaların ürettiği malın türüne ve tüketici tercihlerine göre üretimi yapılacak olan malın türünü şekillenecektir. Daha sonra ise tüketicinin ödemeye razı olduğu fiyatlardan, yatay farklılaştırılmış mallar piyasaya arz edilecektir. Böylelikle ülkeye giriş yapan firma ve bu firmanın ana merkezinin bulunduğu ülke arasındaki tüketici yapısı ve piyasa benzerlikleri ile dış ticarete EİT yapısı şekillenecektir. Bu çerçevede, benzerlikler ne kadar fazla olursa ilgili ülkeler arasındaki EİT seviyesinin o kadar yüksek olacağı beklenebilir. Fakat modele göre, giriş yapılan ülkede homojen malın varlığından dolayı dış ticaret yapısının farklılık göstermesi nedeniyle sonucun kesinlik arz etmeyeceği ileri sürülmüştür. Böylelikle model, yatay farklılaştırılmış mallarda oligopol piyasasının nasıl şekilleneceğini belirtmektedir (Şimşek, 2008: 126-128).

4. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİN ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİNDEKİ YERİ

4.1. GELENEKSEL DIŞ TİCARET TEORİSİ İLE ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET ARASINDAKİ İLİŞKİ

Geleneksel dış ticaret teorileri karşılaştırmalı üstünlüğe dayalı olarak, daha doğrusu gelişmişlik açısından farklı ülkelerin dış ticareti ele alındığından ölçeğe göre sabit getiri, tam rekabet ve homojen mal varsayımları ile uluslararası ticareti izah etmektedir (Can, 2011: 12; Seyidoğlu, 2013: 31-33). Buna karşın uluslararası ticarete EİT'nin hacminin yüksek olması, bu varsayımlar ile uyuşmamakta ve yeni varsayımlara ihtiyaç duyulmaktadır (Şimşek, 2008: 39). EİT'nin açıklanmasında eksik rekabet, mal farklılaştırması ve ölçek ekonomilerinin önemi ortaya çıkmaktadır (Greenaway vd., 1995: 1505). Bu yüzden ölçek ekonomileri ve piyasa yapısı ile mal farklılaştırması belirtilecektir.

4.1.1. Ölçek Ekonomileri ve Piyasa Yapısı

Ölçek ekonomileri, firmaların ürettiği mallardaki üretim hacmi büyüdükçe ya da üretim ölçeği arttıkça ortalama maliyetler azalıyorsa, ölçeğe göre azalan maliyet ya da artan getiri şeklinde ortaya çıkmaktadır (Seyidoğlu, 2013: 106). Diğer taraftan ölçek ekonomileri, işletmeleri birçok malda çeşitli üretimler yapmak yerine belli mal gruplarında uzmanlaşmaya yöneltmektedir (Krugman, 1983: 344). Üretimde belli mal gruplarının ön plana çıkması nedeniyle bu durum ülkeler arasında EİT'nin oluşumuna neden olmaktadır (Krugman, 1981: 960).

Ölçek ekonomileri genellikle içsel ve dışsal ölçek ekonomileri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İçsel ölçek ekonomileri firmanın ölçeği arttıkça üretimde ortalama maliyetlerin düşmesi ile ortaya çıkmaktadır. Büyük firmaların çok fazla sayıda ürettiği malların, küçük ölçekli firmalara göre daha düşük ortalama maliyetle üretilmesine gerçek hayatta da karşılaşılmaktadır. Bu duruma en güzel örnek otomobil endüstrisidir. “İçsel ölçek ekonomileri kitlesel üretim teknolojisinin kullanılması, yönetimde artan etkinlik ve işgücünün uzmanlaşması...” gibi etkenler sonucunda oluşmaktadır

(Seyidoğlu, 2013: 107). Buna ek olarak emekte işbölümü ve uzmanlaşma da üretimde verimin artmasına neden olmakta ve içsel ölçek ekonomilerine neden olmaktadır (Dinler, 2010: 168).

Dışsal ölçek ekonomileri ise belirli bir endüstride firmaların sayısının artması ile birlikte toplam üretim hacminin artması ve üretimde ortalama maliyetlerin düşmesi sonucunda oluşmaktadır. Dışsal ölçek ekonomisinin oluşmasında uzmanlaşmış işgücünü bulmanın kolaylaşması, daha ucuz ara mal temin etme, endüstriye yönelik hizmet kalitesinin artması ve altyapı tesislerinin gelişmesi gibi faktörler etkili olmaktadır (Dinler, 2010: 171-172).

Geleneksel dış ticaret teorilerinde ise “...malların sabit verim koşulları altında üretildiği varsayılır.” (Seyidoğlu, 2013: 106). Fakat ölçek ekonomileri, ölçeğe göre azalan maliyet koşullarında oluştuğundan geleneksel dış ticaret teorisi bu durumu açıklayamamaktadır. Aynı zamanda geleneksel dış ticaret teorileri tam rekabet koşulları bakımından dış ticareti açıklamakta iken, gerçekte ülkeler dış ticarete eksik rekabet koşulları ile karşılaşmaktadır. Bu bağlamda EİT’yi açıklamakta geleneksel dış ticaret teorileri yetersiz kalmaktadır.

Ölçek ekonomileri endüstrilerde uzmanlaşmayı arttırması nedeniyle EİT’ye pozitif etkide bulunmaktadır (Davis, 1995: 202). EİT, ölçek ekonomileri oluştuğunda, firmalar farklılaştırılmış mallar ürettiğinde daha büyük olduğu düşünülmektedir. Buna karşın son yıllarda yapılan çalışmalarda, ölçek ekonomileri ile EİT arasında negatif ilişki olduğu da test edilmiştir (Clark, 2010: 190).

4.1.2. Mal Farklılaştırması: Yatay ve Dikey Endüstri-İçi Ticaret

Geleneksel dış ticaret teorisinde homojen mallar varsayımı altında farklı mallar üreten ülkeler arasında dış ticaret olması gerekmektedir. Bu bağlamda aynı ya da benzer ürün gruplarında ülkeler arasında dış ticaret olmaması gerekmektedir (Başkol, 2005: 19). Gerçekte ise uluslararası ticarete aynı endüstride farklılaştırılmış malların ticareti büyük bir yer tutmaktadır (Atik ve Türker, 2011: 79). Çünkü üretilen mallar “...bileşimleri, kullanılışları, görünümleri veya hiç değilse üretici firmaların markaları tarafından birbirinden ayrılırlar.” (Başkol, 2005: 19).

Ampirik alışmalar YEİT (Yatay Endüstri-İçi Ticaret) ve DEİT (Dikey Endüstri-İçi Ticaret) ayırımında bulunmamakta ise de YEİT ve DEİT farklı belirleyicilere sahip bulunmaktadır. YEİT, aynı kalitede olmasına karşın farklı özelliklere sahip malların - örneğın benzer fiyat aralığına ve sınıfa sahip otomobiller- ithalat ve ihracatını belirtirken, DEİT ise kalitesi farklılaştırılmış malların -örneğin İtalya'nın yüksek kaliteli elbise ithalatı ve düşük kaliteli elbise ithalatı yapması- ithalat ve ihracatını belirtmektedir (Greenaway, Hine ve Milner, 1995: 1505; OECD, 2012: 160; Kim ve Niem, 2011: 1127). YEİT belirleyicileri bilinse de DEİT belirleyicileri henüz kesinlik kazanmamıştır. Bu bağlamda YEİT belirleyicileri bakımından kabul edilebilir olmasına rağmen, DEİT'te henüz belirleyicilerin kesin olmamasından dolayı EİT hesaplamasının tekrar yapılması gerekmektedir (şimşek, 2008: 8). Aynı zamanda YEİT ve DEİT bakımından farklılıklar, ülke ve mal belirleyicilerindeki farklılıklardan dolayı oluşmaktadır (Greenaway, Hine ve Milner, 1995: 1505). Bununla birlikte, EAT dünya genelinde azalma eğiliminde iken, aynı zamanda YEİT'in de azalma eğiliminde olduğunu ve bununla birlikte DEİT'in artış eğiliminde olduğu belirtilmiştir (Fontagné, Freudenbergl ve Gaulier, 2006: 468-469). EİT bakımından DEİT, YEİT'e göre, Dünya ticaretinden daha fazla pay almaktadır (Kim ve Niem, 2011: 1127).

YEİT, Kuzey-Kuzey ticaretini yani genellikle gelişmiş ülkeler arasında yapılan EİT'yi ele almaktadır (Özkaya, 2010: 138). YEİT'te mal farklılaştırması kalite bakımından aynı ya da benzer olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu mallar arasındaki temel farklılığı tasarım, ambalaj, renk, desen ve koku gibi unsurlar oluşturmaktadır. Bu bakımdan genel olarak ölçek ekonomileri ile belirtilmeye çalışılmaktadır (Atik ve Türker, 2011: 81). Bu bağlamda, YEİT yeni dış ticaret teorileri ile daha fazla ilişkilidir (Greenaway, Hine ve Milner, 1995: 1505).

DEİT, (Kuzey-Güney) ticaretini yani genellikle gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki EİT'yi ele almaktadır (Özkaya, 2010: 138). Fakat yapılan çalışmalara göre, gelişmiş ülkelerin kendileri arasındaki ticarete DEİT'in, YEİT'e göre daha önemli olduğuna dair sonuçlara ulaşılmıştır (şimşek, 2008: 9). DEİT, malların faktör yoğunluklarının birbirine benzememesi sonucu oluşmaktadır. Sermaye-yoğun mallar bu kapsamda değerlendirildiğinde, emek-yoğun mallara göre daha kaliteli mallar olarak değerlendirilmektedir (Atik ve Türker, 2011: 81). Bu sebepten dolayı DEİT geleneksel

dış ticaret teorileri ile daha fazla ilişkilidir. Çünkü DEİT açısından ülkeler aynı tür malları üretse bile, malların dış ticareti karşılaştırmalı üstünlük bakımından yapılacaktır (Greenaway, Hine ve Milner, 1995: 1505).

4.2. YENİ DİŞ TİCARET TEORİLERİ İLE ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET ARASINDAKİ İLİŞKİ

Leontief Paradoksu ile birlikte 1960'lı yıllardan itibaren geleneksel dış ticaret teorilerinin, dış ticareti açıklamakta yetersiz olduğu ve dünya ticaretini açıklamak açısından gerçekçi olmadıkları yönünde bir eğilim ortaya çıkmıştır ve dış ticareti açıklamak için yeni dış ticaret teorileri ileri sürülmüştür. Bu teoriler günümüz uluslararası ticaretini açıklamak konusunda geleneksel dış ticaret teorilerine göre daha başarılı olmakla birlikte geleneksel dış ticaret teorilerini tamamlayıcı roller oynamaktadır (Akkoyunlu, 1996: 71; Özkaya, 2010: 137; Özel ve Sezgin, 2012: 284).

Önceki sayfada da belirtildiği gibi geleneksel dış ticaret teorileri, homojen mal varsayımı altında, ülkeler arasındaki farklılıklar sayesinde dış ticaretin olabileceğini belirtmektedir. Yeni dış ticaret teorileri ise daha çok birbirine benzer yapıdaki ülkelerin dış ticaretini konu almaktadır (Akkoyunlu, 1996: 71). Bu bağlamda “1960’lardan itibaren gelişen Yeni Dış Ticaret Teorileri ise emeğin niteliği ve teknolojik gelişmelere vurgu yapmaktadır. Ayrıca, söz konusu bilgi ve teknolojilerin üretim sürecinde kullanımı ile yeni bir uluslararası ticaret kalıbının ortaya çıkışına ve bu doğrultuda yeni ticaret modellerinin oluşumuna temel teşkil ettikleri gözlenmektedir.” (Şentürk ve Kösekahyaoglu, 2014: 301). Yeni dış ticaret teorileri ile birlikte birbirine benzer ülkelerin benzer malları ticareti önem kazanmakta ve EİT’nin varlığı ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede yeni dış ticaret teorileri her ne kadar EİT için kurgulanmasalar da, EİT’yi açıklamak için bu teoriler ile EİT arasındaki ilişki belirtilmeye çalışılacaktır (Şimşek, 2008: 17). Belirtilen yeni dış ticaret teorileri; nitelikli işgücü teorisi, tercihlerde benzerlik teorisi, teknolojik açık teorisi ve ürün dönemleri teorisi kapsamında endüstri-içi ticaret ile ilişkileri bağlamında ele alınacaktır.

4.2.1. Nitelikli İşgücü Teorisi ve Endüstri-İçi Ticaret

Leontief Paradoksu ile emeğe yönelik çalışmalar artmış, bu yüzden nitelikli işgücü (beşeri sermaye) teorisi ortaya çıkmıştır. Bu teori, ülkeler arasında yapılan dış ticaretin sadece emek ve sermaye faktörlerine dayalı olmadığına, beşeri sermayenin oynadığı rolün de önemli olduğuna dikkat çekilmiştir (Keesing, 1965: 287). Bu bağlamda klasik dış teorilerindeki emeğin homojen olduğu varsayımı reddedilmiştir. Çünkü, emek nitelikli ve niteliksiz emek olarak ikiye ayrılmıştır. Nitelikli emek yani beşeri sermaye belli deneyimler sayesinde bilgi ve beceri kazanmış işgücünü belirtirken, niteliksiz emek ise genel anlamda beden gücüne dayalı işgücünü belirtmektedir (Atik ve Türker, 2011: 37). Ülkeler dış ticareti, mevcut beşeri sermayelerine göre yapacaklardır. Beşeri sermayesi yüksek olan ülkeler, beşeri sermayenin daha fazla kullanıldığı daha karmaşık ve yenilikçi ürünlere dayalı olarak beşeri sermayesi yüksek olan malların ihracatını yaparken, beşeri sermayesi düşük ülkeler ise bu alanda uzmanlaşarak, buna göre daha fazla bedene dayalı işgücü ile üretilen ürünlerin ihracatını yapacaklardır (Seyidoğlu, 2013: 102). Burada iki farklı tür uzmanlığa dayalı rekabet gücü ön plana çıkmakta ise de nitelikli işgücüne daha fazla sahip olan ülkeler, günümüzde daha rekabetçi avantajlara sahip olmaktadır (Ekizceleroğlu, 2011: 209).

EİT açısından nitelikli işgücü teorisi, ülkeler arasında yapılan dış ticaretin EİT seviyesi ile beşeri sermayeye dayalı malların ticaretinin yapılması arasında olumlu bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede gelişmiş ülkelerin birbirleri ile yaptıkları ticarete nitelikli emeğe dayalı olarak yenilikçi ürünlerin ön plana çıkması ve aynı zamanda EİT seviyelerinin de yüksek olması bu durumu desteklemektedir (Krugman ve Obstfeld, 2009: 132).

4.2.2. Tercihlerde Benzerlik Teorisi ve Endüstri-İçi Ticaret

Geleneksel dış ticaret teorileri genellikle arz faktörlerine dayalı dış ticareti açıklamışlardır. Fakat, dış ticaretin talep yönünü ihmal etmişlerdir. Linder, tercihlerde benzerlik hipotezini ileri sürerek dış ticaretin talep yönüne vurgu yapmıştır. Burada öncelikle dikkat edilmesi gereken husus tercihlerde benzerlik hipotezinde sanayi mallarının ele alınmış olduğudur. Bu hipoteze göre, sanayi mallarının yapıldığı dış

ticarete üretim maliyetlerinden ziyade, ülkeler arasındaki talep yönünden benzerlikler daha önemli rol oynamaktadır. Ülkelerin taleplerinde benzer zevk ve tercihler önemli olmakla birlikte bu faktörlerin arkasında benzer gelir düzeyleri bulunmaktadır. Bu açıdan ülkelerin talep yapılarındaki en önemli faktör gelir düzeyidir (Atik ve Türker, 2011: 56-57).

Bu hipoteze göre, bir ülkede mallar talebi olan iç piyasaya yönelik üretildikten sonra, benzer gelire ve tercihlere sahip olan ülkelere bu malların ihracatı yapılmaktadır. Böylelikle, bu ülkeler birbirlerine benzer malların ithalatını ve ihracatını yapmaktadır. Bunun olabilmesi için ülkelerin gelir düzeylerinin birbirine yakın olması gerekmektedir. Bu durumda, gelir seviyesi yüksek olan ülkeler lüks tüketim malları ya da sermaye yoğun mallar talep ederken, gelir seviyesi düşük olan ülkeler de daha düşük kaliteli ve daha çok emek yoğun mallar talep edecektir (Seyidoğlu, 2013: 106).

Tercihlerde benzerlik teorisi, benzer ülkelerin birbirleri ile farklılaştırılmış mallar ile dış ticaret yapması bağlamında, dış ticareti açıklamak bakımından EİT ile ortak yönü bulunmaktadır. Ülkelerin gelir düzeyi yükseldikçe farklılaştırılmış mallara olan talepte artmaktadır. Diğer taraftan ülkelerin talep yapıları birbirine benzedikçe, ülkeler arasındaki EİT'nin artacağı ileri sürülmektedir. Fakat arz yönünün eksik olması ve sadece gelir düzeyi ile birlikte talep yönünün incelenmesi yönünden EİT'yi açıklamakta yetersiz kalmaktadır (Şimşek, 2008: 28; Şentürk, 2015: 20).

4.2.3. Teknolojik Açık Teorisi ve Endüstri-İç Ticaret

Teknolojik açık teorisi 1961 yılında Michael Posner tarafından ileri sürülmüştür (Posner, 1961: 323). Ülkeler; yenilikçi ülke ve taklitçi ülke olarak iki şekilde belirtmiştir. Burada yenilikçi ülke için özellikle teknoloji seviyesinin yüksek olması ve bu anlamda yeni bir mal üretmesi, ürettikten sonra ilgili malın ilk ihracatını yapan ülke olmasıdır. Taklitçi ülke için ise teknolojik gelişmişliği az olan, daha çok ucuz işgücü ve doğal kaynakları sayesinde üretim yapan, yenilikçi ülkelerin ürettikleri malları daha sonra bu ucuz işgücü ve doğal kaynaklar sayesinde üreten ülkeyi temsil etmektedir (Atik ve Türker, 2011: 68).

Daha çok sanayileşmiş ülkeler arasındaki ticareti ele alan bu hipotez, özellikle gelişmiş ülkelerin yeni malların üretiminde başrolü oynadığını belirtmektedir. Üretilen yeni malların ihracatçısının ilk o malı üreten ülke olduğu ve diğer ülkeler ya da taklitçi ülkeler, ilk zamanlarda bu yeni mal ya da malları ithal ederken, zamanla bu malların üretiminde uzmanlaşarak rekabet avantajı elde etmek suretiyle ihracatçısı olmaktadır. Bu safhada yenilikçi ülkenin ilgili malda ithalatçı duruma gelmektedir. Ayrıca yenilikçi ülke bu aşamada yeni malın üretimi ve ihracatı suretiyle sürecin devam edeceğini belirtmiştir (Seyidoğlu, 2013: 102-103).

Burada önemli bir diğer nokta ise, taklitçi ülkenin yeni mal ile ilgili üretimin yapılacağı zaman ile ilgili oluşan gecikme süresidir. Gecikme süresini ise Posner; tepki gecikmesi, taklit gecikmesi ve talep gecikmesi olarak üç faktör ile belirtmiştir (Posner, 1961: 335). Ayrıca öğrenme süreci de bu teori de önemli bir rol oynamaktadır. Tepki gecikmesi yurtiçinde ve yurtdışında tepki gecikmelerinden oluşmaktadır. Yurtiçinde oluşan tepki gecikmesi, yerli üreticilerin yurtiçinde belli bir pazar payına ulaşmaları için gereken süreci ifade etmektedir. Yurtdışında oluşan tepki gecikmesi ise yenilikçi ülkede üretilen malların taklitçi ülkede üretilmesi için gereken zaman dilimini ifade etmektedir. Talep gecikmesi, yenilikçi ülkede üretilen malın diğer ülkelerdeki tüketicilerin talep etme süresi arasındaki zaman dilimini ifade etmektedir. Öğrenme süreci de taklitçi ülkede bulunan işletmelerin yeni malın üretimini öğrenme ve üretilip satmaları arasındaki zaman dilimini ifade etmektedir. Taklit gecikmesi, diğer faktörlerin kapsamı ile oluşan faktördür. Net gecikme ise talep gecikmesinden taklit gecikmesinin çıkarılması ile oluşmaktadır (Şimşek, 2008: 18; Atik ve Türker, 2011: 68-69). Bu bağlamda gelişmiş ülkeler arasındaki taklit gecikmesi süresi daha az iken, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki taklit gecikmesi süresi daha fazla zaman dilimini oluşturmaktadır.

EİT açısından ele aldığımızda ise, teknolojik açığı süresi ne kadar kısa olursa, diğer bir deyişle ülkeler arasındaki taklit süresi ne kadar kısa ise EİT düzeyi de o kadar büyük olacaktır. Çünkü taklit süresinin kısa olması durumunda birçok ülke aynı anda benzer malların ticaretini yapacaklardır (Şimşek, 2008: 18). Bununla ilgili olarak (patent vb.) bağlamında dış ticaret engellerinin az olması ve Ar-Ge faaliyetlerinin yüksek olması ülkeler arasında yapılan ticaretin teknoloji açığı sürecinden EİT'ye geçişini ifade etmektedir (Grubel ve Lloyd, 1975: 110).

4.2.4. Ürün Dönemleri Teorisi ve Endüstri-İçi Ticaret

Ürün dönemleri teorisi, 1966 yılında Raymond Vernon tarafından yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (Vernon, 1966: 190). Aynı zamanda bu teori, teknoloji açığı teoreminin “genelleştirilmiş ve geliştirilmiş” halidir (Seyidoğlu, 2013: 103). Bu teori, yeni bir malın üretimi ile ilgili faktörler üzerinden yeni malların üretiminin öncelikle yüksek teknoloji kullanan ülkeler tarafından oluşturulması ve düşük maliyetli işgücünün olduğu piyasalarda üretim yapmanın çok uluslu firmalar tarafından neden önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Şimşek, 2008: 20). Burada ilgili faktörleri “yenilik zamanı, ölçek ekonomileri etkisi, bilgisizliğin ve ticaret kalıplarını etkileyen belirsizliğin rolleri...” oluşturmaktadır (Vernon, 1966: 190). Bu açıdan, ürün dönemleri teorisi üç aşamada belirtilmektedir.

Birinci dönemi, yeni malın üretimi aşaması oluşturmaktadır. Yeni mal, yüksek maliyetli Ar-Ge ve mühendislik faaliyetleri sonucu üretilmektedir. Bu aşamada yeni malı üreten yenilikçi firmanın kendi ülkesindeki üretimi az ve pahalı olduğundan taşıma maliyetleri de önem taşımakta, ihracata yönelik değil sadece bulunduğu ülke için üretim yapılmaktadır. Bu çerçevede, yurtiçi arz ve talep birbirini karşılamaktadır. Yenilikçi ülke Vernon’a göre, ABD’dir. Bu dönemde ürün iç talebin yapısına (müşterilerden alınan geri bildirimler) göre geliştirilme sürecindedir (Vernon, 1966: 191-196; Seyidoğlu, 2013: 103; Atik ve Türker, 2011: 115).

İkinci dönemi, malı olgunlaştırma aşaması oluşturmaktadır. Bu aşamada yenilikçi ülkede yeni malın üretimi artırılarak ihracatı yapılmaya başlanmaktadır. Diğer taraftan yeni malı ithal eden gelişmiş ülkeler diğer yandan da bu malın üretimi için çalışmaktadır. Bu ülkeleri Vernon’a göre, Avrupa ülkeleri teşkil etmektedir (Vernon, 1966: 192). Yenilikçi ülkede bulunan malı üreten firma ya da firmalar düşük işgücü maliyetlerinden yararlanmak ve dış ticaret engellerini aşmak için ihracat yaptığı ülkelere (Avrupa ülkeleri) doğrudan yabancı yatırım yoluyla üretimi o ülkelere kaydırmaktadır. Fakat taşıma ve üretim maliyetleri bu anlamda önemli rol oynamaktadır. Bu aşamada aynı zamanda yeni malı üreten firma ölçek ekonomilerine ulaşarak maliyetlerini minimize etmektedir. Diğer taraftan ise gelişmiş ülkelerdeki firmalar üretim tekniklerini kopyaladıktan sonra işgücü maliyetlerinin daha düşük

olması sebebiyle malları yenilikçi ülkelerdeki firmalardan daha uygun fiyatlı olarak üreteceklerdir. Bununla birlikte, az gelişmiş ülkelerinde malın ucuzlaması nedeniyle talebinin oluşması ve bu ülkelere, ABD ve Avrupa ülkelerindeki ilgili malın ihracatı devam etmektedir (Vernon, 1966: 196-202; Atik ve Türker, 2011: 115-117).

Üçüncü dönemi ise standart mal aşaması oluşturmaktadır. Bu aşamada yenilikçi ülkenin ilgili malda ithalatçı konumuna gerileme durumu söz konusu iken üstünlük, maliyetlerin daha düşük olması ve ürünün standartlaşması nedeniyle az gelişmiş ülkelere geçmektedir. Diğer taraftan, yenilikçi ülkede yeni mallar üretileceğinden sürecin bu şekilde dinamik bir şekilde oluşacağı ileri sürülmüştür (Vernon, 1966: 202-207; Şimşek, 2008: 22-23).

Grubel ve Lloyd'a göre, ürün dönemleri teorisi ile EİT arasında ilişki vardır. Ürün dönemleri teorisinde belirtilen, gelişmiş ülkeler arasındaki farklılaştırılmış ya da birbirine ikame malların ticaretinin EİT'yi oluşturabileceği ileri sürülmektedir. Çünkü ilk aşamada sadece yenilikçi ülke malın üretimini ve ihracatını yapabilirken, diğer ülkelerin de ilgili mal üzerinden üretim yapmaları ve bu bağlamda dış ticarete girmeleri, ülkeler arasında benzer malların ithalatını ve ihracatını oluşturacaklardır (Grubel-Lloyd, 1975: 110-112; Şimşek, 2008: 23).

İKİNCİ BÖLÜM

ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET DÜZEYİNİ AÇIKLAYAN AMPİRİK BELİRLEYİCİLER VE ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET ÖLÇME YÖNTEMLERİ

1. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET DÜZEYİNİ AÇIKLAYAN AMPİRİK BELİRLEYİCİLER

Ülkelerin dış ticaret yapılarının EİT ya da EAT yönünde olduğu ile ilgili literatürde çeşitli ampirik çalışmalar söz konusudur. Bu bağlamda EİT'ye neden olan özellikler ön plana çıkmaktadır. Bu özellikler aynı zamanda EİT düzeyinde etkili olmaktadır. EİT'nin nedenleri genel olarak ülkelere ve endüstrilere ilişkin ampirik belirleyiciler yoluyla açıklanmaktadır (Balassa ve Bauwens, 1988: 5-6; Türkcan, 2005: 22-25; Deviren ve Karataş, 2007: 18). Fakat ampirik çalışmalar sonucunda, EİT üzerinde ülkelere ilişkin ampirik belirleyicilerin endüstrilere ilişkin ampirik belirleyicilerden daha etkili olduğu şeklindedir (Aturupane vd., 1997: 5; Türkcan, 2005: 20).

1.1. ÜLKELERE İLİŞKİN AMPİRİK BELİRLEYİCİLER

Ülkelere ilişkin ampirik belirleyiciler genel olarak "...kişi başına gelir, ekonomik gelişme seviyesi, ekonomik entegrasyonlar, ekonomik sistemler ve ülke büyüklüğüdür." (Atik ve Türker, 2011: 81). Bununla birlikte günümüzde, literatürde ekonomik sistemlerden ziyade 'Dışa Açıklık Oranı' daha fazla kullanıldığından esas olarak bu kavrama yer verilecek, aynı zamanda ölçek ekonomilerine daha sonra ayrıntılı bir şekilde değinileceğinden burada kısaca değinilecektir. Ülkelere ilişkin ampirik belirleyicilerin kapsamının belirlenmesinde Balassa ve Bauwens (1987: 927-929)'ın yaptığı çalışmalar da göz önünde bulundurulmuştur.

1.1.1. Kişi Başına Gelir

Çalışmalara göre, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra EİT'nin artışına yönelik saptamalar olmuştur. Bu çalışmaların bir kısmında kişi başına gelir ile EİT arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik araştırmalara yer verilmiştir. Bu bağlamda yapılan çalışmaların bazıları kişi başına gelir seviyesi ile EİT arasındaki ilişkiyi incelerken, bazıları ise kişi başına gelirdeki artış ile ihracatı yapılan malların kalitesi üzerine olmuştur (Atik ve Türker, 2011: 82)

Kişi başına gelirdeki artış ile birlikte tüketici zorunlu harcamalar dışında çeşitli zevk ve tercihlerine göre alışveriş yapmaya yönelmektedir. Bu bağlamda tüketiciler aynı tür mallarda farklı kalitede tercihlerde bulunmaktadır. Bu çerçevede, kişi başına gelirdeki artış ile EİT düzeyindeki artış arasında pozitif ilişki söz konusudur. Aynı zamanda, İrlanda üzerine yapılan çalışmada kişi başına gelir seviyesinin yüksekliği ile EİT arasında da pozitif ilişki olduğu belirtilmiştir (Aydın, 2008: 898; Atik ve Türker, 2011: 82). Bununla birlikte, kişi başına gelirdeki farklılıklar ile EİT arasında negatif bir ilişki söz konusudur (Bergstrand, 1990: 1216-1217; Deviren ve Karataş, 2007: 18).

Diğer taraftan EİT bağlamında kişi başına gelirdeki artış ile ihracat kalitesi arasındaki ilişkiyi değerlendiren çalışmalar yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre ülkeler, kişi başına gelirdeki artışın bir sonucu olan tüketici talebindeki iyileşme ile birlikte daha kaliteli mallar üretmektedirler. Bu şekilde kaliteli malların üretimi, kalite düzeyi yüksek olan malların ihracatına yol açmaktadır. Diğer taraftan kalite düzeyi düşük olan malların ithal edilmesi ile birlikte aynı malların iki yönlü ticareti artmakta ve bu durum EİT artışına neden olmaktadır (Grubel ve Lloyd, 1975: 100; Atik ve Türker, 2011: 82).

1.1.2. Ekonomik Gelişme Seviyesi

Ekonomik gelişmişlik bağlamında benzer ülkelerde talep ve arz yapısındaki benzerlikten dolayı aralarındaki EİT düzeyinin yüksek olması beklenmektedir (Aydın, 2008: 898). Fakat bu durum genellikle ekonomik gelişme seviyesi yüksek olan ülkeler için geçerli bir durum arz etmektedir. Nitekim bu alanda yapılan bir çalışmada ekonomik gelişme seviyesi yüksek olan ülkeler arasındaki EİT seviyesi 0.64 olarak

tespit edilirken, gelişmekte olan ülkeler ararında 0.42 ve son olarak az gelişmiş ülkeler arasında 0.15 olarak tespit edilmiştir. Bu durum dünya toplam ticaret bağlamındaki EİT seviyesi bakımından da benzerlik göstermektedir (Atik ve Türker, 2011: 83-84).

EİT zerine yapılan çalışmalarda ülkelerin ekonomik gelişme seviyesine göre genel olarak EİT seviyesinin değiştiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla ekonomik gelişme seviyesi yüksek ülkelerin EİT seviyelerinin yüksek olması beklenirken, gelişmekte olan ülkelerde EİT seviyesinin göreceli olarak ekonomik gelişme seviyesi yüksek ülkelere göre daha az olması beklenmektedir. Son olarak az gelişmiş ülkelerde ise EİT seviyesinin diğerlerine göre daha düşük olması beklenmektedir (Atik ve Türker, 2011: 83-84). Türkiye zerine yapılan çalışmada ülkelerin gelişmişlik düzeyi arttıķa endüstri içi ticaretin de arttığı ve Türkiye'nin ticari ortakları ile arasındaki gelişmişlik düzeyi farklılıkları arttıķa endüstri içi ticaretin azaldığı sonucuna varılmıştır. (şentürk ve Ksekahya, 2014: 316)

1.1.3. Ekonomik Entegrasyonlar

Menon ve Dixon (1995: 1) ekonomik entegrasyonlar ile EİT bağlamında yaptığı çalışmalarda bölgesel ticaret anlaşmasının yapıldığı ülkelerdeki EİT seviyelerindeki değişme ve imzalayan ülkeler arasındaki ve bölgesel ticaret anlaşması dışındaki ülkeler bağlamında analizler yapmıştır. Bu bağlamda ekonomik entegrasyonlar ile EİT düzeyi arasında pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan bölgesel ticaret anlaşmasında bulunan ülkelerde EİT düzeyi de artmaktadır. Diğer taraftan dış ticaret engelleri ise EİT düzeyini olumsuz yönde etkilemektedir (Deviren ve Karataş, 2007: 18). “Ekonomik entegrasyonun varlığı endüstri içi ticareti arttırmaktadır.” (şentürk ve Kösekahyaoglu, 2014: 317) hipotezi de bu doğrultuda desteklenmiştir.

Diğer taraftan bölgesel ticaret anlaşmasında bulunan ülkelerde aralarındaki ticaretin artması ile genel bağlamda EİT düzeyi artarken, anlaşma dışında kalan ülkeler ve anlaşmada bulunan ülkeler arasındaki EİT düzeyi düşmektedir (Aydın, 2008: 899). Bu doğrultuda Avrupa Ekonomik Topluluğu bağlamında yapılan analizlerde, anlaşmada bulunan ülkeler arasında genel olarak EİT düzeyi artmıştır (Atik ve Türker, 2011: 85-87). Buna ek olarak NAFTA'nın imzalanması ile birlikte ABD ve Meksika arasında

birçok endüstride EİT düzeyinde artış olmuştur (Clark, 2010: 14). Serbest ticaret anlaşmaları da, ülkeler arasında karşılıklı olarak dış ticaret engellerini azalttığından dolayı EİT düzeyinde olumlu bir etkiye sahip olmaktadır.

1.1.4. Ekonomik Sistemler ve Dışa Açıklık Oranı

Ekonomik sistemler planlı ekonomiler ve piyasa ekonomileri olarak değerlendirilebilir. Piyasa ekonomilerinde, planlı ekonomilere göre daha yüksek EİT düzeyi beklenmektedir. Çünkü piyasa ekonomilerinde ticarete rekabetçilikten dolayı farklılaştırılmış mallar ön plana çıkarken, planlı ekonomilerde tamamlayıcı malların üretilmesi daha çok karşılaştırmalı üstünlük ilkesine göre şekillenmekte ve EİT düzeyi de nitekim düşük olmaktadır. Aynı zamanda planlı ekonomilerde sermaye hareketleri ile ilgili kısıtların olması dikey uzmanlaşmayı engellemekte ve EİT düzeyine olumsuz etkide bulunmaktadır (Atik ve Türker, 2011: 88-89).

Dışa açıklık düzeyi -genel anlamda- dış ticaret hacminin GSMH'ye oranı olarak bulunmaktadır. Dışa açıklık düzeyi genel olarak ticari engellere bağlı olarak şekillenmektedir (Kurt ve Berber, 2008: 58). Ülkelerin dışa açıklık düzeylerindeki farklılıklar, EİT düzeyini olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun yanı sıra, dışa açıklık düzeyi yükseldikçe farklılaştırılmış malların ticareti artacağından dolayı ülkelerin EİT düzeyleri de yükselmektedir.

1.1.5. Ölçek Ekonomileri ve Ülke Büyüklüğü

Ölçek ekonomileri konusuna öneceki konularda daha detaylı değinildiğinden dolayı burada EİT bağlamında kısaca bahsedilecektir. Ölçek ekonomileri öncelikle üretim hacmi arttıkça maliyetlerin azalması ile oluşan durumu belirtmektedir. EİT açısından ölçek ekonomileri sayesinde belirli mallarda uzmanlaşan ülkeler, bu malların ticaretiyle benzer ya da farklılaştırılmış malların ticaretini oluşturmaktadır. Bu bağlamda EİT'ye etkisi olumludur (Balassa ve Bauwens, 1988: 5).

Ülke büyüklüğü ile ilgili EİT düzeyi bakımından yapılan çalışmalarda, ülke büyüklüğünü belirtmek açısından genel anlamda nüfus ve GSMH değişkenleri

üzerinden analizler yapılmıştır. Genel olarak küçük ülkelerde malların üretiminde ölçek ekonomilerinin oluşamaması nedeniyle EİT düzeyleri de düşük olmaktadır. Diğer taraftan Finlandiya, Yeni Zelanda ve Norveç gibi küçük ülkelerde özellikle imalat sanayilerinde yüksek EİT düzeyleri olması nüfus bakımından EİT ile negatif bir ilişki olduğunu ama bu ülkelerin yüksek gelir seviyelerine sahip olması bakımından ise olumlu bir ilişki olduğunu göstermiştir (Atik ve Türker, 2011: 89-90). Diğer taraftan ülke büyüklüğü fazla ise bu durum farklılaştırılmış malların talebini etkileyeceğinden dolayı ölçek ekonomilerinin oluşmasını sağlayabilmektedir.

1.1.6. Coğrafi Uzaklık ve Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Coğrafi uzaklığa bağlı olarak EİT düzeylerinde değişim söz konusu olmaktadır. Çünkü ticaret yapan ülkeler arasında coğrafi uzaklık arttıkça taşıma ve sigorta masrafları artmakta ve bu durum EİT'yi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu açıdan taşıma ücretlerindeki değişikliklerin -ülkeler arasında mesafenin fazla olmasından dolayı- maliyet ve EİT üzerindeki etkisi büyük olabilmektedir (Türkcan, 2005: 24). Diğer taraftan, birbirlerinin ticari partneri olan ülkeler arasında ortak sınır olması ise EİT düzeyi ile pozitif ilişkilidir (Deviren ve Karataş, 2007: 18).

Doğrudan yabancı yatırımlar ise EİT düzeylerinde hem olumlu hem de olumsuz olmak üzere iki farklı şekilde etki oluşturabilmektedir. Bu durum daha çok doğrudan yabancı yatırımın hangi şekilde olacağı ile ilgilidir. Eğer doğrudan yabancı yatırım bir malın sadece bir bölümü -örneğin ara malı- ile ilgili ise üretilen mallar tamamlayıcı mallar niteliğinde olacağından dolayı EİT düzeylerinde olumsuz etkide bulunabilmektedir. Diğer taraftan doğrudan yabancı yatırım ilgili malın üretiminin tamamını kapsayan nitelikte -ve sonuç olarak ortaya nihai mal çıkıyorsa- ise, bu durum EİT düzeylerinde olumlu etkide bulunmaktadır (Özkaya, 2010: 150).

1.2. ENDÜSTRİLERE İLİŞKİN AMPİRİK BELİRLEYİCİLER

EİT bakımından endüstrilere ilişkin ampirik belirleyicilerin kapsamının belirlenmesi, Balassa ve Bauwens (1988: 6)'ın yaptığı çalışmalar göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmiştir.

Mal farklılaştırılması konusuna önceki konularda daha detaylı değinildiğinden burada EİT bağlamında kısa bir açıklama yapılacaktır. Ürün farklılaştırılması, EİT'in üretim bazında temelini oluşturmaktadır. Çünkü ülkeler arasında üretimi yapılan aynı ya da benzer endüstrideki malların ticareti bundan dolayı EİT düzeylerini olumlu yönde etkileyecektir (Balassa ve Bauwens, 1988: 6).

Mal standartlaştırılması ise ülkeler arasındaki benzer malların ticaretini azaltacağından ve daha çok farklı malların ticaretine yol açacağından dolayı EİT düzeyi ile negatif ilişkilidir. Aynı zamanda farklı malların karşılaştırmalı üstünlüğe göre ticaretinin yapılması daha çok EAT ile ilişkilidir. (Balassa ve Bauwens, 1988: 6)

Ülkeler arasında farklı seviyelerde emek-sermaye türlerinin bulunması ve bu farklılıkların derecelerinin yüksek olması da aynı zamanda EİT düzeyleri ile negatif yönde ilişkili olmaktadır (Helpman, 1984: 469; Türkcan, 2005: 25).

2. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET ÖLÇME YÖNTEMLERİ

2.1. GELENEKSEL ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİ ÖLÇME YÖNTEMLERİ

Endüstri-içi ticaretin ölçülmesi üzerine yapılan ilk çalışmalar, endüstri-içi ticaret literatürüne önemli katkılar sunan Balassa ve Grubel-Lloyd tarafından oluşturulan geleneksel endüstri-içi ticaret endeksleri olarak öne çıkmaktadır.

2.1.1. Balassa Endeksi

Endüstri-içi ticaret üzerine önemli çalışmaları olan ve bu alanda öncü sayılan Bela Balassa, Ortak Pazar'ın kurulması ile ilgili olarak Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) üzerine yaptığı çalışmada, topluluk içindeki mamul mal ticaretinin daha çok aynı mal gruplarında olduğunu geliştirdiği endeks ile tespit etmiştir. Bu endeks aynı zamanda endüstri-içi ticaret anlamında geliştirilen ilk endekslerden biri olma özelliğini taşımaktadır (Şimşek, 2005: 44). Geliştirilen endeks şu şekildedir (Balassa, 1966: 471):

$$S_B = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left[\frac{|X_i - M_i|}{(X_i + M_i)} \right]$$

S_B : Endüstri-içi ticaret değerini,

X_i : i malının ihracatını,

M_i : i malının ithalatını,

n : Gözlem sayısını göstermektedir.

Bu endeks, dış ticaret dengesini toplam dış ticarete oranlamakta ve bu oranın ağırlıklı olmayan ortalamasına göre hesaplanmaktadır. Endekste, endüstri içi-ticaret değerini gösteren S_B , 0 ile 1 arasında değişmektedir. Değerin sıfıra yaklaşması endüstri-içi ticaretin arttığına işaret ederken, bire yaklaşması ise endüstriler-arası ticaretin düşmekte olduğuna ve dolayısıyla dış ticaret yapan ülkelerin net ihracatçı ya da net ithalatçı durumuna yaklaştığını işaret etmektedir (Şimşek, 2008: 146; Atik ve Türker, 2011: 101).

Grubel ve Lloyd, öncelikle, Balassa endeksinin iki açıdan dezavantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Birinci olarak endeks, her endüstrinin basit bir aritmetik ortalamasını göstermektedir. Bu bağlamda, tüm endüstriler toplam dış ticaretten küçük ya da büyük bir pay alsa da eşit sayılmaktadır. İkinci olarak ise endeksin toplam dış ticaret dengesizliğini düzeltme yönünde herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir (Grubel ve Lloyd, 1975: 26).

2.1.2. Grubel-Lloyd Endeksi

Endüstri-içi ticaretin ölçümüne yönelik birçok endeks olmasına rağmen literatürde en çok kullanılan EİT endeksi, Grubel-Lloyd tarafından 1971 ve 1975 yıllarında geliştirilen (standart/düzeltilmemiş) Grubel-Lloyd Endeksi olmuştur (Şimşek, 2008: 147). EİT, bir endüstrinin ithalatı ile tam olarak eşleşen ihracat değeri olarak tanımlanmıştır (Grubel ve Lloyd, 1971: 496; Grubel ve Lloyd, 1975: 20).

$$R_i = (X_i + M_i) - |X_i - M_i|$$

R_i : EİT değerini,

X_i : i endüstrisindeki yerli para cinsinden ihracat değerini,

M_i : i endüstrisindeki yerli para cinsinden ithalat değerini göstermektedir.

Bu endeks ile bir ülkenin diğer bütün ülkeler ile ya da ülke grupları ile EİT değeri hesaplanabilir. Bununla birlikte EAT ise aşağıdaki hesaplama yöntemiyle hesaplanabilir (Grubel ve Lloyd, 1971: 496; Grubel ve Lloyd, 1975: 20):

$$S_i = |X_i - M_i|$$

Bu hesaplama yöntemi ile ayrıca EİT'nin toplam ticaret değerinden endüstrinin net ihracat ve net ithalat değerleri çıkarılarak oluşturulduğu bulunacaktır (Grubel ve Lloyd, 1971: 496; Grubel ve Lloyd, 1975: 20)

Bununla birlikte, Grubel ve Lloyd (1971: 496; 1975: 21) farklı ürün grupları ve ülkelerin kıyaslanabilmesi amacıyla EAT ve EİT bakımından farklı endeksler kullanmışlardır.

EAT,

$$A_i = \left[\frac{|X_i - M_i|}{(X_i + M_i)} \right] \cdot 100$$

EİT ise

$$B_i = \frac{[(X_i + M_i) - |X_i - M_i|]}{(X_i + M_i)} \cdot 100$$

şeklinde olmakla birlikte, bu sonuncu endeks şu şekilde de gösterilmektedir.

$$B_i = 1 - \frac{|X_i - M_i|}{(X_i + M_i)} \cdot 100 = 1 - A_i$$

Burada A_i EAT'nin ve B_i EİT'nin toplam ticaret içerisindeki yüzde olarak payını göstermektedir. Yukarıdaki her iki endeks de 0 ve 100 arasında değerler almaktadır. $A_i =$

0 ve $B_i = 100$ ise EAT'nin olmadığı ve EİT'nin tam olduğu ve -tam tersine- $A_i = 100$ ve $B_i = 0$ olması durumunda EAT'nin tam olduğu ve EİT'nin olmadığı anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, ithalat ve ihracat değerleri birbirine yaklaştıkça B_i 'nin değeri 100'e yaklaşacaktır. Diğer bir deyişle, aynı ürün grubunda ülkeler arasında sadece ihracat veya sadece ithalat yapılması durumunda ise B_i 'nin değeri 0 olacaktır (Grubel ve Lloyd, 1971: 496; Grubel ve Lloyd, 1975: 21).

Grubel ve Lloyd (1971: 497; 1975: 21), aynı zamanda, tüm toplulaştırma düzeylerinde tüm endüstriler için EİT değerlerinin hesaplanabilmesi açısından endekslerinin iki yönlü olarak geliştirilebileceğini belirtmişlerdir. Birinci olarak, toplulaştırma düzeylerine bağlı olarak EİT değerlerinin dağılımı gözlenebilir (Şimşek, 2008: 148). Bu bağlamda, n sayıda endüstrinin toplam dış ticaret değeri içerisinde endüstrilerin ihracat ve ithalat oranları ile ağırlıklandırılması sonucu oluşan ortalama EİT şu şekilde ifade edilmektedir (Grubel ve Lloyd, 1971: 497; Grubel ve Lloyd, 1975: 22):

$$\overline{B_i} = \frac{\sum_i^n B_i (X_i + M_i)}{\sum_i^n (X_i + M_i)} \cdot 100 = \frac{\sum_i^n (X_i + M_i) - \sum_i^n |X_i - M_i|}{\sum_i^n (X_i + M_i)} \cdot 100$$

$\overline{B_i}$ Bir ülkenin ortalama EİT değerinin yüzde olarak ifadesi olmakla birlikte bir ülkenin n sayıdaki endüstrilerin üzerinde yapılan hesaplamada EİT, toplam ithalat ve ihracat oranına eşit olarak ortaya çıkmaktadır:

$$\overline{B_i} = \frac{\sum_i^n [(X_i + M_i) - |X_i - M_i|]}{\sum_i^n (X_i + M_i)} \cdot 100$$

Başka bir ifade ile;

$$\overline{B_i} = 1 - \frac{\sum_i^n |X_i - M_i|}{\sum_i^n (X_i + M_i)} \cdot 100$$

İkinci olarak ise farklı toplulaştırma düzeylerine bağlı olarak EİT değerleri de farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda hesaplamalara bağlı olarak B_i sonuçlarının da karşılaştırılması gerekmektedir. Endüstriler ayrıştırıldıkça ya da daha detaylı toplulaştırma düzeylerine gidildikçe EİT değerleri de daha düşük çıkacaktır (Grubel ve Lloyd, 1971: 498; Grubel ve Lloyd, 1975: 23):

:

$$B_i = \frac{\sum_j (X_{ij} + M_{ij}) - |\sum_j X_{ij} - M_{ij}|}{\sum_j (X_{ij} + M_{ij})} \cdot 100$$

Burada, X_{ij} X_i 'nin ayrıştırılmış hali ve M_{ij} ise M_i 'nin ayrıştırılmış hali olarak ele alındığında, toplulaştırma düzeylerinde daha ayrıştırılmış düzeylere gidildiği olarak belirtilebilir. Bu toplulaştırmanın sonucunda:

$$R_i = \sum_j (X_{ij} + M_{ij}) - \left| \sum_j X_{ij} - M_{ij} \right| \geq \sum_j (X_{ij} + M_{ij}) - \left| \sum_j X_{ij} - M_{ij} \right|$$

Greenaway ve Milner (1987: 44), Standart/Uyarlanmamış Grubel-Lloyd endeksinin EİT'nin miktarını değil de EİT oranını ölçtüğünü, fakat literatürde her iki yönünün de ölçüldüğünü ama gerçekte bu şekilde olmadığını belirterek eleştirmiştir. Buna rağmen, dış ticaret yazınında en çok kullanılan EİT endeksi, Standart/Uyarlanmamış Grubel-Lloyd endeksidir (Gullstrand, 2002: 320; Özkaya, 2010: 141; Shahbaz ve Leitão, 2010: 19).

2.2. UYARLANMIŞ ENDÜSTRİ İÇİ TİCARETİ ÖLÇME YÖNTEMLERİ

Uyarlanmış EİT ölçme yöntemleri, dış ticaretin dengesizliği durumuna yönelik oluşturulmuştur. Çünkü dış ticaret dengesizliği yüksek ise, bu durum EAT'yi arttırıcı ve EİT'yi azaltıcı yönde etkide bulunacaktır (Sharma, 2000: 246). Bu bağlamda oluşturulan Uyarlanmış Grubel-Lloyd ve Aquino endekslerine yer verilmiştir.

Diğer taraftan uyarlanmış endeksler, Greenaway ve Milner (1981: 762) tarafından bilimsellikten uzak olduğunu belirterek eleştirmişlerdir. Ayrıca uyarlanmış EİT endeksleri dış ticaret dengesizliği sorununu tam olarak çözmek yerine, yeni sapmalara neden olduğu belirtilmektedir (Şimşek, 2008: 150).

2.2.1. Uyarlanmış Grubel-Lloyd Endeksi

Grubel ve Lloyd, EİT hesaplamasını EAT'den bağımsız olarak dış ticaret dengesizliklerinden soyutlayabilmek için -kendi adları ile anılan-

Düzeltilmiş/Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksini geliştirmişlerdir (Grubel ve Lloyd, 1971: 498; Grubel ve Lloyd, 1975: 22-23).

$$\overline{C}_i = \frac{\sum_i^n (X_i + M_i) - \sum_i^n |X_i - M_i|}{\sum_i^n (X_i + M_i) - |\sum_i^n X_i - \sum_i^n M_i|} \cdot 100$$

n: toplam endüstri sayısı,

i: ilgili mal grubu,

Bu endekste, toplam ticaret hacmi gözardı edilmekte, toplam ticaret dengesine göz önünde bulundurularak işlem yapılmaktadır. Başka bir ifadeyle, endüstri-içi ticaret değerine, toplam dış ticaret hacminden dış ticaret dengesizliği arasındaki farka oranlanarak ulaşılmaktadır. Burada n toplam endüstri sayısını, i ise ilgili mal grubunu ifade etmektedir.

Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksi, (ağırlıklandırılmış) Grubel-Lloyd endeksindeki gibi toplam ticaret hacmine değil de, toplam ticaret dengesine göre yapılandırılmıştır. Başka bir ifadeyle, dış ticaret dengesizliğinin çıkarılması için dış ticaret açığı yada dış ticaret fazlasının endeks üzerindeki etkisinin minimuma indirgenerek hesaplanabilmesi sağlanmıştır. (Şimşek, 2008: 151). Başka bir şekliyle, Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksi şu şekilde ifade edilebilir:

$$\overline{C}_i = \overline{B}_i \frac{\sum_i^n (X_i + M_i)}{\sum_i^n (X_i + M_i) - |\sum_i^n X_i - \sum_i^n M_i|} \cdot 100 = \overline{B}_i \cdot \frac{1}{(1 - k)}$$

$$k = \frac{|\sum_i^n X_i - \sum_i^n M_i|}{\sum_i^n (X_i + M_i)}$$

2.2.2. Aquino Endeksi

Aquino, Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksini göz önünde bulundurarak, endüstri düzeyini ayrıştırma düzeyi daha fazla olacak bir şekilde uyarlamaya gitmiştir (Aquino, 1978: 280). Bu bağlamda, dış ticaret dengesizliği olması durumunda, tüm endüstriler bu durumdan aynı şekilde etkilenecek şekilde uyarlama oluşturulmuştur (Çalışkan, 2010: 8; Can, 2011: 33).

Aquino'ya göre toplam ihracat toplam ithalata eşit olduğunda, her bir malda olması gereken ihracat ve ithalat değeri sırasıyla şu şekildedir (Aquino, 1978: 280):

$$X_{ij}^e = X_{ij} \frac{\frac{1}{2} \sum_i (X_{ij} + M_{ij})}{\sum_i X_{ij}}$$

$$M_{ij}^e = M_{ij} \frac{\frac{1}{2} \sum_i (X_{ij} + M_{ij})}{\sum_i M_{ij}}$$

Kısacası bu endeks, Grubel-Lloyd endeksine teorik değerleri ifade eden “e” değerlerinin eklenmesiyle oluşturulmuş halidir. Teorik değerler ise malların ihracat ve ithalat değerlerinin ne olması gerektiğini belirtmek açısından, toplam ihracat ve ithalatların aynı olduğu göz önünde bulundurularak, dış ticaret dengesizliğini her bir endüstride eşit oranlı olarak göstermek için oluşturulmuştur (Şimşek, 2008: 152).

$$Q_j = \frac{\sum_i (X_{ij} + M_{ij}) - \sum_i |X_{ij}^e - M_{ij}^e|}{\sum_i (X_{ij} + M_{ij})}$$

Q_j : j ülkesindeki EİT değeri ve i ise ilgili mal grubunu belirtmektedir. Bu endeks sıfır ile bir arasında değerler almaktadır. Sıfır olduğunda tam EİT olurken, bir olduğunda ise tam EAT olma durumu söz konusudur.

Bu endeks daha basit bir ifade ile aşağıdaki gibi de gösterilmektedir:

$$Q_j = 1 - \frac{1}{2} \sum_i \left| \frac{X_{ij}}{\sum_i X_{ij}} - \frac{M_{ij}}{\sum_i M_{ij}} \right| \cdot 100$$

2.3. MARJİNAL ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET ÖLÇME YÖNTEMLERİ

Marjinal EİT endeksleri, belli bir zaman aralığındaki EİT derecesindeki değişimleri hesaplamaya yönelik oluşturulmuş endekslerdir. Bu bağlamda önceki EİT endekslerinden en önemli farkı belli bir zaman aralığına odaklanması ve bu açıdan öncekilerin "statik" bir yapı izlemesine karşın, kendisinin "dinamik" bir yapıya sahip olmasıdır. Dinamik bir yapıda olmasından dolayı, ithalat ve ihracattaki artışlar ve azalışların ölçümü de yapılmış olmaktadır (Yergin, Mercan ve Yılmaz, 2014: 371). Bu bağlamda Hamilton ve Kniest endeksi, Brühlhart endeksi ve Greenaway-Hine-Milner-Elliott endeksi'ne değinilecektir.

2.3.1. Hamilton ve Kniest Endeksi

Bu endeks, Grubel-Lloyd endeksine benzer olarak marjinal EİT endeksini, dış ticaretteki değişim ile oluşan uyum maliyetlerini ölçebilmek için geliştirilmiş marjinal EİT endeksidir. Bu endeks, belirli bir endüstrideki ithalat veya ihracat artışının oranını belirlemeye yönelik oluşturulmuştur (Hamilton ve Kniest, 1991: 360-361).

$$M_t - M_{t-n} > X_t - X_{t-n} > 0 \text{ için MEİT} = \frac{X_t - X_{t-n}}{M_t - M_{t-n}}$$

$$X_t - X_{t-n} > M_t - M_{t-n} > 0 \text{ için MEİT} = \frac{M_t - M_{t-n}}{X_t - X_{t-n}}$$

$$X_t - X_{t-n} < 0 \text{ ve } M_t - M_{t-n} > 0 \text{ için tanımsız}$$

n: Yıl sayısı,

X_t : t yıllarında ihracat değerleri,

X_{t-n} : t-n yıllarında ihracat değerleri,

M_t : t yıllarında ithalat değerleri,

M_{t-n} : t-n yıllarında ithalat değerleri,

Bu endeks, yeni oluşan dış ticaretin ne kadarının EİT türünde yapıldığını ortaya koymaktadır. Yeni yapılan dış ticaret, tamamıyla EİT türünde olduğunda 1 değerini almakta ya da EAT türünde olduğunda 0 veya tanımsız olarak belirtilmektedir. Bu bakımdan, EAT'yi gösteren ihracatta yaşanan artış ile birlikte ithalatta yaşanan azalış (ya da tam tersi olduğunda) olma durumunda, Hamilton-Kniest endeksinin tanımsız olacağı belirtilmektedir. Aynı zamanda, ithalat ve ihracatın birlikte azalması ile oluşan durumda MEİT olarak belirtilmesi gerekirken, Hamilton ve Kniest endeksi böyle bir durumda da tanımsız olmakta ve böylelikle MEİT'in yapısı ile ilgili olarak kesin bir bilgi veremediği yönünden eleştirilmektedir (Brühlhart, 1994: 604-605; Bedir, 2009: 191).

2.3.2. Brühlhart Endeksi

Burada 'Brühlhart A' endeksi belirtilecektir. Bu endeks Grubel-Lloyd endeksine göre hazırlanmıştır (Brühlhart, 1994: 604-605). Endekste marjinal endüstri-içi ticaret hesaplandığından 'M' harfi marjinal anlamında kullanılmaktadır. Brühlhart A endeksi hesaplaması aşağıdaki gibi belirtilmektedir:

$$MEİT = A = 1 - \frac{|(X_t - X_{t-n}) - (M_t - M_{t-n})|}{|X_t - X_{t-n}| + |M_t - M_{t-n}|}$$

Diğer bir şekilde ifade edildiğinde:

$$A = 1 - \frac{|\Delta X - \Delta M|}{|\Delta X| + |\Delta M|}$$

Bu endeks, aynı zamanda istatistiki bakımdan ayrılmış endüstriler için şu şekilde de gösterilmektedir:

$$A_{top} = \sum_{i=1}^k w_i A_i$$

$$w_i = 1 - \frac{|\Delta X|_i + |\Delta M|_i}{\sum_{i=1}^k (|\Delta X|_i + |\Delta M|_i)}$$

A_{top} , bütün endüstrilerin ya da bir endüstrideki alt sektörlerdeki ağırlıklandırılmış ortalama MEİT'ini belirtmektedir.

Bu endeks Grubel-Lloyd endeksine benzer sonuçlar vermesi ile birlikte ihracat ve ithalattaki değişimleri ortaya çıkarmaktadır (Şimşek, 2008: 183). Bu endekste MEİT katsayısının aldığı değerler, çoğu EİT hesaplamalarındaki gibi 0 ile 1 arasında olmaktadır. MEİT katsayısının sıfır olması durumunda, ilgili endüstrideki marjinal ticaretin tamamıyla EAT sonucu ortaya çıktığını, MEİT katsayısının 1 olduğu durumda da ilgili endüstrideki marjinal ticaretin tamamıyla EİT'den oluştuğu belirtilmektedir (Yergin, Mercan ve Yılmaz, 2014: 371).

2.3.3. Greenaway-Hine-Milner-Elliott Endeksi

Greenaway vd. tarafından EİT'deki mutlak değişimleri ölçmek açısından önerilen endeks aşağıdaki gibidir (Greenaway vd., 1994: 423-424):

$$\Delta EİT_j = \Delta[(X_i + M_j) - |X_j - M_j|] = EİT_i - EİT_{i-n}$$

Bir diğer şekliyle:

$$\Delta EİT_j = [(X_i + M_j) - |X_j - M_j|] - [(X_i + M_j) - |X_j - M_j|]$$

Enflasyonun etkileri ile birlikte oluşturulan şekliyle:

$$\Delta EİT_{(reel)} = \Delta EİT_j \cdot \left[\frac{1}{Deflatör} \right]$$

Grubel-Lloyd endeksi ve diğer EİT endekslerinin birçoğu, EİT'yi belli bir oransal çerçevede ifade ederken, bu endeks, EİT'yi mutlak değer olarak ifade etmektedir. Bu

bakımdan, endekste belli değerler aralığında belirleme yapılamadığından dolayı endeks değerlerinin yorumlanması zor olmaktadır (Başkol, 2005: 65-66).

2.4. YATAY VE DİKEY ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİN ÖLÇÜLMESİ

Daha önce belirtildiği üzere yatay farklılaştırma doğrultusunda yatay EİT ve dikey farklılaştırma yönüyle dikey EİT ele alınmıştır. EİT üzerine yapılan çalışmalarda 1990'lı yıllardan itibaren malların yatay veya dikey farklılaştırılmaları yönünden YEİT ve DEİT olmak üzere yapılan ölçümler söz konusu olmuştur (Başkol, 2005: 78). Fakat burada dikkat edilmesi gereken ilk husus, YEİT ve DEİT ölçümleri yapılmadan önce EİT'nin belirlenmesi/ ölçülmesi gerekmektedir.

YEİT ve DEİT ayırımına yapabilmek açısından yapılan ölçümler, genel anlamda mal kalitesini belirlemek açısından ileri sürülmüştür (Azhar and Elliott, 2006: 477). Mal kalitesini belirtmek açısından en fazla kullanılan ölçüt, belli sayıdaki malların ortalama fiyatını gösteren birim değer ölçütü oluşturmaktadır. Stiglitz (1987: 3) yüksek kalitedeki malların göreceli olarak daha yüksek fiyatlı olacağını, düşük kaliteli malların ise göreceli olarak daha düşük fiyatlı olacağını belirtmektedir. Bu durum asimetric bilgi olduğunda dahi malların fiyatlarının malların kalitesini göstereceğini varsaymıştır. Bu anlamda malların kalitesi hem fiyatlar ile hem de birim değerleri bakımından belirtilebilir (Şimşek, 2005: 46).

Diğer taraftan, asimetric bilginin olduğu durumda birim değer her zaman malların kalitesini göstermek açısından doğru bir yöntem olmayabilir. Çünkü asimetric bilgiden dolayı tüketicilerin daha düşük fiyata alabileceği malları daha pahalıya alma durumları olabilmektedir. Tüketiciler, malları fiyatlarına göre değerlendirebilmektedir (Greenaway, Hine and Milner, 1994: 81, Greenaway, Hine and Milner, 1995: 1508). Uluslararası ticarete, ayırıştırma seviyesi arttırıldığında, malların kalitesinin fiyatlar bakımından değerlendirilmesinin daha uygun olabileceği belirtilmektedir (Andresen, 2003: 14; Şimşek, 2005: 46).

Birim değerler genel olarak ton olarak, kilogram olarak, parça olarak, litre olarak, metre kare olarak hesaplanabilir (Andresen, 2003: 14). Aynı zamanda seçilen ölçü birimine göre bazı sorunlarla karşılaşılabilir. Abd-el-Rahman (1991: 88), ithalat ve ihracat

bakımından aynı kalitedeki malların ton miktarı göz önünde bulundurularak bir malın YEİT ya da DEİT kapsamında değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Genel anlamda birim değerler bakımından ton miktarı daha çok kullanılmaktadır. Fakat Başkol (2005: 69), ton miktarı hesaplanmasında, yüksek kalitede ama ağır olan bir malın, düşük kalitede ama hafif bir maldan, ton miktarı bakımından, birim değerinin daha düşük çıkabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda ton değerlerinin birim değerler olarak kabul edilmesi ile yapılan hesaplamalarda bu durumun kaliteyi yansıtacağı belirtilememektedir.

Ayrıştırma seviyesi göz önünde bulundurulmaksızın, YEİT ve DEİT hesaplaması aşağıda verilmiştir:

$$\text{YEİT hesaplaması} = 1 - a \leq \left(\frac{UV_x}{UV_m} \right) \leq 1 + a$$

$$\text{DEİT hesaplaması} = \frac{UV_x}{UV_m} < 1 - a \text{ ya da } \frac{UV_x}{UV_m} > 1 + a \text{ şeklinde belirtilebilir.}$$

Birim değerler başına hesaplamada 0,15 değer aralığı verilmiştir. Bunun nedeni bir mal üzerinde taşıma ve sigorta maliyetlerinin, ilgili malın maliyetinin (0,15)'ini geçemeyeceği düşüncesidir. Bu çerçevede, ithalatta CIF ve ihracatta FOB değerlerinin kullanılması ile oluşturulmuştur (Greenaway, Hine and Milner, 1995: 1508). Bu bağlamda endeks değeri 0,85 (1-0,15) ile 1,15 (1+0,15) arasında bulunursa bu durum YEİT durumunu ifade ederken, eğer bu aralığın dışında değerler alıyorsa DEİT durumunu ifade etmektedir (Başkol, 2005: 69-70).

2.5. ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİN ÖLÇÜLMESİNDE KATEGORİK TOPLULAŞTIRMA SORUNU

Toplulaştırma sorunu, genel bağlamda mal kategorilerinde toplulaştırma seviyelerinde düşük toplulaştırma seviyelerinden yüksek toplulaştırma seviyelerine doğru gittikçe artan ve özellikle ilk seviyelerde aynı mal grupları yerine benzer ya da farklı mal gruplarının EİT bağlamında değerlendirilmesi sonucunda oluşmaktadır. Çünkü Başkol (2009: 6), mal gruplarının yüksek toplulaştırma (SITC-Standart Uluslararası Ticaret Sınıflandırması 1. basamakta) seviyelerinde EİT çok yüksek seviyelerde çıkarken, mal

gruplarının düşük toplulaştırma (SITC-Standart Uluslararası Ticaret Sınıflandırması 5. basamakta) seviyelerinde düşük EİT çıkmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Bu bağlamda kategorik toplulaştırma sorununu en aza indirgeyebilmek açısından en düşük seviyedeki toplulaştırma seviyesinin ele alınarak malların EİT bağlamında değerdendirilmesi önem arz etmektedir. Diğder bir deyişle, yüksek mal toplulaştırma seviyeleri, çıkan EİT sonuçları bakımından sakınca doğurabilmektedir (Diken, 2015: 22). Bu çerçevede (örneğin Grubel-Lloyd endeksi kullanılarak yapılan hesaplama sonucunda) aslında EAT durumu oluşması gerekirken, yüksek mal toplulaştırma seviyelerinde, yanlışlıkla sonuç EİT şeklinde çıkabilmektedir (Deviren ve Karataş, 2007: 19).

EİT analizlerinde literatürde kategorik toplulaştırma seviyesi bakımından en yaygın kullanım şekli SITC-3.basamakta olmaktadır (şentürk ve Kösekahyaoğlu, 2015: 177). Toplulaştırma seviyeleri, aynı mal gruplarını kapsaması sebebi ile bir endüstri içerisinde değerdendirilebilir (Grubel ve Llyod, 1975: 3).

Diğder taraftan Başkol (2005: 72), mal grupları içerisinde bir maldaki dış ticaret fazlalığının aynı kategori içerisinde diğder malların dış ticaretteki ağırlığının az olması sebebiyle ilgili mal grubunun olması gerektiğinden daha yüksek EİT seviyelerinde oluşacağını belirtmektedir. Hatta EİT'nin, ticaret istatistiklerindeki fazla ya da hatalı toplulaştırma seviyeleri ile mal gruplarını belirterek, bir yanlışlı olduğunu belirten yazarlar da vardır (Deviren ve Karataş, 2007: 20).

Tablo 2'de görüleceğdi üzere, şentürk ve Kösekahyaoğlu (2015: 177) tarafından Türkiye'nin 1990-2013 yılları arasında endüstri-içi ticareti bağlamında yapılan çalışmada kategorik toplulaştırma seviyelerine göre mal gruplarında EİT seviyelerinde de farklılıklar oluşmuştur. Bu bağlamda yapılan çalışmada 2013 yılı için EİT seviyelerini ele aldığımızda 1.basamakta EİT düzeyi % 63,81, 2.basamakta EİT düzeyi, % 55,61, 3.basamakta EİT düzeyi % 42,89, 4.basamakta EİT düzeyi, % 37,61 ve 5.basamakta EİT düzeyi % 33,89 şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır. Böylelikle, EİT düzeyleri bakımından kategorik gidildikçe daha az mal grubu hesaplanmakta ve bununla birlikte ilgili mal grubunun daha fazla malı kapsamamasından dolayı daha yüksek EİT seviyesi sonuçlarına ulaşıldığdi belirtilmektedir. Bu bakımdan daha doğrudu sonuçları

görebilmek açısından 5.basamak, ayrıştırma düzeyinin en yüksek seviyede olmasından dolayı, en doğru sonuçları verebilmektedir.

Tablo 2: Türkiye'nin Dış Ticaretinde (Kategorik Toplulaştırma Düzeylerine Göre) EİT Oranları (1990-2013)

Yıl	Farklı Toplulaştırma Düzeyleri (% Olarak)				
	1	2	3	4	5
1990	48,62	34,38	25,49	19,55	15,45
1991	45,97	34,82	26,01	19,81	15,49
1992	45,56	35,34	26,93	19,24	16,48
1993	44,97	34,22	24,97	18,65	16,17
1994	45,05	36,21	28,47	22,09	20,77
1995	49,96	39,78	28,03	21,26	19,4
1996	49,29	39,83	29,41	22,51	21,03
1997	49,06	39,53	30,24	23,35	22,21
1998	51,91	41,64	32,64	25,98	24,09
1999	54,21	45,02	35,95	27,96	24,36
2000	51,85	41,21	33,49	27,04	24,82
2001	61,22	47,76	36,59	29,31	27,01
2002	61,38	46,79	34,71	28,67	27,51
2003	61,53	49,98	36,74	30,87	27,93
2004	59,88	52,45	38,96	34,09	30,17
2005	61,37	52,79	39,69	34,59	30,77
2006	63,42	54,77	39,46	34,15	30,97
2007	66,3	55,49	40,49	35,47	32,45
2008	68,23	57,41	41,83	37,17	34,18
2009	65,39	55,83	41,89	37,18	33,88
2010	65,5	57,28	43,3	38,19	34,95
2011	63,2	55,11	42,41	37,04	33,75
2012	63,85	55,57	43,8	38,67	35,29
2013	63,81	55,61	42,89	37,61	33,89

Kaynak: Şentürk ve Kösekahyaolu (2015: 177).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VE GÜNEY KORE ARASINDAKİ ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİN İMALAT SANAYİ BAKIMINDAN ANALİZİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu bölümde daha önceki bölümlerde yer alan EİT'nin teorik çerçevesi bağlamında, Türkiye ve Dünya arasındaki imalat sanayi bakımından EİT ilişkisi, Güney Kore ve Dünya arasındaki imalat sanayi bakımından EİT ilişkisi, son olarak da Türkiye ve Güney Kore arasındaki imalat sanayi EİT analizi çerçevesinde EİT oranları hesaplanarak, hesaplama sonuçlarına yer verilecektir. Bu bakımdan ilk olarak imalat sanayi sektörleri hakkında, Standart Uluslararası Ticaret Sınıflaması (SITC Rev.3)'na uygun olarak, genel bilgiler belirtilecek ve EİT analizleri bağlamında sektörlerin dış ticaret yapısı açıklanacaktır. Burada asıl amaç Türkiye imalat sanayi bakımından Güney Kore ile EİT analizi yapılması suretiyle dış ticaret yapısının açıklanmasıdır. Türkiye ve Güney Kore imalat sanayileri bakımından ayrı ayrı yapılan EİT analizleri ile ülkelerin dış ticaret yapısını açıklamak, ayrıca sektörel bakımdan değerlendirmeler yapılarak, Türkiye imalat sanayi bakımından Güney Kore ile EİT analizinin daha sağlıklı bir şekilde yapmaya çalışmaktır.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Bu çalışmanın imalat sanayi bağlamında yapılmasının en önemli nedenini Türkiye'nin dış ticaretinin önemli bir kısmını imalat sanayiinin oluşturması, aynı zamanda katma değeri yüksek sektörlerin imalat sanayiinde bulunması ve imalat sanayiinde gelişme yolunda atılacak her bir adım ile ülke ekonomisinin daha fazla güçlenmesi sağlanabilmesinden kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan çalışma Türkiye ve Güney Kore imalat sanayileri bakımından karşılaştırılmasının en önemli nedeni, Güney Kore'nin izlediği politikalar yoluyla dış ticarete hızla ilerleyerek ülke ekonomisini dış ticaret ağırlıklı bir şekilde geliştirmesi yoluyla Türkiye'ye, özellikle son yıllarda, model ülke olarak ön plana çıkması ile çalışma kapsamında değerlendirilerek, Türkiye ve Güney

Kore arasında karşılaştırma yapılmıştır. Diğer taraftan Güney Kore, Türkiye'nin en fazla ithalat yaptığı 8.ülke olması dolayısıyla Türkiye dış ticaret yapısı bakımından ayrıca önem arz etmektedir.

Çalışmada iki ülke arasındaki dış ticaret ilişkisi öncelikle genel olarak belirtilecek ve daha sonra sektörel ayrıştırma yoluyla, Grubel-Lloyd endeksi ve Düzeltilmiş Grubel-Lloyd endeksi kullanılarak, Türkiye ve Güney Kore imalat sanayileri açısından Standart Uluslararası Ticaret Sınıflaması'na (SITC-Rev.3) göre 3.basamak düzeyinde temel sektörler açısından; “Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Buna Bağlı Sanayi Ürünleri, Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar, Makinalar ve Ulaştırma Araçları, Çeşitli Mamül Eşya” bakımından ayrı ayrı ele alınarak 2001-2014 yılları arasındaki veriler kullanılarak hesaplamalar yapılmıştır. Bu bakımdan çalışmada Standart Uluslararası Ticaret Sınıflaması'na (SITC-Rev.3) göre 3.basamak düzeyinde her bir mal grubu için Grubel-Lloyd endeksi yoluyla ortaya çıkan değerler tablolar üzerinden yorumlanmıştır. Son olarak ise Türkiye İmalat Sanayii bakımından Güney Kore ile EİT analizi yapılması suretiyle iki ülke arasındaki dış ticaret yapısı açıklanmaya çalışılmıştır. Türkiye ve Güney Kore imalat sanayileri bakımından ayrı ayrı yapılan EİT analizleri, Grubel-Lloyd endeksi kullanılarak ortaya çıkan değerler tablolar ile birlikte yorumlanmıştır.

İlgili endeksler yorumlanırken ürün grupları 0 ile 1 arasında ortaya çıkan değerler bakımından belirtilmektedir. 0'a yakın değerler ya da 0,50'nin altında kalan değerler ile dış ticaret yapısının EAT biçiminde olduğu ya da dış ticaretin karşılaştırmalı üstünlüklere göre yapıldığı şeklinde belirtilmektedir. 1'e yakın değerler ya da 0,50'nin üstünde kalan değerler ile dış ticaret yapısının EİT biçiminde olduğu ya da ülkeler arasındaki dış ticaretin daha çok benzer mal gruplarında iki yönlü olduğu belirtilmektedir. Diğer taraftan ilgili ülkeler arasında ya da çok yönlü ticarete dış ticaret dengesizliklerinin fazla olması EİT düzeyini olumsuz etkilemekte ve dış ticaret yapısının EAT şeklinde gerçekleşmesine neden olmaktadır.

1.2. VERİ SETİ VE YÖNTEMİ

Çalışmada kullanılan veriler; Türkiye ve Dünya arasındaki imalat sanayi kapsamındaki EİT hesaplamaları ile Türkiye ve Güney Kore arasındaki imalat sanayi kapsamındaki EİT hesaplamaları için ise TÜİK'ten yararlanılmıştır. Güney Kore ve Dünya arasındaki imalat sanayi kapsamındaki EİT hesaplamaları için ise KITA (Kore Uluslararası Ticaret Kurumu) verilerinden yararlanılmıştır. Veriler (SITC-Rev.3) 3.basamak düzeyindeki mal grupları bazında elde edilmiştir.

Çalışmanın yöntemini ise EİT kapsamında genel imalat sanayi karşılaştırmaları için, 35-39. sayfalarda formülleri gösterilmiş olan Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksi ve Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksi kullanılmıştır. İmalat sanayi sektörleri açısından Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksi ve 3 basamaklı mal grupları açısından standart Grubel-Lloyd endeksi kullanılmıştır.

2. TÜRKİYE İLE DÜNYA ÜLKELERİ ARASINDA İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA ENDÜSTRİ İÇİ-TİCARET İLİŞKİSİ

2.1. TÜRKİYE'NİN ENDÜSTRİ İÇİ-TİCARETİ ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Burada, Türkiye'nin dış ticareti üzerine EİT çerçevesinde yapılan çalışmalara değinilmiştir.

Erlat ve Erlat (2003: 5-33) tarafından Türkiye'nin Dünya ülkeleri ile dış ticaretinde EİT ve MEİT'i ölçmek amacı ile yapılan çalışmada, (SITC-Rev.3) verilerini kullanarak 1969 ve 1999 yıllarını incelemiştir. Statik EİT hesaplamaları için Grubel-Lloyd endeksi kullanılmış ve 1980 öncesine göre 1980 sonrası dönemde Türkiye'nin Dünya ülkeleri ile dış ticaret yapısında, EİT değerlerinde artış olmasına rağmen, her iki dönemde de, ağırlıklı olarak dış ticaret yapısının EAT biçiminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dinamik EİT hesaplamaları için ise Brühlhart A, B ve C endeksleri kullanılarak, 1980 öncesi ve sonrası dönemler karşılaştırılarak MEİT değerlerinde önemli değişiklikler olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Koçyiğit ve Şen (2007: 61-84) tarafından Türkiye ve Dünya ile Türkiye'nin önemli bir ticari partneri olan Avrupa Birliği arasındaki EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında 1992-2005 yılları arasında Grubel-Lloyd endeksi kullanılarak yapılan çalışmada, Türkiye ve AB arasındaki EİT düzeyinin Türkiye ile AB-dışı ülkeler arasındaki EİT düzeyinden düşük olduğu ve fakat 1996 yılında Türkiye ve Avrupa Birliği arasında imzalanan Gümrük Birliği anlaşmasının Türkiye'nin toplam ticareti içerisindeki EİT düzeyini olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda Türkiye'nin EİT düzeyinin düşük teknolojili mallardan yüksek teknolojili mallara doğru değişim yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte Türkiye ve Avrupa Birliği arasındaki dış ticaret yapısı bakımından EİT düzeyinin de arttığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Deviren ve Karataş (2007: 16-32) tarafından Türkiye ve Çin Halk Cumhuriyeti arasında 1995-2005 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında Grubel-Lloyd endeksinin kullanıldığı çalışmada, SITC-3.basamak düzeyindeki ürün grupları bakımından gıda malzemeleri ve canlı hayvanlar, kimya sanayi ürünleri ve mamul ürünler bakımından endekste 0.50 ve üzerinde değerler alırken, teknolojik yapı bakımından ise ara teknoloji ürünlerde EİT düzeyinin daha yüksek olduğu bulgusuna varılmıştır. Aynı zamanda, Türkiye ile Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki dış ticarete endeksin 0.50 altında değerler alması nedeniyle iki ülke arasındaki dış ticaretin EİT şeklinde değil de EAT şeklinde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Aydın (2008: 881-921) tarafından Türkiye ve Türkiye'nin ticari partnerleri arasında 1989-2005 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, Grubel-Lloyd endeksinin kullanıldığı çalışmada, Türkiye için EİT düzeyinin ortalama olarak % 40 civarında olduğuna ve Türkiye'nin ticari partnerleri ile arasındaki dış ticaret dengesizliği, kalkınma seviyesi ve dışa açıklıkta farklılık ile EİT düzeyi arasında negatif ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda Türkiye ile ticari partnerleri arasında coğrafi uzaklığın artması durumunda EİT düzeyinde azalış olduğu bulgusuna varılmıştır. Diğer taraftan Avrupa Birliği ile Türkiye arasında Gümrük Birliği'nin oluşturulması ve Türkiye'ye doğrudan yabancı yatırımların girişi ile EİT arasında da pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Başkol (2009:1-24) tarafından Türkiye için 1969-2005 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, Grubel-Lloyd endeksinin kullanıldığı çalışmada, Türkiye'nin

dış ticaret yapısının genel anlamda EAT biçiminde olduğu, ilgili dönemde EİT düzeylerinde dalgalanma ile birlikte genel bir artış olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca işlenmiş mallar ile makine ve ulaşım araçları grubunda genel olarak EİT düzeyinin yüksek olması ile birlikte çeşitli mamul eşya ile kimyasallar grubunda EİT düzeyinin düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Türkiye'nin dış ticaret yapısında yüksek teknolojiye sahip malların EİT düzeyinin düşük olduğu ve standart teknolojiye sahip mallarda ise yüksek EİT düzeylerine sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Başkol (2010:386-391) tarafından Türkiye ile Orta Asya Türk Cumhuriyetleri 1992-2009 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, Grubel-Lloyd endeksinin kullanıldığı çalışmada, SITC-3.basamak seviyesinde ürün grupları bakımından, Türkiye ile Orta Asya Türk Cumhuriyetleri arasındaki dış ticarete ilgili yıllarda genel olarak EİT düzeylerinde artış olmasına rağmen, Türkiye ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri arasındaki dış ticaret yapısının EAT şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yazar tarafından henüz Türkiye'de EİT analizleri bakımından yeterli çalışma olmadığı ve buna yönelik çalışmaların artması gerektiği belirtilmiştir.

Özkaya (2010: 136-153) tarafından Türkiye'nin tekstil sektörüne yönelik 1989-2009 döneminde EİT düzeyi bağlamında, EİT düzeylerine etkide bulunan ülkeye ve tekstil sektörüne özgü EİT belirleyicilerini tespit etmek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Çalışmaya göre, Türkiye'de kişi başına gelir ve ölçek ekonomilerinin tekstil sektörü açısından EİT düzeyini olumlu yönde etkilerken, Türkiye'ye gelen doğrudan yabancı yatırımların ise EİT düzeyini olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda çalışmada Türkiye'nin ticari partnerlerinin birçoğunu oluşturan gelişmiş ülkeler ile arasındaki gelir düzeylerinin yaklaşması ile aralarındaki dış ticaret yapısının EİT yönlü olarak değişeceği de belirtilmiştir.

Yurttançıkılmaz (2013: 1-18) tarafından Türkiye ve Avrupa Birliği arasında 1995-2009 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, Grubel-Lloyd ve Balassa endekslerinin kullanıldığı çalışmada, Türkiye'de tüketicilerin tercihleri ve alışkanlıklarının yapısının Avrupa Birliği ile gittikçe birbirine benzemesi yönünden Türkiye ile AB arasındaki ticaretin EİT seviyesinin arttığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, Türkiye'nin sanayi malları bakımından özellikle makine ve ulaşım araçları ürün gruplarında Avrupa Birliği'ne karşı dış ticarete mukayeseli üstünlük düzeyi

yükselmekte iken, tekstil sektörünü de içeren bazı mamul eşya mal gruplarında ise mukayeseli üstünlük düzeyi azalmaktadır. Aynı zamanda yazara göre Türkiye'nin Avrupa pazarına kaliteli mallar ihraç edebilmesi ve bu bağlamda ihracatını arttırması açısından altyapıya daha fazla yatırım yapması, teşvik sisteminin geliştirilmesi, reklam ve tanıtım faaliyetlerine daha fazla önem verilmesi gerekmektedir.

Şentürk (2014: 207-227) tarafından Türkiye ve seçilmiş 20 ticari partneri arasında 1990-2013 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış ortalama) endeksinin kullanıldığı çalışmada, Türkiye'nin seçilmiş 20 ülke ile imalat sanayi endüstri-içi ticaret değerlerinin 1990-2013 yılları içerisinde yükseldiği gözlenmiştir. Ayrıca, çalışmada Türkiye'nin tüm mal gruplarını içeren hesaplamalarda Almanya, Fransa, İspanya, İtalya ile en yüksek EİT değerlerinde dış ticaret gerçekleştirdiği, diğer taraftan sadece imalat sanayi mal gruplarını içeren hesaplamalarda ise Almanya, Fransa, İspanya, İtalya, Romanya ve Polonya ile en yüksek EİT değerlerinde dış ticaret gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, gözlemlenen yıllar içerisinde Türkiye ve seçilmiş ticari partnerleri arasında özellikle imalat sanayinde EİT seviyelerinde yükseliş olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Şahin (2015a: 1) tarafından Türkiye ve Çin Halk Cumhuriyeti arasında tekstil ve giyim sektöründe 2000-2013 dönemi EİT düzeyinin belirlenmesinde Grubel-Lloyd endeksinin kullanıldığı çalışmada, Türkiye ve Çin Halk Cumhuriyeti arasında tekstil sektörü bağlamında yapılan dış ticaret yapısının EİT şeklinde olduğu, fakat iki ülke arasındaki hazır giyim sektörü bağlamında yapılan dış ticaretin yapısının ise EAT şeklinde olduğu belirtilmiştir. Bunun yanısıra, Çin Halk Cumhuriyeti'nde tekstil sektörü açısından gözlemlenen yıllar içerisinde EİT seviyeleri bakımından azalış olduğu bulgusuna varılmıştır.

Şahin (2015b: 575) tarafından Türkiye ve BRIC ülkeleri arasında tekstil ve giyim sektörü bağlamında 2000-2014 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, Grubel-Lloyd endeksi ile birlikte (belli sayıdaki malların ortalama fiyatını gösteren) Birim Değer yönteminin kullanıldığı çalışmada, Türkiye ve BRIC ülkelerinin tekstil sektöründe dış ticaret yapısının dikey EİT şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra, Türkiye ve BRIC ülkeleri arasındaki EİT seviyelerinin, hazır giyim sektörü ve

tekstil sektörleri karşılaştırıldığında, tekstil sektöründe daha yüksek seviyelerde gerçekleştiği sonucuna varılmıştır.

2.2. TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARETİNDE İMALAT SANAYİ

Türkiye’nin dış ticareti 1980 yılına kadar ithal-ikame yoluyla sanayileşme stratejisi, yurtdışından ithal edilen malların Türkiye’de üretilerek ithalatının azaltılması için oluşturulmuştur. Ayrıca emek-yoğun teknoloji endüstrilerden sermaye-yoğun endüstrilere geçiş hedeflenmiştir. Fakat bu süreçte ithal-ikame yoluyla sanayileşme sürecinin başarısız olduğu görülmüş, 1980 yılından itibaren ihracata dayalı sanayileşme stratejisi izlenmiştir (Volkan, 2014: 18). Buna göre dış ticaret serbestleştirilerek, ülkenin rekabet edebildiği mallarda uzmanlaşmaya gidilmesi ve bu malların ihracatının yapılması hedeflenmiştir. Bu çerçevede düşük teknoloji endüstrilerde rekabet avantajı yakalayabilmek için emek-yoğun endüstriler ve ucuz işgücünden yararlanılmıştır. 1990’lı yıllardan itibaren düşük teknoloji endüstrilerden orta teknoloji endüstrilere geçiş sağlanmaya çalışılmıştır. 2000’li yıllardan itibaren ise orta ve yüksek teknoloji endüstrilere ağırlık verilse de henüz yüksek teknoloji endüstrilerde yeterli seviyeye gelinememiştir (Arslanhan ve Kurtal, 2010: 3).

Türkiye’nin dış ticaretinde, krizin etkisiyle 2000 yılından 2002 yılına kadar olan süreçte daralma gözlenmiş olsa da, 2002 yılından 2014 yılına kadar olan süreçte, hem ihracat hem de ithalat rakamlarında hızlı bir artış gerçekleşmiştir. Sonraki süreçte 2008 krizi ile 2009 yılında dış ticarete daralma görülmüş, ancak 2011 yılında 2008 yılı dış ticaret rakamları geçilmiştir (Acar, 2013: 29). TÜİK (2016) verilerine göre, 2014 yılında ise yaklaşık 158 milyar dolarlık ihracata karşın, takriben 242 milyar dolarlık ithalat yapılmış olup hemen hemen 84 milyar dolarlık dış ticaret açığı söz konusudur.

Tablo 3: Türkiye'nin Dış Ticaretinde İmalat Sanayiinin Payı

Yıl	İmalat Sanayi Dış Ticaret Değerleri (Bin \$)		Toplam Dış Ticaret Değerleri (Bin \$)		İmalat Sanayiinin Dış Ticaretteki Payı	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat Payı	İthalat Payı
2001	26.090.861	28.123.600	31.334.216	41.399.083	0,83	0,68
2002	30.790.395	35.308.436	36.059.089	51.553.797	0,85	0,68
2003	40.310.929	47.356.645	47.252.836	69.339.692	0,85	0,68
2004	54.237.128	69.793.048	63.167.153	97.539.766	0,86	0,72
2005	61.129.903	81.162.453	73.476.408	116.774.151	0,83	0,70
2006	70.909.689	94.269.134	85.534.676	139.576.174	0,83	0,68
2007	88.992.528	114.001.912	107.271.750	170.062.715	0,83	0,67
2008	106.659.431	124.917.779	132.027.196	201.963.574	0,81	0,62
2009	80.262.576	93.832.152	102.142.613	140.928.421	0,79	0,67
2010	91.561.549	122.762.466	113.883.219	185.544.332	0,80	0,66
2011	108.280.420	150.834.971	134.906.869	240.841.676	0,80	0,63
2012	111.925.047	140.485.032	152.461.737	236.545.141	0,73	0,59
2013	119.578.464	154.117.856	151.802.637	251.661.250	0,79	0,61
2014	125.260.001	152.965.562	157.610.158	242.177.117	0,79	0,63

Kaynak: TÜİK (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 3’de görüleceği üzere, 2001 yılından itibaren Türkiye’nin dış ticaretinde hızlı bir büyüme olmuş ve ihracat değerlerinde, yaklaşık 5 kat artış olurken, ithalat değerlerinde ise 6 kat artış olmuştur. İmalat sanayi açısından ise, hem ihracat hem de ithalat değerlerinde yaklaşık 5 kat artış olduğu görülmüştür. Yıllar içerisinde, imalat sanayiinin payı ihracatta azalış gösterse de, 0,79 ve üzerinde ihracattan pay alarak, Türkiye’nin ihracatta lokomotif olma özelliğini korumuştur. Diğer yandan ithalatta ise imalat sanayiinin payı 0,59 ve üzerinde olmuştur. Bundan dolayı Türkiye’nin dış ticaretinde imalat sanayiinin payı oldukça yüksektir.

Türkiye yıllar itibari ile dış ticaret açığı veren bir ülke konumundadır. Dış ticaret açığının, imalat sanayi dış ticaretinde daha az olmasının nedeni ise diğer sektörlerde yapılan dış ticarete, ihracatın ithalatı karşılama oranının oldukça düşük olmasından dolayı kaynaklanmaktadır.

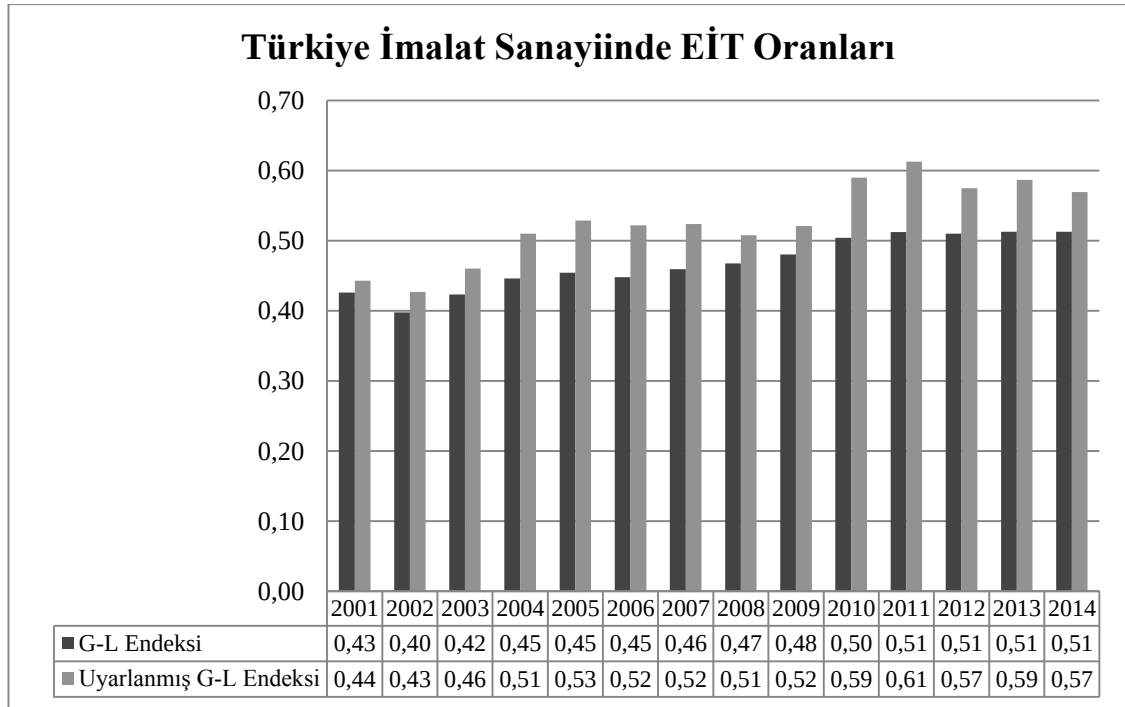
2.3. TÜRKİYE’NİN İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA DÜNYA ÜLKELERİ İLE ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARET İLİŞKİSİ

Endüstri-içi ticaret değerleri, sanayileşmiş ülkelerde ve imalat sanayiinde –tarım ve madencilik- endüstrilerine göre daha yüksek çıkmaktadır (Başkol, 2005: 79). Bunun nedeni imalat sanayi mallarında daha fazla mal farklılaştırması ve ölçeğe göre azalan maliyetlerin uygulanabilir olması olarak belirtilebilir (Balassa ve Bauwens, 1988: 5-6). Ayrıca daha karmaşık süreçten geçen imalat sanayi malları –kimya sanayi malları, makine ekipmanları, ulaşım araçları gibi- için ülkeler arasında daha fazla işbölümü gerekmekte ve bu durum ilgili mallar açısından daha fazla ticarete konu olmaktadır (OECD, 2002: 160-161). Kısacası, imalat sanayi mallarında üretim süreci daha fazla parçaya bölündükçe, ülkeler arasında EİT’yi artırıcı yönde etkisi bulunmaktadır.

Türkiye’nin dış ticaretinde imalat sanayi önemli yer tutması sebebi ile çalışma da EİT bu yönde incelenmiştir.

Türkiye’nin dış ticaretinde imalat sanayi kapsamında dünya ülkeleri ile EİT oranlarına bu kısımda tablolar ile detaylı bir şekilde değinilmiştir.

Şekil 1: Türkiye Dış Ticaretinde İmalat Sanayi EİT Oranları (2001-2014)

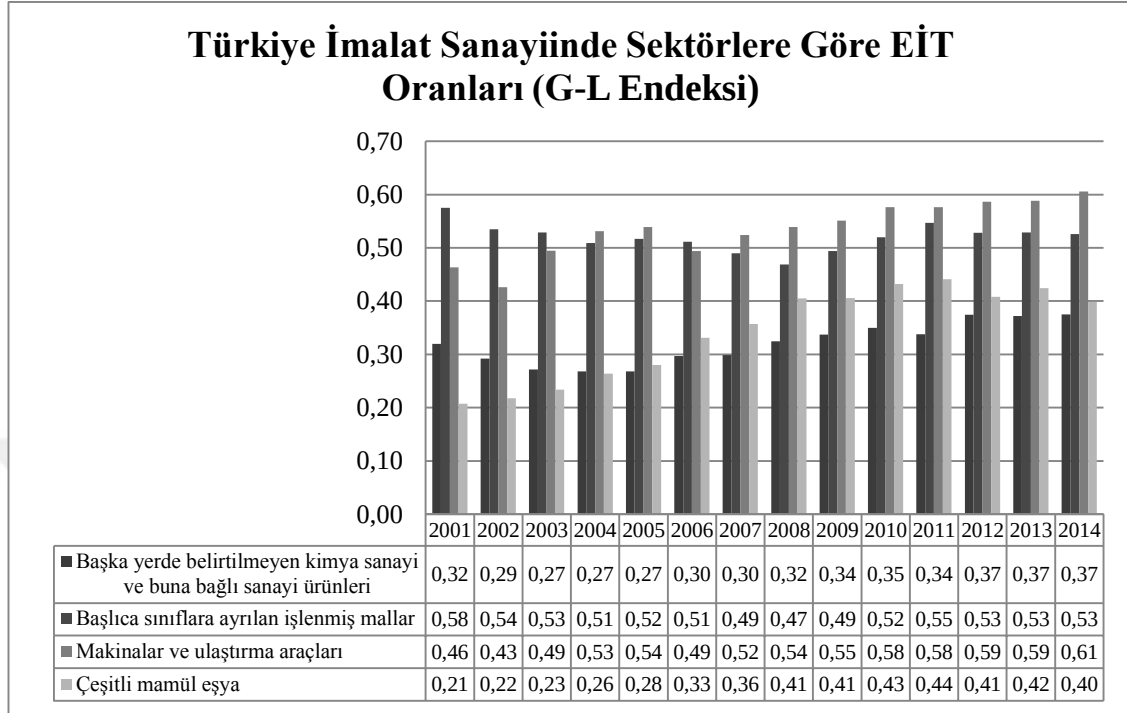

Kaynak: TÜİK (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 1'e göre, Türkiye için 2001-2014 yılları arasında imalat sanayiinin dış ticaretini gösteren 3 basamaklı mal gruplarını ele alındığı çalışmada, Grubel-Lloyd endeksine göre, EİT değerleri 2001 için 0,43 düzeyinde gerçekleşirken, 2002 yılında 0,40 seviyelerine kadar düşmüş ve 2010 yılı itibari ile 2014 yılına kadar ki süreçte dalgalı bir görünüm ile beraber genellikle yükselme göstermiştir. 2014 yılı için ulaşılan EİT değeri 0,51 olarak gerçekleşmiştir. Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksine göre ise EİT değerleri 2001 için 0,44 düzeyinde gerçekleşirken, 2002 yılında 0,43 seviyelerine kadar düşmüş ve 2003 yılı itibari ile 2014 yılına kadar ki süreçte dalgalı bir görünüm ile beraber genellikle yükselme göstermiştir. Yine aynı endekse göre, 2014 yılı için ulaşılan EİT değeri 0,57 olarak gerçekleşmiştir. Aynı zamanda Türk İmalat Sanayii içerisinde dış ticaret yapısının, Grubel-Lloyd endeksine göre 2010 yılından itibaren EİT biçiminde olduğu, Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksine göre ise 2004 yılından itibaren EİT biçiminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum kısaca, son yıllarda Türk İmalat Sanayii'nin dış ticaret yapısında EİT'nin hakim olduğunu göstermektedir.

İmalat sanayiinin EİT yapısını açıklamak için imalat sanayiini oluşturan sektörleri incelemek gerekmektedir. İlgili sektörleri 5 kodlu "Başka yerde belirtilmeyen kimya sanayi ve buna bağlı sanayi ürünleri", 6 kodlu "Başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş mallar", 7 kodlu "Makinalar ve ulaştırma araçları" ve 8 kodlu "Çeşitli mamul eşya" oluşturmaktadır. Sektörler için yapılan açıklamalar Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksi kullanılarak ve 3 basamaklı ürün gruplarının EİT ortalaması alınarak sektörel ortalamalar biçiminde yapılmaya çalışılmıştır.

Şekil 2: Türkiye İmalat Sanayiinde Sektörlere Göre EİT (G-L Endeksi) Oranları (2001-2014)

Kaynak: TÜİK (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 2’de görüldüğü üzere, kimya sanayi mallarını belirten 5 kodlu sektörde, 2014 yılı için en düşük EİT değerine sahip olan sektör olarak belirtilebilir. Çünkü 2001 yılı için 0,32 seviyesinde olan EİT değeri, 2014 yılına kadar dalgalı bir görünüm ile yükselme kaydetmiş ve 2014 yılında 0,37 seviyesine ulaşmıştır. İmalat sanayiinde EİT değerlerinin yüksek olduğu bir diğer sektörü 2001 ile 2003 yılları arasında ve 2006 yılında 6 kodlu işlenmiş mallar sektörü oluşturmaktadır. Bu sektörde EİT değerleri 2001 ile 2003 yılları arasında 0,58 ile 0,53 düzeyleri arasında değişirken, 2006 yılında ise EİT değeri 0,51 şeklindedir. 2008 yılında 0,47’ye kadar düşen EİT değeri yıllar içerisinde artarak 2014 yılında 0,53 şeklinde gerçekleşmiştir. Türkiye’nin imalat sanayii bakımından, özellikle son yıllarda, EİT değerlerinin yüksek çıkmasının nedeni 7 kodlu makinalar ve ulaştırma araçları sektöründeki EİT düzeyinin yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan 7 kodlu makinalar ve ulaştırma araçları sektörü için 2004 ve 2005 yıllarında EİT değerleri 0,53 ile 0,54 seviyelerinde gerçekleşirken, 2014 yılında 0,61 seviyesine çıkmıştır. 2014 yılı için 3.sırada ele alabileceğimiz 8 kodlu çeşitli mamul eşyalar sektörü için EİT değeri 2001 yılında 0,21 seviyesinde

gözlemlenmiş ve daha sonra 2011 yılında en yüksek EİT seviyesine sahip olduğu 0,44 seviyesine kadar yükselmiş ve 2014 yılında 0,40 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin dış ticaretinde imalat sanayi bakımından sektörler göre düşük ve yüksek EİT seviyelerinin ortaya çıkmasındaki nedenleri ise ayrıca 3 basamaklı alt sektörlerdeki EİT yapısı verilerek açıklanmaya çalışılacaktır. Yıllar içerisinde 0,50 ve üzeri EİT değerlerine sahip olan mal grupları değerlendirilecektir.

Tablo 4 göz önünde bulundurulduğunda, 5 kodlu “Başka yerde belirtilmeyen kimya sanayi ve buna bağlı sanayi ürünleri” sektöründe 532 kodlu “Debagatta kullanılan boyayıcı hülâsalar ve sentetik boyama müstahzarlar, 553 kodlu “Parfüm ve kozmetik veya tuvalet müstahzarları”, 554 kodlu “Sabunlar, temizleme, cilalama ürünleri” ve 582 kodlu “Plastiklerden levhalar, filmler, yapraklar, plakalar” mal gruplarında EİT seviyeleri ele alınan bütün yıllarda 1’e yakın EİT değerleri olduğundan Türkiye ve Dünya arasında dış ticarete iki yönlü EİT yapısından bahsedilebilir. 511 kodlu “Hidrokarbonlar ve türevleri”, 523 kodlu “Diğer inorganik kimyasal maddeler”, 524 kodlu “Oksi ve peroksi metalik asitlerin tuzları, kıymetli metallerin bileşikleri” ve 579 kodlu “Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar” mal gruplarında ise EİT seviyeleri genel itibari ile yüksek olarak gözlenmiş ve son yıllarda tam EİT seviyelerine yaklaşmıştır. 581 kodlu “Plastikten tüpler, borular, hortumlar; conta, dirsek, rakor vb.” ve 582 kodlu “Plastiklerden levhalar, filmler, yapraklar, plakalar” mal gruplarında ise EİT seviyelerinin yıllar itibari ile inişli ve çıkışlı bir seyir izlediği belirtilebilir. 574 kodlu “Poliasetaller ve diğer polieterler ve epoksi reçineler (ilk şekillerde)” mal grubunda ise yıllar itibari ile EİT değeri olarak 0,50’ye yaklaşıp da bu mal grubunda daha çok ithalat yönlü dış ticaret yapısı hakimdir. Diğer mal gruplarında ise dış ticaret yapısının karşılaştırılmalı üstünlüklere göre EAT şeklinde yapıldığı söylenebilir.

Tablo 4: Türkiye'nin "Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi Ve Buna Bağlı Sanayi Ürünleri" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)

SITC Kodu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	*
511	0,44	0,58	0,61	0,53	0,38	0,68	0,54	0,66	0,66	0,58	0,36	0,60	0,56	0,40	10
512	0,24	0,25	0,21	0,21	0,10	0,14	0,16	0,19	0,11	0,19	0,17	0,14	0,10	0,07	0
513	0,20	0,15	0,09	0,10	0,07	0,09	0,11	0,14	0,14	0,18	0,18	0,14	0,13	0,12	0
514	0,17	0,12	0,10	0,10	0,12	0,07	0,10	0,13	0,13	0,15	0,13	0,15	0,11	0,11	0
515	0,02	0,02	0,04	0,06	0,03	0,02	0,04	0,03	0,04	0,06	0,05	0,05	0,05	0,06	0
516	0,16	0,16	0,15	0,15	0,17	0,18	0,19	0,16	0,16	0,20	0,16	0,21	0,23	0,23	0
522	0,81	0,84	0,73	0,75	0,40	0,45	0,42	0,34	0,39	0,44	0,44	0,51	0,46	0,52	6
523	0,63	0,29	0,30	0,26	0,92	0,97	0,91	0,96	0,89	0,73	0,63	0,60	0,62	0,61	11
524	0,45	0,60	0,37	0,42	0,82	0,91	0,96	0,93	0,96	1,00	0,88	0,80	0,76	0,78	11
525	0,01	0,02	0,04	0,08	0,14	0,18	0,26	0,16	0,23	0,36	0,35	0,41	0,48	0,32	0
531	0,06	0,08	0,09	0,09	0,10	0,10	0,11	0,15	0,17	0,19	0,18	0,20	0,21	0,18	0
532	0,95	0,88	0,76	0,81	0,94	0,98	0,97	0,84	0,78	0,78	0,80	0,83	0,82	0,76	14
533	0,43	0,38	0,35	0,36	0,40	0,43	0,44	0,50	0,57	0,57	0,52	0,62	0,64	0,62	6
541	0,14	0,10	0,15	0,13	0,12	0,14	0,14	0,13	0,14	0,19	0,12	0,16	0,14	0,22	0
542	0,24	0,20	0,18	0,19	0,20	0,21	0,21	0,20	0,21	0,24	0,26	0,34	0,38	0,35	0
551	0,26	0,25	0,28	0,20	0,22	0,21	0,21	0,21	0,21	0,19	0,21	0,25	0,29	0,37	0
553	0,67	0,66	0,76	0,79	0,83	0,84	0,83	0,91	0,87	0,87	0,89	0,96	0,95	0,95	14
554	0,60	0,64	0,66	0,68	0,71	0,70	0,78	0,78	0,73	0,80	0,86	0,82	0,82	0,77	14
562	0,13	0,24	0,10	0,12	0,10	0,09	0,16	0,26	0,15	0,34	0,25	0,19	0,12	0,19	0
571	0,19	0,05	0,03	0,02	0,05	0,15	0,09	0,11	0,10	0,11	0,13	0,14	0,08	0,08	0
572	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02	0,04	0,11	0,08	0,08	0
573	0,14	0,03	0,02	0,02	0,03	0,03	0,03	0,05	0,08	0,06	0,07	0,06	0,05	0,05	0
574	0,45	0,35	0,31	0,32	0,25	0,27	0,32	0,31	0,37	0,38	0,33	0,36	0,40	0,49	0
575	0,16	0,14	0,14	0,13	0,13	0,14	0,15	0,18	0,20	0,18	0,17	0,17	0,18	0,18	0
579	0,01	0,03	0,06	0,41	0,88	0,41	0,79	0,83	0,67	0,96	0,91	0,78	0,87	0,56	9
581	0,88	0,96	0,83	0,71	0,54	0,50	0,48	0,44	0,40	0,39	0,45	0,40	0,40	0,37	5
582	0,86	0,80	0,75	0,75	0,80	0,84	0,86	0,91	0,93	0,91	0,92	0,95	0,96	0,97	14
583	0,99	0,88	0,68	0,51	0,38	0,34	0,30	0,30	0,32	0,32	0,34	0,26	0,26	0,23	4
591	0,43	0,39	0,35	0,28	0,30	0,29	0,36	0,40	0,43	0,38	0,33	0,37	0,40	0,44	0
592	0,28	0,25	0,27	0,26	0,27	0,31	0,29	0,32	0,35	0,37	0,46	0,58	0,63	0,59	3
593	0,25	0,41	0,53	0,43	0,16	0,33	0,41	0,54	0,38	0,45	0,38	0,56	0,49	0,57	4
597	0,11	0,11	0,13	0,12	0,13	0,14	0,21	0,21	0,26	0,22	0,18	0,20	0,22	0,17	0
598	0,17	0,18	0,18	0,20	0,22	0,28	0,28	0,31	0,30	0,34	0,30	0,37	0,39	0,38	0
*	8	9	9	8	8	7	8	9	9	9	8	12	10	11	
	0,32	0,29	0,27	0,27	0,27	0,30	0,30	0,32	0,34	0,35	0,34	0,37	0,37	0,37	

*EİT değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu alt endüstri sayısı

Kaynak: TÜİK (2016) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 5 göz önünde bulundurulduğunda, 6 kodlu “Başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş mallar” sektöründe 17 mal grubunu oluşturan 612 kodlu “Deri ve köseleden mamul eşya (makina, mekanik işlerde kullanılan saraciye eşyası)”, 621 kodlu “Kauçuk ve kauçuktan eşya”, 629 kodlu “Kauçuktan diğer eşya (hijyenik, eczacılık ürünleri, taşıyıcı kolonlar)”, 634 kodlu “Kaplama malı ağaçlar, levhalar, kontra plak, sırtak, kazık vs. ile ağaç yünü”, 635 kodlu “Ağaçtan muhafazalar, kutu, kafes sandık, vs. ile inşaat ve marangozluk mamulleri”, 651 kodlu “Tekstil iplikleri”, 652 kodlu “Pamuklu mensucat”, 653 kodlu “Sentetik veya suni filamentler ve devamsız liflerden mensucat”, 654 kodlu “Dokumaya elverişli diğer maddelerden dokunmuş mensucat (ipek, yün, keten vb.)”, 657 kodlu “Özel iplikler ve dokunmamış mensucat (keçe, vata, sicim, ip, şapka taslakları)”, 663 kodlu “Mineral maddelerden mamul diğer eşya ve cihazlar”, 663 kodlu “Cam”, 666 kodlu “Çanak-çömlek”, 678 kodlu “Demir veya çelikten teller”, 684 kodlu “Alüminyum ve alüminyumdan çubuk, profil, tel, sac, şerit, boru vb.”, 694 kodlu “Bakır, Alüminyum, demir veya çelikten çivi, vida, pim, rondela vb. eşya”, 699 kodlu “Diğer adi metallere eşya (kilit, zincir, yay, fermuar, dikiş, nakış aletleri vb.)” mal gruplarında bütün yıllarda, iki yönlü EİT gözlemlenmiştir. 611 kodlu “İşlenmiş deri ve köseleler”, 613 kodlu “Dabaklanmış, aprelenmiş, bütün halinde kürkler”, 625 kodlu “Kauçuktan iç ve dış lastikler (yeni/eski)”, 665 kodlu “Züccaciye, cam eşya”, 672 kodlu “Demir veya çelikten külçe ve diğer ilk şekillerde yarı mamuller”, 674 kodlu “Demir veya alaşımsız çelikten kaplanmış yassı hadde mamulleri”, 679 kodlu “Demir veya çelikten ince, kalın borular ve içi boş profiller, boru bağlantı parçaları”, 692 kodlu “Demir çelik veya alüminyumdan depo, sarnıç, vb. kaplar” mal gruplarında ise birkaç yıl dışında yüksek EİT oranlarına rastlanmıştır. Bununla birlikte 642 kodlu “Kağıt, kağıt hamuru, karton ve selülozik liflerden mamul eşya”, 655 kodlu “Örme mensucat”, 656 kodlu “Kurdelalar, etiketler, armalar, tüller vb.”, 659 kodlu Dokumaya elverişli maddelerden diğer hazır eşya ve takımlar”, 662 kodlu “Silisli fosil unları ve benzerlerinden eşya, tuğla, kiremit, karolar vb. eşya”, 677 kodlu “Demir veya çelikten demiryolu ve tramvay hattı malzemesi” ve 691 kodlu “Demir, çelik veya alüminyumdan inşaat ve inşaat aksamı” mal gruplarında EİT değerlerinde yüksek iniş ve çıkışlar söz konusudur. 691 kodlu mal grubunda ilk yıllarda yüksek EİT değerleri gözlemlenirken, belirtilen diğer mal gruplarında özellikle son yıllarda yüksek EİT değerleri gözlemlenmiştir. Diğer yıllarda ise EAT yapısının daha baskın olduğu söylenilebilir.

Tablo 5: Türkiye'nin "Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)

SITC Kodu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	*
611	0,40	0,33	0,42	0,47	0,52	0,54	0,54	0,56	0,67	0,62	0,60	0,72	0,77	0,90	10
612	0,67	0,83	0,88	0,80	0,89	0,77	0,98	0,68	0,82	0,70	0,74	0,83	0,65	0,66	14
613	0,12	0,12	0,21	0,41	0,56	0,57	0,57	0,50	0,60	0,73	0,95	0,99	0,90	0,87	10
621	0,99	0,89	0,86	0,80	0,89	0,96	0,92	0,83	0,91	0,80	0,75	0,71	0,75	0,69	14
625	0,47	0,61	0,70	0,78	0,71	0,79	0,78	0,80	0,73	0,79	0,78	0,89	0,95	0,92	13
629	0,92	0,97	0,97	0,99	0,97	0,94	0,85	0,84	0,81	0,80	0,80	0,79	0,78	0,76	14
633	0,09	0,08	0,11	0,07	0,11	0,11	0,13	0,15	0,15	0,10	0,17	0,12	0,16	0,22	0
634	0,98	0,80	0,76	0,70	0,55	0,70	0,75	0,84	0,96	0,82	0,77	0,71	0,70	0,86	14
635	0,97	0,99	0,90	0,87	0,77	0,80	0,90	0,86	0,63	0,75	0,80	0,77	0,77	0,67	14
641	0,30	0,30	0,25	0,21	0,19	0,17	0,19	0,24	0,23	0,22	0,25	0,31	0,32	0,34	0
642	0,87	0,72	0,72	0,70	0,63	0,63	0,52	0,48	0,46	0,46	0,43	0,41	0,35	0,37	7
651	0,90	0,82	0,78	0,83	0,80	0,80	0,64	0,71	0,73	0,65	0,71	0,72	0,73	0,71	14
652	0,85	0,90	0,87	0,92	0,92	0,98	0,94	0,89	0,94	0,95	0,97	0,80	0,79	0,76	14
653	0,76	0,83	0,76	0,79	0,72	0,70	0,70	0,63	0,70	0,81	0,80	0,73	0,68	0,69	14
654	0,83	0,73	0,68	0,58	0,62	0,63	0,70	0,73	0,73	0,69	0,65	0,67	0,68	0,67	14
655	0,47	0,56	0,58	0,58	0,46	0,38	0,36	0,35	0,38	0,45	0,55	0,37	0,42	0,43	4
656	0,28	0,34	0,35	0,33	0,37	0,49	0,49	0,52	0,58	0,68	0,64	0,59	0,63	0,70	7
657	0,90	0,84	0,83	0,88	0,84	0,90	0,87	0,84	0,83	0,86	0,95	0,96	0,95	0,95	14
658	0,05	0,04	0,04	0,05	0,06	0,08	0,11	0,12	0,12	0,14	0,17	0,15	0,14	0,15	0
659	0,33	0,34	0,31	0,36	0,36	0,37	0,50	0,48	0,43	0,42	0,36	0,28	0,28	0,26	1
661	0,13	0,10	0,11	0,13	0,19	0,38	0,29	0,18	0,16	0,19	0,23	0,22	0,26	0,26	0
662	0,30	0,38	0,28	0,33	0,43	0,61	0,48	0,50	0,38	0,44	0,48	0,49	0,48	0,52	3
663	0,53	0,51	0,63	0,67	0,69	0,65	0,66	0,75	0,81	0,72	0,71	0,76	0,79	0,78	14
664	0,72	0,79	0,88	0,96	1,00	0,95	0,98	0,84	0,88	0,92	0,94	0,94	0,99	0,99	14
665	0,29	0,34	0,39	0,49	0,64	0,68	0,64	0,55	0,51	0,63	0,66	0,55	0,72	0,69	10
666	0,70	0,94	0,98	0,94	0,75	0,55	0,62	0,71	0,77	0,69	0,67	0,68	0,65	0,60	14
667	0,09	0,16	0,08	0,09	0,16	0,12	0,17	0,31	0,38	0,17	0,21	0,17	0,16	0,21	0
671	0,35	0,28	0,26	0,17	0,14	0,21	0,15	0,13	0,23	0,24	0,21	0,19	0,26	0,30	0
672	0,62	0,47	0,68	0,64	0,99	0,72	0,66	0,78	0,80	0,79	0,95	0,96	0,48	0,27	11
673	0,76	0,48	0,37	0,28	0,26	0,28	0,24	0,30	0,41	0,39	0,58	0,43	0,51	0,62	4
674	0,47	0,53	0,48	0,74	0,66	0,60	0,54	0,50	0,57	0,55	0,68	0,92	0,77	0,63	11
675	0,05	0,15	0,17	0,19	0,19	0,13	0,13	0,11	0,11	0,09	0,09	0,08	0,11	0,25	0
676	0,18	0,25	0,28	0,28	0,34	0,28	0,30	0,19	0,20	0,30	0,30	0,27	0,31	0,31	0
677	0,14	0,12	0,10	0,05	0,06	0,10	0,10	0,08	0,06	0,46	0,69	0,51	0,67	0,89	4
678	0,84	0,78	0,80	0,99	0,94	0,89	0,91	0,96	0,81	0,90	0,94	0,86	0,81	0,74	14
679	0,97	0,69	0,95	0,55	0,60	0,62	0,67	0,53	0,48	0,55	0,62	0,59	0,70	0,65	13
681	0,05	0,01	0,01	0,02	0,20	0,43	0,41	0,35	0,37	0,50	0,86	0,98	0,87	0,58	5
682	0,66	0,43	0,43	0,38	0,34	0,35	0,31	0,39	0,32	0,34	0,36	0,37	0,38	0,41	1
683	0,02	0,04	0,02	0,02	0,03	0,01	0,09	0,10	0,09	0,12	0,05	0,09	0,10	0,13	0
684	0,76	0,65	0,65	0,65	0,70	0,70	0,70	0,70	0,77	0,74	0,70	0,72	0,69	0,68	14
687	0,05	0,07	0,02	0,02	0,02	0,05	0,11	0,09	0,04	0,07	0,05	0,05	0,03	0,01	0
689	0,20	0,05	0,05	0,05	0,16	0,16	0,18	0,19	0,20	0,38	0,46	0,56	0,50	0,43	1
691	0,92	0,88	0,51	0,39	0,35	0,32	0,31	0,31	0,21	0,23	0,31	0,26	0,29	0,29	3
692	0,58	0,65	0,67	0,55	0,55	0,66	0,55	0,46	0,36	0,54	0,55	0,48	0,58	0,52	11
693	0,48	0,34	0,27	0,22	0,25	0,27	0,31	0,35	0,40	0,32	0,22	0,25	0,31	0,30	0
694	0,73	0,61	0,59	0,55	0,56	0,56	0,60	0,64	0,65	0,62	0,65	0,68	0,64	0,70	14
695	0,38	0,34	0,38	0,35	0,34	0,33	0,41	0,38	0,47	0,42	0,38	0,38	0,44	0,50	1
696	0,34	0,31	0,33	0,27	0,26	0,31	0,42	0,33	0,40	0,45	0,34	0,37	0,39	0,38	0
697	0,26	0,25	0,24	0,29	0,35	0,38	0,40	0,42	0,37	0,45	0,49	0,42	0,45	0,41	0
699	0,91	0,89	0,96	0,94	0,98	0,99	0,98	0,91	0,86	0,90	0,88	0,85	0,86	0,83	14
*	22	21	21	21	21	22	22	20	19	22	25	28	28	30	
	0,58	0,54	0,53	0,51	0,52	0,51	0,49	0,47	0,49	0,52	0,55	0,53	0,53	0,53	

*EİT değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu alt endüstri sayısı

Kaynak: TÜİK (2016) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Diğer mal gruplarında ise dış ticaret yapısının karşılaştırılmalı üstünlüklere göre EAT şeklinde yapıldığı belirtilebilir.

Tablo 6 göz önünde bulundurulduğunda, 7 kodlu "Makinalar ve ulaştırma araçları" sektöründe 3 basamak düzeyinde 50 mal grubu bulunmaktadır. Mal gruplarında ele alınan tüm yıllarda EİT değerlerinin 0,50 üzerinde gerçekleştiği 713 kodlu "Motorlar ve aksamı", 727 kodlu "Gıda işleme makinaları", 733 kodlu "Metalleri dövme, çekiçleme veya kalıpta dövme suretiyle işlemeye mahsus takım tezgahları", 771 kodlu "Elektrikli güç makinaları (716 hariç) (transformatörler, statik konvertörler, endüktörler)", 781 kodlu "Motorlar ve aksamı", 784 kodlu "Motorlu taşıtların aksam ve parçaları ile şase ve karoserleri" ve 786 kodlu "Römorklar ve yarı römorklar" mal grupları ön plandadır. Aynı zamanda dış ticaret hacminin de yüksek olduğu ilgili mal gruplarında EİT değerleri 1'e yakın olduğundan sektörel ortalama üzerinde yükseltici rol oynamaktadır. Bu mal gruplarının sadece bir yıl dışındaki tüm yıllarda EİT seviyelerinin yüksek olduğu 741 kodlu "Isıtıcı ve soğutucu ekipmanları, bunların aksam ve parçaları", 748 kodlu "Transmisyon milleri ve kranklar" ve 772 kodlu "Elektrik devreleri, rezistanslar vb. aksam ve parçaları" mal grupları yer almaktadır. 714 kodlu "Turbojetler, tepkili motorlar, diğer gaz türbinleri vb. aksamı", 721 kodlu "Tarımsal makinalar (traktörler hariç) ve aksam parçaları", 722 kodlu "Traktörler (744.14 ve 744.15'tekilerin dışındakiler)", 747 kodlu "Borular, kanallar, depolar için musluklar, valfler vb. cihazlar", 783 kodlu "Başka yerde belirtilmeyen motorlu karayolu taşıtları" ve 793 kodlu "Gemiler ve suda yüzen taşıtlar" mal gruplarında çoğunlukla yüksek EİT oranlarına rastlanmıştır. Diğer mal gruplarında ise genel olarak dış ticaret yapısının karşılaştırılmalı üstünlüklere göre EAT şeklinde yapıldığı söylenilebilir.

Tablo 6: Türkiye'nin "Makinalar ve Ulaştırma Araçları" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)

SITC Kodu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	*
711	0,09	0,06	0,26	0,56	0,62	0,46	0,49	0,41	0,27	0,28	0,62	0,22	0,14	0,47	3
712	0,00	0,00	0,04	0,12	0,19	0,08	0,06	0,36	0,00	0,08	0,02	0,02	0,02	0,02	0
713	0,83	0,75	0,60	0,52	0,51	0,51	0,56	0,55	0,60	0,62	0,61	0,69	0,67	0,68	14
714	0,22	0,36	0,58	0,70	0,74	0,78	0,73	0,93	0,50	0,35	0,57	0,59	0,63	0,57	11
716	0,50	0,37	0,56	0,56	0,60	0,66	0,62	0,46	0,35	0,34	0,39	0,37	0,35	0,44	6
718	0,16	0,19	0,28	0,34	0,64	0,55	0,58	0,47	0,34	0,29	0,31	0,35	0,31	0,34	3
721	0,78	0,77	0,77	0,59	0,47	0,47	0,64	0,94	0,92	0,79	0,68	0,77	0,73	0,91	12
722	0,17	0,28	0,25	0,88	0,87	0,83	0,96	0,84	0,67	0,99	0,77	0,90	0,85	0,79	11
723	0,64	0,52	0,55	0,46	0,36	0,35	0,45	0,72	0,56	0,53	0,56	0,49	0,49	0,57	8
724	0,17	0,07	0,07	0,13	0,19	0,29	0,23	0,39	0,68	0,37	0,26	0,22	0,22	0,25	1
725	0,17	0,16	0,17	0,20	0,17	0,14	0,17	0,23	0,26	0,31	0,20	0,23	0,24	0,13	0
726	0,22	0,12	0,08	0,07	0,11	0,10	0,13	0,17	0,29	0,21	0,18	0,20	0,28	0,22	0
727	0,80	0,91	0,86	0,76	0,98	0,65	0,91	0,96	0,83	0,90	0,98	0,99	0,97	0,92	14
728	0,24	0,26	0,26	0,30	0,38	0,38	0,45	0,54	0,59	0,54	0,49	0,56	0,60	0,60	6
731	0,21	0,14	0,13	0,11	0,16	0,14	0,18	0,24	0,36	0,27	0,22	0,22	0,29	0,29	0
733	0,97	0,87	0,84	0,78	0,78	0,85	0,88	0,95	0,92	0,92	0,94	0,94	0,99	0,97	14
735	0,35	0,27	0,39	0,34	0,40	0,47	0,59	0,74	0,71	0,62	0,62	0,68	0,61	0,64	8
737	0,51	0,49	0,38	0,37	0,38	0,41	0,46	0,61	0,44	0,57	0,53	0,71	0,66	0,65	7
741	0,45	0,68	0,67	0,65	0,65	0,65	0,70	0,78	0,83	0,89	0,77	0,75	0,69	0,83	13
742	0,51	0,47	0,42	0,43	0,44	0,46	0,61	0,56	0,53	0,53	0,59	0,66	0,61	0,70	9
743	0,34	0,27	0,34	0,36	0,41	0,42	0,42	0,46	0,51	0,50	0,49	0,52	0,49	0,54	4
744	0,60	0,42	0,51	0,44	0,44	0,36	0,38	0,44	0,53	0,46	0,47	0,51	0,45	0,48	4
745	0,26	0,24	0,31	0,28	0,25	0,24	0,27	0,36	0,41	0,41	0,40	0,43	0,43	0,45	0
746	0,42	0,34	0,37	0,39	0,40	0,39	0,41	0,40	0,42	0,40	0,43	0,41	0,46	0,47	0
747	0,54	0,58	0,51	0,49	0,52	0,49	0,53	0,61	0,65	0,62	0,58	0,65	0,68	0,72	12
748	0,53	0,57	0,59	0,59	0,61	0,56	0,59	0,59	0,50	0,56	0,60	0,70	0,68	0,67	13
749	0,20	0,22	0,40	0,49	0,44	0,48	0,50	0,55	0,60	0,76	0,74	0,70	0,69	0,70	7
751	0,12	0,07	0,07	0,04	0,06	0,05	0,05	0,06	0,09	0,08	0,07	0,09	0,09	0,10	0
752	0,12	0,08	0,06	0,05	0,05	0,05	0,09	0,09	0,06	0,07	0,07	0,07	0,07	0,08	0
759	0,14	0,09	0,09	0,09	0,08	0,09	0,10	0,12	0,11	0,12	0,15	0,16	0,17	0,19	0
761	0,20	0,12	0,12	0,13	0,14	0,20	0,47	0,60	0,58	0,71	0,74	0,69	0,76	0,73	7
762	0,10	0,04	0,01	0,01	0,01	0,01	0,03	0,03	0,07	0,03	0,03	0,03	0,02	0,01	0
763	0,13	0,06	0,05	0,51	0,48	0,22	0,25	0,18	0,08	0,05	0,05	0,07	0,15	0,24	1
764	0,20	0,18	0,16	0,11	0,09	0,09	0,10	0,12	0,09	0,08	0,09	0,13	0,10	0,08	0
771	0,92	0,92	0,81	0,90	0,84	0,96	0,91	0,80	0,78	0,85	0,97	0,89	0,87	0,97	14
772	0,53	0,46	0,52	0,57	0,62	0,69	0,70	0,69	0,75	0,69	0,69	0,75	0,75	0,78	13
773	0,43	0,54	0,55	0,67	0,65	0,60	0,55	0,50	0,55	0,53	0,51	0,47	0,50	0,53	11
774	0,05	0,12	0,07	0,05	0,04	0,05	0,05	0,05	0,07	0,07	0,07	0,10	0,12	0,11	0
775	0,57	0,40	0,39	0,45	0,47	0,47	0,43	0,48	0,43	0,48	0,51	0,45	0,51	0,46	3
776	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03	0,05	0,06	0,09	0,08	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0
778	0,45	0,37	0,33	0,21	0,16	0,19	0,24	0,28	0,35	0,39	0,41	0,43	0,51	0,55	2
781	0,75	0,77	0,99	0,97	0,99	0,86	0,82	0,76	0,82	0,95	0,87	0,91	0,86	0,97	14
782	0,82	0,51	0,85	0,92	0,81	0,58	0,45	0,42	0,37	0,42	0,51	0,50	0,48	0,46	7
783	0,42	0,51	0,83	0,94	0,77	0,90	0,66	0,63	0,45	0,85	0,98	0,81	0,70	0,85	12
784	0,80	0,81	0,71	0,56	0,61	0,62	0,69	0,72	0,75	0,76	0,79	0,88	0,91	0,92	14
785	0,82	0,84	0,86	0,47	0,30	0,21	0,56	0,59	0,70	0,50	0,41	0,39	0,42	0,40	6
786	0,65	0,87	0,88	0,80	0,97	0,86	0,84	0,76	0,62	0,85	0,87	0,81	0,80	0,71	14
791	0,09	0,57	0,29	0,13	0,46	0,24	0,11	0,13	0,19	0,04	0,25	0,36	0,47	0,39	1
792	0,65	0,61	0,51	0,58	0,90	0,43	0,63	0,28	0,43	0,17	0,16	0,27	0,45	0,33	6
793	0,63	0,73	0,55	0,73	0,96	0,37	0,56	0,50	0,79	0,97	0,92	0,89	0,88	0,53	12
*	21	19	22	21	21	17	23	24	25	24	26	24	24	26	
	0,46	0,43	0,49	0,53	0,54	0,49	0,52	0,54	0,55	0,58	0,58	0,59	0,59	0,61	

*EİT değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu alt endüstri sayısı

Kaynak: TÜİK (2016) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 7 göz önünde bulundurulduğunda, 8 kodlu “çeşitli mamul eşya” sektöründe 813 kodlu “Işıklı isim tabelaları ve aksamı, portatif elektrik lambaları”, 821 kodlu “Mobilya, aksam ve parçaları”, 851 kodlu “Ayakkabılar ve aksamı” ve 893 kodlu “Plastikten mamul eşya” mal gruplarında EİT seviyeleri ele alınan bütün yıllarda 1’e yakın EİT değerleri içermektedir. Bundan dolayı bu mal gruplarında Türkiye ve Dünya arasında dış ticarete iki yönlü EİT yapısından bahsedilebilir. 831 kodlu “Sandıklar, bavullar, çantalar ve kılıflar”, 891 kodlu “Sinema ve fotoğrafçılıkla ilgili aletler” ve 892 kodlu “Basılmış yayınlar” mal gruplarında ise EİT seviyeleri genel itibari ile yüksek olarak gözlenmiştir. 812 kodlu “Demir, çelik ve seramikten radyatörler (elektriksiz) lavabolar, küvetler, musluk taşları”, 848 kodlu “Tekstil dışında kalan giyim eşyası, şapka vs.”, 873 kodlu “Başka yerde sınıflandırılmamış metreler ve sayaçlar”, 896 kodlu “Sanat ve koleksiyon eşyası, antika eşya” ve 897 kodlu “Kıymetli, yarı kıymetli, kaplama metallerden kuyumcu ver mücevherci eşyası” mal gruplarında ise EİT seviyelerinin yıllar itibari ile inişli ve çıkışlı bir şekilde olduğu belirtilebilir. Diğer mal gruplarında ise dış ticaret yapısının karşılaştırılmalı üstünlüklere dayalı olarak EAT şeklinde yapıldığı söylenilebilir.

Tablo 7: Türkiye'nin "Çeşitli Mamul Eşya" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)

SITC Kodu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
811	0,93	0,47	0,11	0,18	0,37	0,24	0,22	0,23	0,21	0,38	0,35	0,18	0,17	0,19	1
812	0,61	0,56	0,54	0,54	0,56	0,63	0,51	0,50	0,39	0,41	0,47	0,42	0,38	0,32	8
813	0,96	0,96	0,94	0,96	0,96	0,94	0,85	0,84	0,98	0,81	0,73	0,80	0,73	0,70	14
821	0,74	0,61	0,55	0,64	0,68	0,79	0,78	0,70	0,63	0,68	0,72	0,60	0,60	0,57	14
831	0,83	0,92	0,89	0,66	0,52	0,49	0,47	0,52	0,67	0,69	0,69	0,74	0,64	0,64	12
841	0,09	0,09	0,11	0,16	0,16	0,21	0,26	0,36	0,41	0,49	0,50	0,41	0,49	0,46	0
842	0,05	0,06	0,09	0,10	0,13	0,18	0,21	0,31	0,35	0,41	0,41	0,33	0,37	0,35	0
843	0,06	0,03	0,06	0,07	0,07	0,09	0,11	0,17	0,20	0,29	0,29	0,21	0,21	0,21	0
844	0,03	0,03	0,03	0,06	0,05	0,07	0,09	0,13	0,13	0,14	0,14	0,12	0,13	0,13	0
845	0,06	0,05	0,06	0,09	0,10	0,14	0,18	0,24	0,29	0,32	0,35	0,26	0,29	0,27	0
846	0,11	0,10	0,11	0,14	0,14	0,18	0,22	0,28	0,24	0,33	0,36	0,38	0,31	0,30	0
848	0,20	0,21	0,22	0,32	0,42	0,52	0,58	0,68	0,83	0,85	0,84	0,88	0,87	0,94	9
851	0,80	0,94	0,98	0,81	0,69	0,63	0,71	0,68	0,70	0,75	0,67	0,77	0,84	0,86	14
871	0,11	0,29	0,25	0,11	0,09	0,08	0,14	0,25	0,45	0,39	0,31	0,22	0,12	0,13	0
872	0,14	0,16	0,19	0,18	0,16	0,18	0,20	0,21	0,22	0,23	0,26	0,31	0,37	0,35	0
873	0,40	0,25	0,31	0,25	0,27	0,42	0,44	0,44	0,42	0,50	0,51	0,62	0,71	0,58	5
874	0,18	0,14	0,18	0,19	0,16	0,18	0,23	0,23	0,24	0,19	0,19	0,25	0,25	0,27	0
881	0,08	0,05	0,03	0,06	0,06	0,08	0,15	0,13	0,12	0,27	0,15	0,17	0,17	0,43	0
882	0,09	0,11	0,08	0,05	0,07	0,07	0,09	0,10	0,10	0,12	0,14	0,21	0,22	0,18	0
883	0,49	0,01	0,33	0,12	0,11	0,19	0,12	0,11	0,08	0,22	0,11	0,10	0,06	0,03	0
884	0,11	0,11	0,09	0,07	0,05	0,06	0,08	0,08	0,11	0,07	0,08	0,09	0,09	0,11	0
885	0,18	0,15	0,14	0,11	0,10	0,10	0,13	0,12	0,15	0,15	0,11	0,14	0,15	0,20	0
891	0,44	0,88	0,62	0,77	0,93	1,00	0,90	0,99	0,84	0,73	0,51	0,62	0,54	0,39	12
892	0,50	0,44	0,54	0,53	0,60	0,65	0,70	0,71	0,83	0,82	0,79	0,81	0,80	0,80	13
893	0,96	0,93	0,98	0,99	0,93	0,94	0,91	0,85	0,77	0,79	0,81	0,74	0,74	0,71	14
894	0,36	0,33	0,31	0,23	0,20	0,21	0,24	0,28	0,26	0,24	0,21	0,27	0,28	0,29	0
895	0,36	0,31	0,37	0,29	0,26	0,25	0,27	0,28	0,30	0,29	0,25	0,26	0,24	0,25	0
896	0,49	0,70	0,16	0,50	0,12	0,16	0,08	0,09	0,26	0,23	0,20	0,10	0,46	0,14	1
897	0,26	0,26	0,28	0,33	0,34	0,42	0,47	0,51	0,44	0,44	0,44	0,38	0,40	0,30	1
898	0,19	0,24	0,29	0,25	0,21	0,21	0,15	0,19	0,21	0,18	0,24	0,24	0,20	0,22	0
899	0,34	0,35	0,40	0,39	0,39	0,38	0,39	0,38	0,41	0,38	0,38	0,41	0,43	0,45	0
*	8	8	8	8	8	8	8	10	8	9	9	9	9	8	
	0,21	0,22	0,23	0,26	0,28	0,33	0,36	0,41	0,41	0,43	0,44	0,41	0,42	0,40	

*EİT değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu alt endüstri sayısı

Kaynak: TÜİK (2016) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

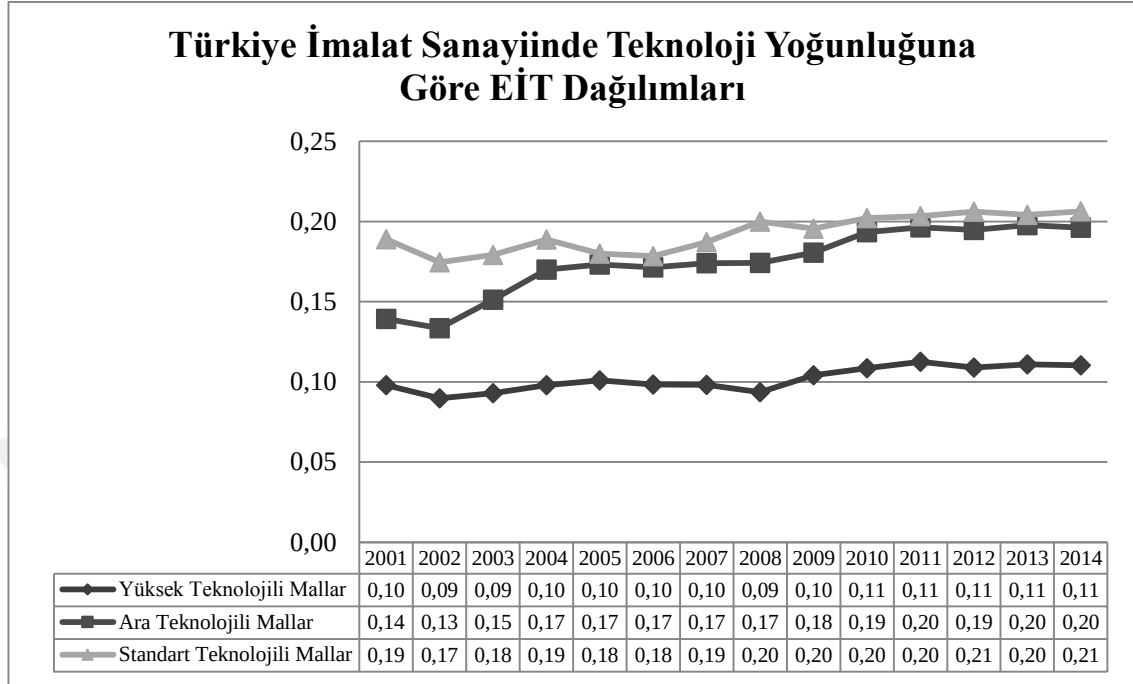
Tablo 8: İmalat Sanayiinde Teknoloji Düzeylerine Göre (SITC-Rev.3) Mal Sınıflandırılması

Yüksek Teknolojili Mallar	Ara Teknolojili Mallar	Standart Teknolojili Mallar
54 - Tıp ve eczacılık ürünleri	5- Başka yerde belirtilmeyen kimya sanayi ve buna bağlı sanayi ürünleri (54 hariç)	63- Mantar ve ahşap eşya (mobilya hariç)
72 - Belirli endüstriler için özel makineler	61- Başka yerde belirtilmeyen işlenmiş deri ve kürkleri	65- Dokuma ürünleri
74 - Diğer genel endüstri makine/ cihazların aksamları	62- Kauçuktan eşya	67- Demir ve çelik
75 - Büro makineleri ve otomatik veri işleme makineleri	64- Kâğıt, karton ve kâğıt hamurundan eşya	68- Demir ihtiva etmeyen madenler
764 - İletişim araçları	71- Güç üreten makineler ve araçlar	69- Başka yerde belirtilmeyen madenden mamul eşya
772 - Elektrikli aletler ve devreler	73- Metal işleme makineleri	79- Diğer taşıt araçları (792, 793 hariç)
774 - Tıbbi aletler	76- Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar kaydetmeye yarayan cihaz ve araçlar (764 hariç)	81- Prefabrik yapılar; sıhhi su tesisatı, ısıtma ve sabit aydınlatma cihazları
776 - Termiyonik, mikro devreler ve transistörler	77- Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri, vb. aksam, parçaları (772, 774, 776, 778 hariç)	82- Mobilya; yatak takımı, yatak payandaları ve yastıklar
778 - Elektrikli makineler ve cihazlar	78- Motorlu kara taşıtları	83- Seyahat eşyası, el çantaları vb. taşıyıcı eşya
792 - Uçak ve ilgili parçaları		84-Giyim eşyası ve aksesuarları
793 - Gemi, bot ve yüzen yapılar		85- Ayakkabılar
87 - Başka yerde belirtilmeyen mesleki, ilmi, kontrol alet ve cihazlar		89- Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar
88 - Fotoğraf malzemesi, optik eşya, saatler		

Kaynak: Can, 2011: 111, Deviren ve Karataş, 2007: 32.

Tablo 8’de imalat sanayiinde teknoloji düzeylerine göre (SITC-Rev.3) mal sınıflandırılmasına yer verilmiştir. Teknoloji yoğunluğuna göre EİT dağılımları oluşturulurken bu tablo göz önünde bulundurulmuştur.

Şekil 3: Türkiye İmalat Sanayiinde Teknoloji Yoğunluğuna Göre EİT Dağılımları (2001-2014)

Kaynak: TÜİK (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 3'te görüleceği üzere, Türkiye'nin imalat sanayiinde teknolojik yoğunluğuna göre EİT hesaplamalarındaki nispi dağılımlarına yer verilmiştir. Bu doğrultuda, yüksek teknoloji malların EİT içerisindeki ağırlığı en düşük oranda kalmıştır. 2001 yılından 2014 yılına kadar olan süreçte, yüksek teknoloji malların EİT içerisindeki ağırlığında pek fazla değişim göstermemekle birlikte genel olarak artış gözlenmiştir. Diğer taraftan ara teknoloji malların nispi dağılım ele alınan yıllar içerisinde yükselmiştir. 2001 yılında imalat sanayi toplam EİT oranı içerisinde nispi olarak 0,14 olan ara teknoloji mallar 2002 yılında 0,13'e düşse de 2014 yılına kadar artış içerisinde olmuş ve 0,20 olarak gerçekleşmiştir. Standart teknoloji mallar açısından ise dalgalı bir görünüm oluşmuş ve 2001 yılında için 0,19 iken, 2002 yılında 0,17 seviyesinde gerçekleşmiş ve daha sonra 2005 ve 2006 yıllarında 0,18'e düşmüş ve 2007 yılından itibaren artarak, 2014 yılında nispi oran 0,21 şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum, Türkiye imalat sanayi açısından hala EİT içerisindeki en büyük paya standart teknoloji malların sahip olduğunu gösterse de son yıllarda ara teknoloji malların ağırlığı da standart teknoloji malların ağırlığına yaklaşmıştır.

Diğer bir deyişle, Türkiye ile Dünya arasındaki imalat sanayi dış ticaret yapısı içerisinde oluşan EİT'nin standart ve ara teknoloji malların hem ithalatının hem de ihracatının yapılmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum aynı zamanda Türkiye'nin imalat sanayiinde standart ve ara teknoloji mallarda uzmanlaştığını göstermektedir. Buna karşın, yüksek teknoloji mallarda ise uzmanlaşmanın düşük seviyelerde olduğunu ve bu malların daha çok ithalat yönlü dış ticaretinin yapıldığını söylemek mümkündür.

Böylelikle, Türkiye imalat sanayiinde Ar+Ge'ye dayalı üretimin henüz yeterli boyutlara ulaşmadığı ve mal farklılaştırılmasının düşük seviyelerde kaldığı belirtilebilir. Yüksek teknoloji mal grupları daha yüksek Ar+Ge ve mal farklılaştırması gerektirmektedir. Aksine, standart teknoloji mal grupları ise daha basit üretim teknikleri ile üretildiğinden Ar+Ge yoğunluğu düşüktür. Bu mal gruplarında mal farklılaştırma düşük seviyelerde olması dolayısıyla, fiyat farklılaştırması daha önemli rol oynamaktadır. Ara teknoloji mal grupları ise daha çok orta seviyede üretim teknikleri ile ortaya çıkmaktadır. Fakat burada da Ar+Ge ve mal farklılaştırılması yüksek seviyede olmamaktadır.

3. GÜNEY KORE VE DÜNYA ÜLKELERİ ARASINDA İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA ENDÜSTRİ İÇİ-TİCARET İLİŞKİSİ

3.1. GÜNEY KORE'NİN ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİ ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Burada, Güney Kore'nin dış ticareti üzerine EİT çerçevesinde yapılan çalışmalara değinilmiştir.

Kim (1992: 95-111) tarafından Güney Kore için 1978-1987 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, Grubel-Lloyd ve Aquino endeksleri ile birlikte Regresyon analizinin yapıldığı çalışmada, sermaye stoğu emek stoğundan daha hızlı arttığından Güney Kore'nin EİT seviyesini yükseltmiştir. Diğer taraftan, Güney Kore'nin EİT seviyesinin diğer Asya ülkeleri ve gelişmiş ülkeleri ile genel olarak yüksek olduğu ve OPEC ülkeleri ile düşük EİT seviyesi sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte Güney Kore'nin imalat sanayisindeki EİT oranı tarım ürünlerini belirten sektörlerle göre daha

yüksek seviyede çıkmış ve aynı zamanda kişi başına gelirin yükselmesinin tüketici tercihlerinde çeşitlilik oluşturacağını ve böylelikle mal farklılaşmasının sağlanması ile genel anlamda EİT düzeyi üzerinde olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir.

Kim ve Kim (1998: 173-186) tarafından Güney Kore, Japonya ve Amerika için 1962-1995 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, Grubel-Lloyd ve Aquino endekslerinin kullanıldığı çalışmada, Güney Kore’de sanayi sektörü fiziksel ve beşeri sermaye yoğunluğunun artışına rağmen, Japonya ve Amerika ile kıyaslandığında hala emek yoğun sektörlerin ön planda olduğu, fakat 1980’den bu yana Güney Kore’nin EİT düzeyi, Japonya’ya göre daha fazla arttığı sermaye yoğun sektörlerin daha önemli hale geldiği belirtilmiştir. Ayrıca Güney Kore’nin EİT oranı kişi başı milli gelir, ticaretin serbestleştirilmesi ve artan doğrudan yabancı yatırımlar ile doğrudan ilişkili olduğu bulunmuştur.

Lee ve Sohn (2004: 94-112) tarafından Güney Kore ve seçilmiş ticaret ortakları arasında 1991-2001 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, Grubel-Lloyd endeksinin kullanıldığı çalışmada, Güney Kore ile seçilmiş ticaret ortaklarında en yüksek EİT eğilimine sahip olan ülkelerle arasındaki dış ticarete, bütün mal grupları açısından, yüksek düzeyde marjinal EİT seviyesi sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda Güney Kore ve seçilmiş ticaret ortakları arasında ticari uyumlaştırmalar EİT düzeylerinde pozitif etkide bulunurken, ticaret dengesizliği ve pazara uzaklığın EİT düzeylerinde negatif etkide bulunduğu saptanmıştır.

Bhattacharyya (2005: 809-824) tarafından Güney Kore için 1963-1995 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, Grubel-Lloyd endeksinin kullanıldığı çalışmada, Güney Kore ile yabancı ülkelerdeki üreticiler ve tüketiciler ile daha fazla etkileşimde bulunması sonucu artan dış ticaret hacmi ile dikey endüstri-içi ticaret düzeylerinde artış yaşandığını ve böylelikle yaşanan hızlı gelişme ile dikey endüstri-içi ticaretin, yatay endüstri-içi ticarete göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kiheung (2005: 1-21) tarafından Güney Kore ve ASEAN ülkeleri için 1996-2003 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, İhracat Benzerlik endeksinin kullanıldığı çalışmada, Güney Kore ve ASEAN ülkeleri arasında bilgi teknolojilerindeki gelişmelerin, yine aynı ülkeler arasında elektronik sektöründeki EİT seviyesini

yükselttiği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda Güney Kore ve ASEAN ülkeleri arasında tarife oranları ile EİT düzeyi arasında negatif ilişki olduğu saptanmıştır.

Yoshida (2008: 1-18) tarafından Güney Kore ve Japonya'nın 41 alt bölgesi arasında 1988-2006 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, Grubel-Lloyd endeksinin kullanıldığı çalışmada, yeni malların ihracata katılmasının EİT düzeylerini olumlu etkilerken, hali hazırda ihracatı yapılan yüksek ticari değere sahip malların EİT düzeylerinde olumsuz etkide bulunduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda yazarın gözlemine göre 2006 yılında Japonya ile en yüksek EİT düzeyine sahip olan ülkenin Güney Kore olduğu saptanmıştır. Yazar ayrıca çalışmasında geniş kar marjı ile dar kar marjının da EİT üzerinde belirleyici unsurlar olduğunu belirtmiştir.

Kang ve Lee (2012: 37-45) tarafından Güney Kore ile OECD'ye üye 15 ülke ve Tayvan için 1996-2003 döneminde EİT bağlamında, Panel Data analizinin yapıldığı çalışmada, endüstri-içi ticaret ve mal kalitesi üzerine yapılan çalışmaya göre, Güney Kore'nin Ar+Ge yatırımlarının fiyat rekabetine odaklandığı, ülkeye gelen doğrudan yabancı yatırımların verimli alanlara yönelirken, diğer ülkelere giden doğrudan yabancı yatırımların dikey EİT bağlamında ikame pazarlar aradığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra, OECD ülkeleri içinde Güney Kore'nin dikey EİT bağlamında düşük ihracat fiyatlarına sahip olduğu ve bu anlamda EİT çerçevesine Kuzey-Güney modeli açısından Güney Kore'nin bir güney ülkesi olduğu belirtilmiştir.

Han ve Lee (2012: 115-135) tarafından Güney Kore ve Çin için 1992-2006 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, tekstil, kimya, ana metaller, makine, elektrik ve otomobil endüstrileri kapsamında, Grubel-Lloyd endeksinin kullanıldığı ve Panel Data analizinin yapıldığı çalışmada, Güney Kore şirketlerinin Çin'deki artan doğrudan yatırımları, iki ülke arasındaki dikey EİT'yi pozitif etkilediği ve toplam endüstri içindeki faktör donanımlarının iki ülke arasındaki dikey EİT üzerinde önemli bir belirleyici unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte Güney Kore ve Çin arasındaki kişi başına gelirdeki farklılıkların dış ticaret yapısı bakımından iki ülke arasındaki dikey EİT oranlarını negatif etkilediği belirtilmiştir.

Phan ve Jeong (2014: 833) tarafından Güney Kore ve ASEAN ülkeleri arasında 1997-2011 döneminde EİT düzeyinin belirlenmesi bağlamında, Panel Data analizinin

yapıldığı çalışmada, Güney Kore ve ASEAN ülke sektörlerindeki EİT ile ortalama gelir seviyesi ve yabancı doğrudan yatırım girişleri arasında pozitif bir korelasyon olduğu ve bununla birlikte Güney Kore ve ASEAN ülkeleri arasında faktör donanımlarındaki farklılıklar EİT düzeyini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Li, Dai ve Huang (2015: 123) tarafından Güney Kore ve Çin arasında imalat sanayi bakımından 1992-2013 döneminde Grubel-Lloyd endeksi, Brülhart endeksi ile Yatay ve Dikey Endüstri-İç Ticaret endeksinin kullanıldığı çalışmada, Güney Kore ve Çin arasındaki ticaretin artması, aralarındaki EİT düzeyini arttırdığını, imalat sanayi olarak Güney Kore ve Çin arasında EİT olsa da imalat sanayi mallarının ticaret seviyesi olarak büyük farklılıklar taşıdığını, ayrıca aralarındaki EİT düzeyinde emek yoğun malların, sermaye ve teknoloji yoğun mallara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.2. GÜNEY KORE’NİN DIŞ TİCARETİNDE İMALAT SANAYİ

Güney Kore’nin dış ticaretinde 1960 yılından itibaren ithal-ikame yoluyla sanayileşme stratejisi izlemiş, düşük maliyetli emek sayesinde tarım ve tekstil alanlarında ön plana çıkmıştır. Aynı zamanda doğrudan yabancı yatırım ve teknoloji transferi ile ilgili adımlar atılmıştır. 1970’li yıllarda ağır sanayi üzerine çalışmalar yapılmış ve Ar+Ge kapasitesinin artırılması yönünde teşvik sistemi oluşturulmuştur. Ayrıca ihracata dayalı sanayilerin geliştirilmesine ağırlık verilmiştir. 1980’li yıllarda hedef teknolojiyi yoğun şekilde gerektiren sektörler kayma doğrultusunda olmuştur. 1960’larda Güney Kore’de kurulan araştırma enstitüleri ile teknoloji transfer sisteminde görülen başarısızlıklar doğrultusunda özel şirketlerin kendi Ar+Ge yapılarını kurmalarını veya geliştirmeleri doğrultusunda bu dönemde teşvik sistemine geçilmiştir. 1990’lı yıllarda hedef yüksek teknolojiyi yoğun şekilde gerektiren sektörler kayma doğrultusunda olmuştur. Ayrıca cheabolları (büyük holdingler) oluşturulmaları ile Ar+Ge ve diğer teknolojik çalışmaların hızlandırılma da bu dönemde olmuştur (Tiryakioğlu, 2015: 233). 1997 Asya krizinin etkisi ile birlikte bu dönemde büyük şirketlere olan güven sarsılarak şirket yapılarında (özellikle cheabollar ile ilgili) düzenlemeler ile ilgili adımlar atılmıştır. Bu doğrultuda ayrıca KOBİ’lere devlet tarafından verilen destekler artırılmıştır. 2000’li yıllarda ise halihazırda bulunan yüksek teknoloji endüstrilerinde ilerleme ile birlikte biyoteknoloji ve nanoteknoloji konusunda adımlar atılmıştır. Ayrıca Ar+Ge yoğun

KOBİ'lerin yaygınlaşması sağlanmıştır (Arslanhan ve Kurtul, 2010: 3; Atay, 2012: 242).

Dünya ticaretinde ilk 10 ülkeden biri olan Güney Kore, dış ticarete imalat sanayi ağırlıklı bir yapıya sahiptir. İhracatta dünyada 7.sırada olan Güney Kore, ithalatta ise 9.sırada yer almaktadır (Ersungur ve İkinci, 2015: 726). 2000 yılından 2001 yılına kadar olan süreçte dış ticarete daralma gözlenmiş olsa da, 2001 yılından 2014 yılına kadar olan süreçte, hem ihracat hem de ithalat rakamlarında hızlı bir artış gerçekleşmiştir. Sonraki süreçte 2008 krizi ile 2009 yılında dış ticarete yüksek bir daralma görülmüş, ancak 2011 yılında 2008 yılı dış ticaret rakamları geçilmiştir. KITA (2016) verilerine göre, 2014 yılında ise yaklaşık 573 milyar dolarlık ihracata karşın, takriben 526 milyar dolarlık ithalat yapılmış olup hemen hemen 47 milyar dolarlık dış ticaret fazlalığı söz konusudur.

Tablo 9: Güney Kore'nin Dış Ticaretinde İmalat Sanayiinin Payı

Yıl	İmalat Sanayi Dış Ticaret Değerleri (Bin \$)		Toplam Dış Ticaret Değerleri (Bin \$)		İmalat Sanayiinin Dış Ticaretteki Payı	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat Payı	İthalat Payı
2001	102.249.450	66.668.268	150.439.144	141.097.821	0,68	0,47
2002	115.136.199	74.604.152	162.470.528	152.126.153	0,71	0,49
2003	140.733.199	89.297.202	193.817.443	178.826.657	0,73	0,50
2004	188.171.659	113.507.136	253.844.672	224.462.687	0,74	0,51
2005	212.149.343	128.880.407	284.418.743	261.238.264	0,75	0,49
2006	243.299.194	147.174.443	325.464.848	309.382.632	0,75	0,48
2007	278.766.865	173.256.049	371.489.086	356.845.733	0,75	0,49
2008	306.839.269	194.259.548	422.007.328	435.274.737	0,73	0,45
2009	270.628.153	149.997.092	363.533.561	323.084.521	0,74	0,46
2010	346.301.598	194.977.252	466.383.762	425.212.160	0,74	0,46
2011	393.869.873	215.476.439	555.213.656	524.413.090	0,71	0,41
2012	380.600.036	204.329.063	547.869.792	519.584.473	0,69	0,39
2013	393.174.214	207.140.492	559.632.434	515.585.515	0,70	0,40
2014	406.147.701	218.405.847	572.664.607	525.514.506	0,71	0,42

Kaynak: KITA (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 9 göz önünde bulundurulduğunda, 2001 yılından itibaren Güney Kore'nin dış ticaretinde hızlı bir büyüme olmuş ve hem ihracat değerleri hem de ithalat değerleri açısından bu süreç içerisinde yaklaşık 4 kat artış olmuştur. İmalat sanayi açısından ise,

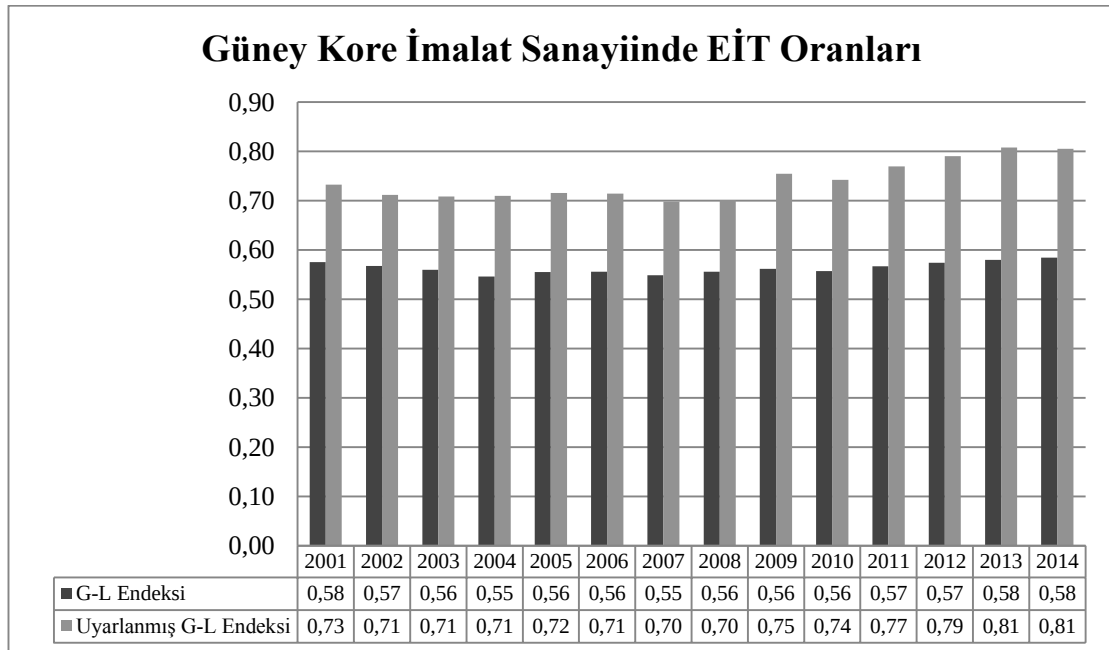
ihracat değerlerinde yaklaşık 4 kat artış olurken, ithalat değerlerinde ise yaklaşık 3 kat artış olmuştur. Yıllar içerisinde, imalat sanayiinin payı ihracatta fazla bir değişim göstermemiş ve 0,68 ve üzerinde ihracattan pay alarak, Güney Kore'nin ihracatta en önemli kalemi olma özelliğini korumuştur. Diğer yandan ithalatta ise imalat sanayiinin payı 0,39 ve üzerinde olmuştur. 2014 yılı dış ticaret hacmi açısından ele alındığında imalat sanayiinin payı toplam dış ticaretin yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Bundan dolayı Güney Kore'nin dış ticaretinde imalat sanayiinin payı oldukça yüksektir.

Diğer taraftan Güney Kore'nin yıllar itibari ile (2008 yılı dışında) dış ticaret fazlası veren bir ülke konumundadır. Dış ticaret fazlası, imalat sanayi dış ticaretinde daha fazla olmuştur. 2014 yılı verileri açısından ele alındığında; imalat sanayi dış ticaretinde ihracat değeri, ithalat değerinin yaklaşık 2 katını oluşturmaktadır.

3.3. GÜNEY KORE'NİN DIŞ TİCARETİNDE İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA DÜNYA ÜLKELERİ İLE ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİ

Güney Kore'nin dış ticaretinde imalat sanayi kapsamında dünya ülkeleri ile EİT oranlarına bu kısımda tablolar ile detaylı bir şekilde değinilmiştir.

Şekil 4: Güney Kore Dış Ticaretinde İmalat Sanayi EİT Oranları (2001-2014)

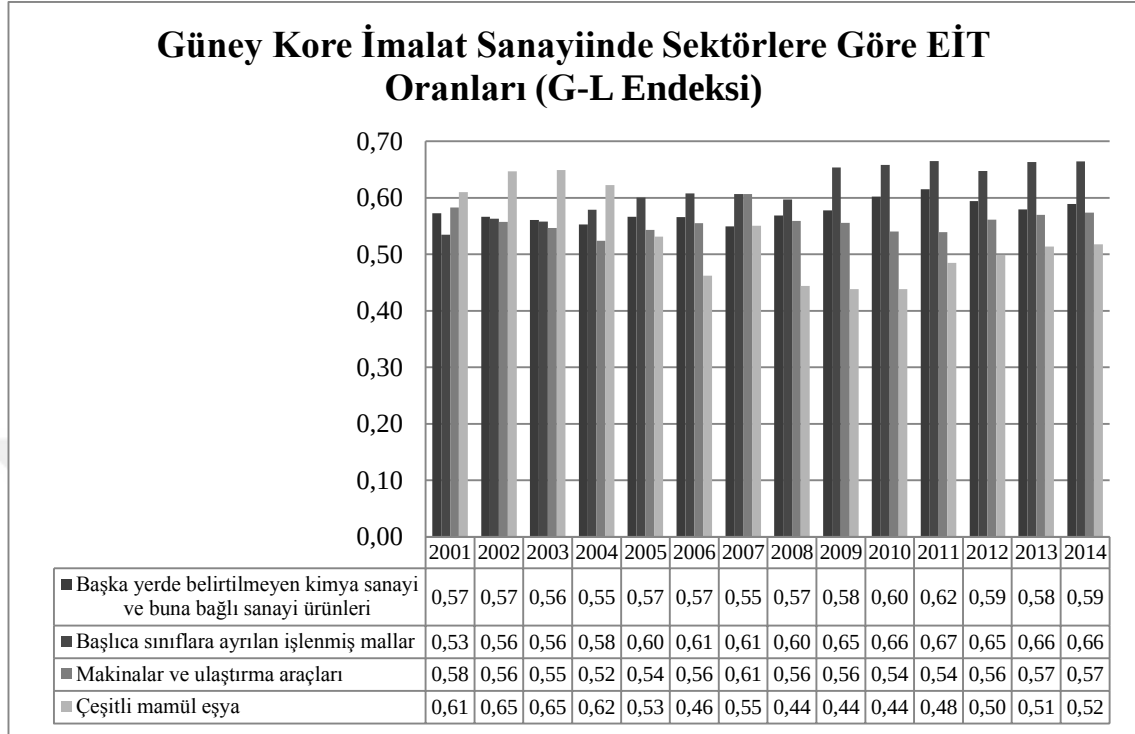

Kaynak: KITA (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 4’te görüleceği üzere, Güney Kore için ele alınan 2001-2014 yılları arasında imalat sanayiinde dış ticaret içerisindeki 3 basamaklı ürün gruplarını ele alınan çalışmada, Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksine göre, EİT değerleri 2001 için 0,58 düzeyinde gerçekleşirken, 2004 ve 2007 yıllarında 0,55 seviyelerine kadar düşmüş ve 2007 yılı itibari ile 2014 yılına kadar ki süreçte, EİT değerlerinde yükselme gözlemlenerek 2014 yılı için 0,58 olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksine göre ise EİT değerleri 2001 için 0,73 düzeyinde gerçekleşirken, 2007 ve 2008 yıllarında 0,70 seviyelerine kadar düşmüş ve 2008 yılı itibari ile 2014 yılına kadar ki süreçte dalgalı bir görünüm ile beraber yükselme gözlemlenmiştir. Yine aynı endekse göre, 2014 yılı için ulaşılan EİT değeri 0,81 olarak gerçekleşmiştir. Aynı zamanda Güney Kore imalat sanayisi içerisinde dış ticaret yapısı her iki endekse göre, gözlemlenen bütün yıllar için EİT biçiminde olduğuna ulaşılmıştır. Bu durumu kısaca son yıllarda Güney Kore imalat sanayi dış ticaret yapısında EİT’nin hakim olduğu ve bu bakımdan gelişmiş ülkeler arasında olduğu belirtilebilir.

Güney Kore imalat sanayiinde EİT yapısını açıklamak için imalat sanayiini oluşturan sektörlerin incelenmesi gerekmektedir. İlgili sektörler daha önce belirtildiğinden, burada açıklamaya geçilmiştir. Sektörler için yapılan açıklamalarda Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksi kullanılarak, 3 basamaklı ürün gruplarının EİT ortalaması alınarak sektörel ortalamalar biçiminde açıklanmaya çalışılmıştır.

Şekil 5: Güney Kore İmalat Sanayiinde Sektörlere Göre EİT (G-L Endeksi) Oranları (2001-2014)

Kaynak: KITA (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 5'te görüleceği üzere, Güney Kore'nin imalat sanayii bakımından, genel olarak, EİT değerlerinin yüksek çıkmasının nedenlerinden biri, 6 kodlu işlenmiş mallar sektöründeki EİT düzeyinin yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. İlgili sektör açısından 2001 ve 2011 yıllarında EİT değerleri 0,53 ile 0,67 seviyelerinde gerçekleşirken, 2012 yılında 0,65 seviyesine düşmüş ve 2014 yılında 0,66 seviyesine çıkmıştır. İmalat sanayiinde EİT değerlerinin yüksek olduğu kimya sanayii mallarını belirten 5 kodlu sektör oluşturmaktadır. Bu sektörde EİT değerleri 2001 ile 2014 yılları arasında 0,57 ile 0,59 düzeyleri arasında gerçekleşmiştir. 7 kodlu makinalar ve ulaştırma araçları sektörü için EİT değeri 2001 yılında 0,58 seviyesinde gözlemlenmiş ve daha sonra 2007 yılında en yüksek EİT seviyesine sahip olduğu 0,61 seviyesine kadar yükselmiş ve daha sonra EİT değerlerinde düşüş olmakla (2010-2011 yıllarında 0,54) birlikte tekrar yükselme gözlemlenmiş ve 2014 yılında 0,57 seviyesinde gerçekleşmiştir. 8 kodlu çeşitli mamul eşyalar sektörü de 2014 yılı için en düşük EİT değerine sahip olan sektör olarak belirtilebilir. Çünkü 2001 yılı için ilgili sektörde 0,61 seviyesinde olan EİT değeri yıllar içerisinde düşerek 2007 dışında 2006 ve 2011 yılları arasında EİT

değerleri 0,50'nin altında kalmıştır. Diğer taraftan 2012 yılından 2014 yılına kadar dalgalı bir görünüm ile yükselme kaydetmiş ve 2014 yılında 0,52 seviyesine ulaşmıştır.

Güney Kore'nin dış ticaretinde imalat sanayi bakımından bütün sektörlerde yüksek EİT seviyelerinin olmasının nedenlerini ise ayrıca 3 basamaklı alt sektörlerdeki EİT yapısı verilerek açıklanmaya çalışılacaktır.

Tablo 10: Güney Kore'nin "Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Buna Bağlı Sanayi Ürünleri" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)

SITC Kodu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	*
511	0,76	0,71	0,71	0,71	0,78	0,71	0,61	0,68	0,72	0,74	0,67	0,56	0,53	0,49	13
512	0,41	0,44	0,39	0,42	0,52	0,65	0,64	0,64	0,78	0,73	0,72	0,67	0,72	0,75	10
513	0,54	0,51	0,46	0,37	0,37	0,36	0,42	0,37	0,32	0,35	0,34	0,36	0,38	0,44	2
514	0,94	0,97	0,91	0,83	0,80	0,76	0,81	0,83	0,87	0,86	0,94	0,95	0,92	0,98	14
515	0,38	0,35	0,41	0,41	0,53	0,47	0,50	0,48	0,43	0,47	0,48	0,48	0,48	0,51	3
516	0,55	0,49	0,46	0,42	0,53	0,55	0,61	0,46	0,46	0,38	0,41	0,44	0,59	0,64	6
522	0,57	0,58	0,58	0,53	0,53	0,55	0,55	0,74	0,91	0,93	1,00	0,79	0,78	0,88	14
523	0,62	0,63	0,62	0,57	0,54	0,64	0,64	0,55	0,67	0,63	0,58	0,67	0,71	0,66	14
524	0,65	0,54	0,61	0,54	0,58	0,51	0,53	0,52	0,41	0,43	0,49	0,73	0,92	0,89	11
525	0,02	0,02	0,03	0,04	0,02	0,02	0,02	0,01	0,02	0,04	0,07	0,06	0,02	0,04	0
531	0,91	0,93	0,94	0,93	0,93	0,90	0,88	0,88	0,79	0,80	0,68	0,74	0,73	0,70	14
532	0,25	0,26	0,36	0,40	0,40	0,37	0,37	0,28	0,23	0,25	0,24	0,22	0,26	0,28	0
533	0,74	0,77	0,75	0,78	0,79	0,81	0,83	0,82	0,86	0,90	0,92	0,98	0,92	0,94	14
541	0,60	0,57	0,56	0,59	0,54	0,56	0,56	0,61	0,68	0,67	0,64	0,60	0,63	0,62	14
542	0,37	0,36	0,35	0,31	0,32	0,28	0,32	0,35	0,38	0,33	0,34	0,41	0,41	0,42	0
551	0,04	0,05	0,06	0,06	0,06	0,06	0,07	0,08	0,09	0,11	0,12	0,15	0,20	0,21	0
553	0,44	0,42	0,49	0,64	0,62	0,58	0,57	0,61	0,67	0,85	0,80	0,87	0,96	0,88	11
554	0,87	0,87	0,91	0,94	0,92	0,84	0,83	0,90	0,95	0,88	0,88	0,87	0,93	0,99	14
562	0,90	0,81	0,73	0,84	0,64	0,86	0,88	0,98	0,88	0,94	0,98	0,86	0,79	0,74	14
571	0,15	0,18	0,16	0,13	0,13	0,14	0,14	0,13	0,13	0,17	0,22	0,23	0,21	0,22	0
573	0,80	0,91	0,75	0,62	0,58	0,56	0,53	0,49	0,45	0,59	0,67	0,65	0,63	0,74	12
574	0,52	0,43	0,39	0,39	0,40	0,44	0,41	0,38	0,32	0,34	0,32	0,33	0,32	0,35	1
575	0,86	0,84	0,76	0,71	0,69	0,66	0,62	0,52	0,51	0,52	0,51	0,49	0,48	0,49	11
579	0,35	0,44	0,18	0,32	0,33	0,19	0,24	0,40	0,31	0,53	0,74	0,70	0,64	0,63	5
581	0,79	0,80	0,86	0,91	0,87	0,94	0,99	0,98	0,98	0,99	0,95	0,96	0,98	0,95	14
582	0,72	0,77	0,89	0,93	0,95	1,00	0,97	0,97	0,89	0,90	0,97	0,97	0,84	0,78	14
583	0,34	0,35	0,36	0,51	0,63	0,60	0,60	0,53	0,54	0,74	0,82	0,83	0,78	0,80	11
591	0,51	0,51	0,54	0,68	0,62	0,68	0,71	0,81	0,87	1,00	0,91	0,88	0,80	0,71	14
592	0,82	0,77	0,72	0,73	0,72	0,69	0,65	0,62	0,70	0,76	0,79	0,79	0,77	0,79	14
593	0,48	0,19	0,58	0,40	0,26	0,57	0,20	0,23	0,35	0,63	0,59	0,40	0,43	0,38	4
597	0,22	0,24	0,32	0,29	0,32	0,33	0,32	0,32	0,31	0,33	0,35	0,39	0,40	0,36	0
598	0,51	0,53	0,51	0,49	0,48	0,49	0,48	0,53	0,55	0,60	0,67	0,65	0,68	0,71	10
599	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,11	0,07	0,89	0,09	0,18	0,06	0,00	1
*	20	18	18	18	21	21	21	19	18	22	21	20	21	21	
	0,57	0,57	0,56	0,55	0,57	0,57	0,55	0,57	0,58	0,60	0,62	0,59	0,58	0,59	

*EİT değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu alt endüstri sayısı.

Kaynak: KITA (2016) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 10 göz önünde bulundurulduğunda, 5 kodlu “Başka yerde belirtilmeyen kimya sanayi ve buna bağlı sanayi ürünleri” sektöründe 514 kodlu “Azot fonksiyonlu bileşikler”, 522 kodlu “İnorganik kimyasal elementler, asitler, bileşikler, metallerin asit, hidroksit ve peroksitleri”, 523 kodlu “Diğer inorganik kimyasal maddeler”, 531 kodlu “Sentetik organik boyayıcı maddeler”, 533 kodlu “,Pigmentler, vernikler, boyalar”, 541 kodlu “Eczacılık ve eczacılık ürünleri”, 554 kodlu “Sabunlar, temizleme, cilalama ürünleri”, 562 kodlu “Mineral kimyasal gübreler (272.grubun dışındakiler)”, 581 kodlu “Plastikten tüpler, borular, hortumlar; conta, dirsek, rakor vb.”, 582 kodlu “Plastiklerden levhalar, filmler, yapraklar, plakalar”, 591 kodlu “Haşarat öldürücüler ve zararlı bitkileri yok ediciler” ve 592 kodlu “Nişasta, inülin, buğday gluteni, albuminler, yapıştırıcı ve tutkallar” mal gruplarında EİT seviyeleri ele alınan bütün yıllarda 0,50 üzerinde EİT değerleri içermektedir. 511 kodlu “Hidrokarbonlar ve türevleri”, 512 kodlu “Alkoller, fenoller, fenol-alkoller vb. türevleri”, 524 kodlu “Oksi ve peroksi metalik asitlerin tuzları, kıymetli metallerin bileşikleri, 553 ” Parfüm ve kozmetik veya tuvalet müstahzarları”, 573 kodlu “Vinil klorür veya halojenli diğer olefin polimerleri (ilk şekilde)”, 575 kodlu “Diğer plastikler (ilk şekillerde), 583 kodlu “Plastikten monofil, çubuk, profiller-enine kesiti 1mm’i geçen” ve 598 kodlu “Diğer kimya sanayi ürünleri” mal gruplarında birkaç yıl dışında EİT değerlerinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. 513 kodlu “Karboksilik asitler ve türevleri”, 515 kodlu “Organo-inorganik, heterosiklik bileşikler, nükleik asitler”, 516 kodlu “Diğer organik kimyasal maddeler”, 574 kodlu “Poliasetaller ve diğer polieterler ve epoksi reçineler (ilk şekillerde)”, 579 kodlu “Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar”, 593 kodlu “Patlayıcı maddeler, fitiller ve fişekler” ve 599 kodlu “Kimyasal veya benzeri sanayinin ürün kalıntıları” mal gruplarında ise EİT seviyelerinin yıllar itibari ile inişli ve çıkışlı bir seyir izlediği belirtilebilir. 513 kodlu “Karboksilik asitler ve türevleri”, 542 kodlu “İlaçlar” ve 597 kodlu “Ateşlemeyi önleyici müstahzarlar, çözücü müstahzarlar, yağlama müstahzarları” mal gruplarında ise yıllar itibari ile EİT değeri olarak 0,50’ye yaklaşıp da 513 kodlu mal grubunda ihracat yönlü ve diğer iki mal grubunda ise ithalat yönlü olmak üzere dış ticaret yapısı hakimdir. Diğer mal gruplarında ise dış ticaret yapısının karşılaştırılmalı üstünlüklere dayalı olarak EAT şeklinde yapıldığı söylenilebilir.

Tablo 11: Güney Kore'nin "Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)

SITC Kodu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	*
611	0,61	0,66	0,63	0,64	0,67	0,73	0,74	0,62	0,61	0,66	0,70	0,65	0,71	0,75	14
612	1,00	0,83	0,86	0,66	0,87	0,81	0,90	0,50	0,84	0,64	0,61	0,57	0,73	0,76	14
613	0,24	0,21	0,37	0,29	0,27	0,25	0,18	0,25	0,08	0,12	0,07	0,07	0,04	0,07	0
621	0,95	0,75	0,99	0,96	0,87	0,88	0,96	0,97	1,00	0,97	0,96	0,86	0,82	0,78	14
625	0,18	0,21	0,21	0,21	0,20	0,21	0,20	0,21	0,16	0,17	0,20	0,20	0,21	0,22	0
629	0,93	0,93	0,99	0,94	0,91	0,88	0,79	0,82	0,88	0,91	0,97	0,95	0,88	0,86	14
633	0,01	0,10	0,01	0,15	0,14	0,32	0,20	0,15	0,21	0,20	0,12	0,18	0,14	0,14	0
635	0,45	0,39	0,40	0,37	0,34	0,28	0,30	0,27	0,37	0,31	0,34	0,40	0,37	0,36	0
641	0,55	0,67	0,63	0,55	0,58	0,61	0,66	0,65	0,63	0,67	0,62	0,61	0,61	0,67	14
642	0,58	0,64	0,79	0,84	0,95	0,91	0,91	0,97	0,99	0,96	0,99	0,95	0,97	0,97	14
651	0,95	0,98	0,92	0,95	1,00	0,90	0,92	0,87	0,86	0,81	0,81	0,92	0,87	0,85	14
652	0,65	0,72	0,70	0,73	0,80	0,80	0,79	0,86	0,92	0,99	0,94	0,93	0,98	1,00	14
653	0,24	0,24	0,26	0,27	0,27	0,31	0,34	0,31	0,27	0,28	0,30	0,27	0,27	0,27	0
654	0,88	0,87	0,82	0,88	0,91	0,77	0,72	0,83	0,86	0,79	0,77	0,80	0,76	0,77	14
656	0,12	0,13	0,16	0,18	0,18	0,20	0,19	0,19	0,18	0,20	0,22	0,22	0,24	0,28	0
657	0,28	0,32	0,35	0,36	0,41	0,44	0,48	0,51	0,57	0,58	0,60	0,61	0,59	0,61	7
658	0,32	0,43	0,50	0,60	0,74	0,88	0,92	0,92	0,88	0,96	0,77	0,76	0,65	0,61	12
659	0,94	0,77	0,85	0,85	0,69	0,70	0,54	0,50	0,59	0,62	0,62	0,67	0,71	0,66	14
661	0,70	0,44	0,36	0,40	0,50	0,47	0,40	0,38	0,35	0,46	0,59	0,62	0,64	0,61	6
662	0,21	0,17	0,16	0,15	0,13	0,12	0,10	0,08	0,10	0,10	0,12	0,12	0,15	0,16	0
663	0,80	0,75	0,77	0,76	0,76	0,83	0,80	0,81	0,77	0,78	0,77	0,76	0,85	0,91	14
664	0,94	0,73	0,69	0,68	0,53	0,39	0,40	0,41	0,37	0,33	0,30	0,41	0,52	0,66	7
665	0,57	0,50	0,56	0,66	0,87	0,93	0,81	0,59	0,57	0,61	0,64	0,64	0,66	0,78	13
666	0,66	0,55	0,47	0,54	0,48	0,44	0,34	0,39	0,47	0,38	0,35	0,33	0,31	0,31	3
667	0,34	0,25	0,33	0,43	0,39	0,29	0,25	0,41	0,36	0,34	0,43	0,60	0,74	0,80	3
671	0,06	0,07	0,06	0,10	0,13	0,17	0,26	0,39	0,29	0,32	0,39	0,37	0,35	0,34	0
672	0,24	0,12	0,11	0,06	0,10	0,14	0,08	0,15	0,11	0,31	0,54	0,82	0,69	0,41	3
673	0,85	0,98	0,91	0,93	0,88	0,85	0,78	0,68	0,90	0,99	0,86	0,79	0,74	0,74	14
674	0,22	0,28	0,36	0,42	0,35	0,28	0,23	0,20	0,21	0,29	0,45	0,38	0,38	0,41	0
675	0,71	0,80	0,67	0,58	0,66	0,63	0,76	0,81	0,77	0,72	0,82	0,79	0,85	0,89	14
676	0,91	0,83	0,72	0,88	0,90	0,83	0,82	0,69	1,00	0,87	0,87	0,83	0,84	0,84	14
677	0,43	0,77	0,67	0,82	0,79	0,86	0,74	0,59	0,82	0,65	0,92	0,49	0,46	0,52	11
678	0,22	0,20	0,20	0,22	0,29	0,37	0,41	0,44	0,42	0,44	0,44	0,52	0,52	0,54	3
679	0,75	0,78	0,67	0,69	0,71	0,71	0,78	0,69	0,83	0,66	0,65	0,62	0,72	0,64	14
681	0,34	0,58	0,63	0,68	0,69	0,56	0,64	0,71	0,84	0,97	0,77	0,61	0,77	0,68	13
682	0,83	0,80	0,84	0,83	0,86	0,89	0,84	0,86	0,83	0,93	0,94	0,96	0,99	0,97	14
683	0,03	0,07	0,05	0,09	0,06	0,47	0,36	0,60	0,39	0,42	0,22	0,25	0,47	0,24	1
684	0,48	0,53	0,57	0,59	0,60	0,59	0,62	0,66	0,71	0,63	0,61	0,63	0,63	0,64	13
685	0,47	0,65	0,56	0,49	0,52	0,49	0,50	0,74	0,78	0,78	0,96	0,82	0,96	0,81	11
686	0,60	0,57	0,46	0,34	0,34	0,35	0,29	0,29	0,31	0,32	0,35	0,32	0,30	0,29	2
687	0,10	0,13	0,18	0,24	0,26	0,28	0,25	0,17	0,17	0,13	0,16	0,22	0,23	0,21	0
689	0,22	0,19	0,12	0,15	0,39	0,54	0,67	0,54	0,51	0,45	0,47	0,42	0,53	0,57	6
691	0,56	0,51	0,49	0,65	0,48	0,51	0,63	0,87	0,82	0,74	0,80	0,83	0,86	0,87	12
692	0,86	0,94	0,94	0,84	0,66	0,50	0,55	0,51	0,74	0,73	0,51	0,57	0,64	0,67	14
693	0,31	0,26	0,29	0,25	0,34	0,39	0,51	0,56	0,51	0,55	0,58	0,57	0,57	0,52	8
694	0,70	0,63	0,67	0,70	0,74	0,91	0,90	0,94	0,92	0,93	0,95	0,85	0,88	0,85	14
695	0,87	0,88	0,81	0,75	0,72	0,66	0,62	0,62	0,59	0,67	0,67	0,63	0,59	0,55	14
696	0,33	0,44	0,51	0,52	0,58	0,74	0,85	0,86	0,84	0,85	0,96	0,92	0,96	0,98	12
697	0,42	0,52	0,58	0,59	0,72	0,96	0,95	0,96	0,90	0,97	0,93	0,88	0,96	0,96	13
699	0,92	0,97	0,99	1,00	0,97	0,97	0,93	0,92	0,96	0,97	1,00	0,95	0,97	0,98	14
*	26	25	29	30	30	29	30	32	31	31	33	34	36	36	
	0,53	0,56	0,56	0,58	0,60	0,61	0,61	0,60	0,65	0,66	0,67	0,65	0,66	0,66	

*EİT değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu alt endüstri sayısı.

Kaynak: KITA (2016) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 11 göz önünde bulundurulduğunda, 6 kodlu “Başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş mallar” sektöründe 19 mal grubunda, bütün yıllarda, iki yönlü dış ticaret gözlemlenmiştir. 8 mal grubunda ise bazı yıllar dışında EİT’nin görüldüğü söylenebilir. Bu mal gruplarını 611 kodlu “İşlenmiş deri ve köseleler”, 612 kodlu “Deri ve köseleden mamul eşya (makina, mekanik işlerde kullanılan saraciye eşyası)”, 621 kodlu “Kauçuk ve kauçuktan eşya”, 629 kodlu “Kauçuktan diğer eşya (hijyenik, eczacılık ürünleri, taşıyıcı kolonlar)”, 641 kodlu “Kağıt ve karton”, 642 kodlu “Kağıt, kağıt hamuru, karton ver selülozik liflerden mamul eşya”, 651 kodlu “Tekstil iplikleri”, 652 kodlu “Pamuklu mensucat”, 654 kodlu “Dokumaya elverişli diğer maddelerden dokunmuş mensucat (ipek, yün, keten vb.)”, 659 kodlu “Halılar ve diğer yer kaplamaları”, 673 kodlu “Demir veya alaşımsız çelikten kaplanmamış yassı hadde mamulleri”, 675 kodlu “Paslanmaz veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri”, 676 kodlu “Demir veya çelikten (alaşımli, alaşımsız) filmaşın, çubuk ve profiller”, 679 kodlu “Demir veya çelikten ince, kalın borular ve içi boş profiller, boru bağlantı parçaları”, 682 kodlu “Bakır ve bakırdan çubuk, profil, tel, sac, şerit, boru vb.”, 692 kodlu “Demir çelik veya alüminyumdan depo, sarnıç, vb. kaplar”, 694 kodlu “Bakır, Alüminyum, demir veya çelikten çivi, vida, pim, rondela vb. eşya”, 695 kodlu “El aletleri ve makineler için aletler” ve 699 kodlu “Diğer adi metallerden eşya (kilit, zincir, yay, fermuar, dikiş, nakış aletleri vb.)” mallar oluşturmaktadır. Birkaç yıl dışında 658 kodlu “Dokumaya elverişli maddelerden diğer hazır eşya ve takımlar, 665 kodlu “Züccaciye, cam eşya”, 681 kodlu “Gümüş, platin ve gümüş veya platin kaplamalı altın ve diğer metalleri”, 685 kodlu “El aletleri ve makineler için aletler”, 686 kodlu “Çinko ve çinkodan çubuk, profil, tel, sac, şerit, boru vb.”, 691 kodlu “Demir, çelik veya alüminyumdan inşaat ve inşaat aksamı”, 696 kodlu “Bıçakçı eşyası ve sofrta takımları, bunların aksam ve parçaları” ve 697 kodlu “Adi metallerden ev işlerinde kullanılan eşya ve aksam” mal gruplarında EİT bulunmakta ve diğer 12 mal grubunda ise EİT değerleri yüksek oranda dalgalı olmakla birlikte son yıllarda sektör içerisinde daha fazla mal grubunda EİT’nin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. 635 kodlu “Ağaçtan muhafazalar, kutu, kafes sandık, vs. ile inşaat ve marangozluk mamulleri” mal grubunda ise yıllar itibari ile EİT değeri olarak 0,50’ye yaklaşırsa da bu mal grubunda daha çok ithalat yönlü olmak üzere dış ticaret yapısı hakimdir. Diğer mal gruplarında ise dış ticaret yapısının karşılaştırılmalı üstünlüklere dayalı olarak EAT şeklinde yapıldığı söylenilebilir.

Tablo 12 göz önünde bulundurulduğunda, 7 kodlu "Makinalar ve ulaştırma araçları" sektöründe 3 basamak düzeyinde 50 mal grubu göz önünde bulundurulduğunda, 23 mal grubunda ele alınan tüm yıllarda EİT gözlemlenmiştir. Bu mal gruplarını 713 kodlu "Motorlar ve aksamı", 716 kodlu "Elektrik motorları ve jeneratörler ile bunların aksam ve parçaları", 718 kodlu "Diğer güç motorları (su tribünleri, su çarkları, nükleer reaktörler, ışınlanmış yakıt elemanları)", 721 kodlu "Tarımsal makinalar (traktörler hariç) ve aksam parçaları", 725 kodlu "Kağıt hamuru, kağıt/karton imaline, işlenmesine mahsus makina ve cihazlar", 727 kodlu "Gıda işleme makinaları", 728 kodlu "Diğer makinalar ve cihazlar ile aksam parçaları", 731 kodlu "Takım tezgahları (torna tezgahları, planya, vergel, yiv açma, dişli açma vb. makinalar)", 733 kodlu "Metalleri dövme, çekiçleme veya kalıpta dövme suretiyle işlemeye mahsus takım tezgahları", 735 kodlu "Alet tutucular ile 731 ve 733 gruplarındaki makinaların aksam ve parçalar", 737 kodlu "Tav ocakları, döküm potaları, hadde lehim, hadde makinaları", 741 kodlu "Isıtıcı ve soğutucu ekipmanları, bunların aksam ve parçaları", 743 kodlu "Diğer pompalar, fanlar, santrifujler, filtre makine ve cihazları", 744 kodlu "Forkliftler, diğer yük arabaları ve kaldıraçlar, asansörler", 745 kodlu "Elektrikli olmayan diğer makine ve el aletleri vb. aksam parçaları", 746 kodlu "rulmanlar", 747 kodlu "Borular, kanallar, depolar için musluklar, valfler vb. cihazlar", 751 kodlu "Büro makinaları (yazı, hesap, fotokopi)", 752 kodlu "Otomatik bilgi işlem makinaları vb. ait birimler, 762 kodlu "Telsiz telefon, telsiz telgraf ve radyo yayınları için alıcı cihazlar", 771 kodlu "Elektrikli güç makinaları (716 hariç) (transformatörler, statik konvertörler, endüktörler)", 772 kodlu "Elektrik devreleri, rezistanslar vb. aksam ve parçaları", 773 kodlu "Elektrik dağıtım donanımı (teller, kablolar, izolatörler, bağlantı parçaları)", 776 kodlu "Katod ışınlu tüpler, yarı iletken tertibat; elektrik devreleri", 778 kodlu "Elektrikli makinaların aksam ve parçaları" ve 786 kodlu "Römorklar ve yarı römorklar" mallar oluşturmaktadır. Birkaç yıl dışında 722 kodlu "Elektrik devreleri, rezistanslar vb. aksam ve parçaları", 742 kodlu "Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri ile bunların aksam, parçaları", 748 kodlu "Transmisyon milleri ve kranklar", 763 kodlu "Plak döndürücüler, pikaplar, kaset çalarlar, video kayıt ve gösterme cihazları" ve 791 kodlu "Demiryolu taşıtları, aksam ve parçaları" mal gruplarında EİT bulunmakta ve diğer 12 mal grubunda ise EİT değerleri yüksek oranda dalgalı olmakla birlikte son yıllarda sektör içerisinde daha fazla mal grubunda EİT olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. 723 kodlu "Toprağın

tesviyesi, cevherleri taşıma, yayılması, kar küreyicileri vb.” mal grubunda ise yıllar itibari ile EİT değeri olarak 0,50’ye yaklaşırsa da bu mal grubunda daha çok ihracat yönlü olmak üzere dış ticaret yapısı hakimdir. Diğer mal gruplarında ise dış ticaret yapısının karşılaştırılmalı üstünlüklere dayalı olarak EAT şeklinde yapıldığı söylenilebilir.

Tablo 13 göz önünde bulundurulduğunda, 8 kodlu “çeşitli mamul eşya” sektöründe 812 kodlu “Demir, çelik ve seramikten radyatörler (elektriksiz) lavabolar, küvetler, musluk taşları”, 813 kodlu “Işıklı isim tabelaları ve aksamı, portatif elektrik lambaları”, 872 kodlu “Tıbbi araç ve gereçler”, 884 kodlu “Optik cihazlar ile aksam ve parçaları”, 892 kodlu “Basılmış yayınlar”, 893 kodlu “Plastikten mamul eşya”, 895 kodlu “Büro eşyası, kırtasiye malzemeleri” ve 898 kodlu “Müzik aletleri ve bunların aksam ve parçaları” mal gruplarında EİT seviyeleri ele alınan bütün yıllarda 0,50 üzerinde EİT değerleri içermektedir. Bundan dolayı bu mal gruplarında Güney Kore ve Dünya arasında dış ticarete iki yönlü EİT yapısından bahsedilebilir. 811 kodlu “Prefabrik yapılar”, 844 kodlu “Kadın/kız çocuklar için örme giyim eşyası”, 848 kodlu “Tekstil dışında kalan giyim eşyası, şapka vs.”, 851 kodlu “Ayakkabılar ve aksamı”, 873 kodlu “Başka yerde sınıflandırılmamış metreler ve sayaçlar”, 891 kodlu “Ateşli harp silahları ve malzemeleri” ve 896 kodlu “Sanat ve koleksiyon eşyası, antika eşya” mal gruplarında ise EİT seviyeleri genel itibari ile yüksek olarak gözlenmiştir. 831 kodlu “Sandıklar, bavullar, çantalar ve kılıflar”, 841 kodlu “Erkek/erkek çocuklar için örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarlar”, 842 kodlu “Kadın/kız çocuklar için örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarları” 843 kodlu “Erkek/erkek çocuklar için örme giyim eşyası”, 845 kodlu “Örülmüş olsun olmasın diğer giyim eşyası”, 846 kodlu “Giyim eşyası iç aksesuar ve giyim eşyası parçaları (çorap, mendil, eldiven vb.)”, 871 kodlu “Optik aletler ve aksamı”, 874 kodlu “Ölçü, kontrol, ölçü, ayar alet ve cihazlar, bunların aksam ve parçaları”, 881 kodlu “Sinema ve fotoğrafçılıkla ilgili aletler”, 882 kodlu “Fotoğrafçılıkta kullanılan filmler, kimyasal müstahzarlar ve kağıt, karton vs.” mal gruplarında ise EİT seviyelerinin yıllar itibari ile inişli ve çıkışlı bir şekilde olduğu belirtilebilir. Diğer mal gruplarında ise dış ticaret yapısının karşılaştırılmalı üstünlüklere dayalı olarak EAT şeklinde yapıldığı söylenilebilir.

Tablo 12: Güney Kore'nin "Makinalar ve Ulaştırma Araçları" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)

SITC Kodu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	*
711	0,34	0,49	0,81	0,80	0,72	0,82	0,75	0,50	0,35	0,31	0,38	0,24	0,78	0,62	8
712	0,52	0,45	0,31	0,32	0,54	0,48	0,55	0,92	0,68	0,87	0,82	0,92	0,47	0,43	8
713	0,69	0,56	0,69	0,82	0,89	0,91	0,90	0,93	0,73	0,77	0,77	0,76	0,77	0,68	14
714	0,84	0,60	0,54	0,49	0,60	0,57	0,57	0,39	0,32	0,46	0,55	0,54	0,44	0,54	9
716	0,86	0,86	0,82	0,79	0,74	0,72	0,70	0,78	0,82	0,85	0,94	0,94	0,80	0,81	14
718	0,52	0,51	0,66	0,66	0,82	0,87	0,83	0,71	0,67	0,81	1,00	0,91	0,95	0,85	14
721	0,65	0,63	0,69	0,65	0,64	0,61	0,55	0,51	0,66	0,73	0,71	0,74	0,84	0,66	14
722	0,91	1,00	0,90	0,87	0,68	0,84	0,85	0,78	0,70	0,64	0,46	0,47	0,59	0,44	11
723	0,19	0,23	0,23	0,20	0,19	0,20	0,20	0,23	0,30	0,30	0,20	0,29	0,33	0,31	0
724	0,73	0,68	0,52	0,33	0,31	0,36	0,32	0,29	0,23	0,28	0,35	0,29	0,30	0,31	3
725	0,81	0,86	0,94	0,88	0,86	0,96	0,90	0,81	0,78	0,57	0,96	0,94	0,93	0,93	14
726	0,27	0,23	0,32	0,34	0,33	0,33	0,33	0,34	0,48	0,46	0,63	0,65	0,69	0,74	4
727	0,81	0,63	0,75	0,84	0,82	0,67	0,58	0,67	0,74	0,72	0,76	0,63	0,72	0,53	14
728	0,65	0,69	0,70	0,71	0,74	0,74	0,63	0,66	0,68	0,62	0,70	0,76	0,91	0,87	14
731	0,60	0,65	0,59	0,66	0,64	0,69	0,86	0,87	0,97	0,99	0,97	0,79	0,88	0,86	14
733	0,71	0,88	0,92	0,88	0,89	0,78	0,83	0,67	0,96	0,75	0,62	0,56	0,56	0,64	14
735	0,63	0,66	0,71	0,79	0,73	0,74	0,90	0,94	0,99	0,95	0,95	0,96	0,92	0,80	14
737	0,68	0,72	0,61	0,71	0,60	0,68	0,84	0,90	0,65	0,78	1,00	0,89	0,98	0,84	14
741	0,58	0,57	0,62	0,68	0,72	0,73	0,74	0,70	0,70	0,70	0,65	0,61	0,64	0,61	14
742	0,37	0,32	0,35	0,41	0,59	0,65	0,63	0,67	0,64	0,74	0,80	0,84	0,80	0,85	10
743	0,82	0,80	0,85	0,84	0,80	0,78	0,76	0,84	0,79	0,90	0,99	1,00	0,98	0,97	14
744	0,92	0,98	0,94	0,93	0,97	0,99	0,91	0,99	0,88	1,00	0,87	0,92	0,98	0,98	14
745	0,63	0,62	0,58	0,58	0,64	0,73	0,73	0,76	0,80	0,86	0,91	0,89	0,97	0,99	14
746	0,57	0,61	0,61	0,56	0,58	0,59	0,64	0,63	0,62	0,60	0,62	0,69	0,78	0,85	14
747	0,72	0,68	0,72	0,69	0,75	0,80	0,76	0,84	0,85	0,79	0,89	0,95	0,82	0,76	14
748	0,46	0,50	0,55	0,51	0,56	0,62	0,65	0,70	0,75	0,81	0,87	0,85	0,88	0,98	13
749	0,46	0,47	0,49	0,45	0,48	0,50	0,62	0,67	0,89	0,89	0,64	0,54	0,54	0,46	7
751	0,76	0,99	0,73	0,62	0,59	0,79	1,00	0,94	0,89	0,88	0,90	0,92	0,97	0,98	14
752	0,58	0,56	0,51	0,51	0,61	0,69	0,94	0,87	0,86	0,80	0,82	0,93	0,92	0,88	14
759	0,59	0,41	0,40	0,34	0,51	0,54	0,49	0,55	0,58	0,54	0,62	0,71	0,61	0,51	10
761	0,25	0,24	0,19	0,17	0,18	0,22	0,26	0,40	0,42	0,50	0,49	0,62	0,62	0,61	3
762	0,56	0,76	0,95	0,91	0,90	0,83	0,58	0,61	0,52	0,57	0,89	0,86	0,65	0,61	14
763	0,39	0,43	0,53	0,68	0,84	0,90	0,74	0,86	0,79	0,74	0,64	0,56	0,48	0,60	11
764	0,49	0,40	0,33	0,27	0,27	0,31	0,33	0,33	0,32	0,39	0,48	0,42	0,39	0,51	1
771	0,87	0,87	0,83	0,81	0,81	0,87	0,91	0,98	0,85	0,86	0,90	0,92	0,99	0,96	14
772	0,76	0,78	0,79	0,81	0,79	0,84	0,86	0,87	0,91	0,91	0,92	0,96	0,90	0,80	14
773	0,61	0,81	0,85	0,82	0,81	0,80	0,81	0,73	0,75	0,78	0,81	0,81	0,84	0,83	14
774	0,89	0,75	0,78	0,76	0,85	0,84	0,85	0,94	0,99	0,97	0,98	0,89	0,82	0,77	14
775	0,22	0,24	0,26	0,24	0,25	0,29	0,32	0,37	0,32	0,31	0,35	0,40	0,46	0,51	1
776	0,96	0,95	0,95	0,97	0,93	0,93	0,93	0,97	0,97	0,80	0,80	0,79	0,77	0,76	14
778	0,72	0,71	0,74	0,74	0,92	0,90	0,92	0,98	0,94	0,81	0,71	0,59	0,57	0,59	14
782	0,26	0,42	0,47	0,33	0,16	0,27	0,34	0,32	0,26	0,27	0,24	0,21	0,22	0,33	0
783	0,08	0,12	0,13	0,17	0,10	0,14	0,19	0,16	0,11	0,13	0,14	0,14	0,18	0,36	0
784	0,77	0,80	0,64	0,54	0,44	0,42	0,42	0,41	0,39	0,36	0,34	0,27	0,26	0,25	4
785	0,68	0,93	0,89	0,98	0,92	0,79	0,60	0,50	0,46	0,51	0,48	0,39	0,36	0,27	9
786	0,50	0,75	0,55	0,65	0,73	0,99	0,91	0,73	0,83	0,73	0,87	0,80	0,82	0,89	14
791	0,59	0,89	0,74	0,62	0,77	0,50	0,65	0,55	0,71	0,34	0,39	0,29	0,76	0,58	11
792	0,78	0,51	0,78	0,47	0,38	0,37	0,39	0,55	0,71	0,61	0,38	0,56	0,75	0,71	9
*	36	35	37	34	37	36	37	38	36	36	35	37	37	39	
	0,58	0,56	0,55	0,52	0,54	0,56	0,61	0,56	0,56	0,54	0,54	0,56	0,57	0,57	

*EİT değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu alt endüstri sayısı.

Kaynak: KITA (2016) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

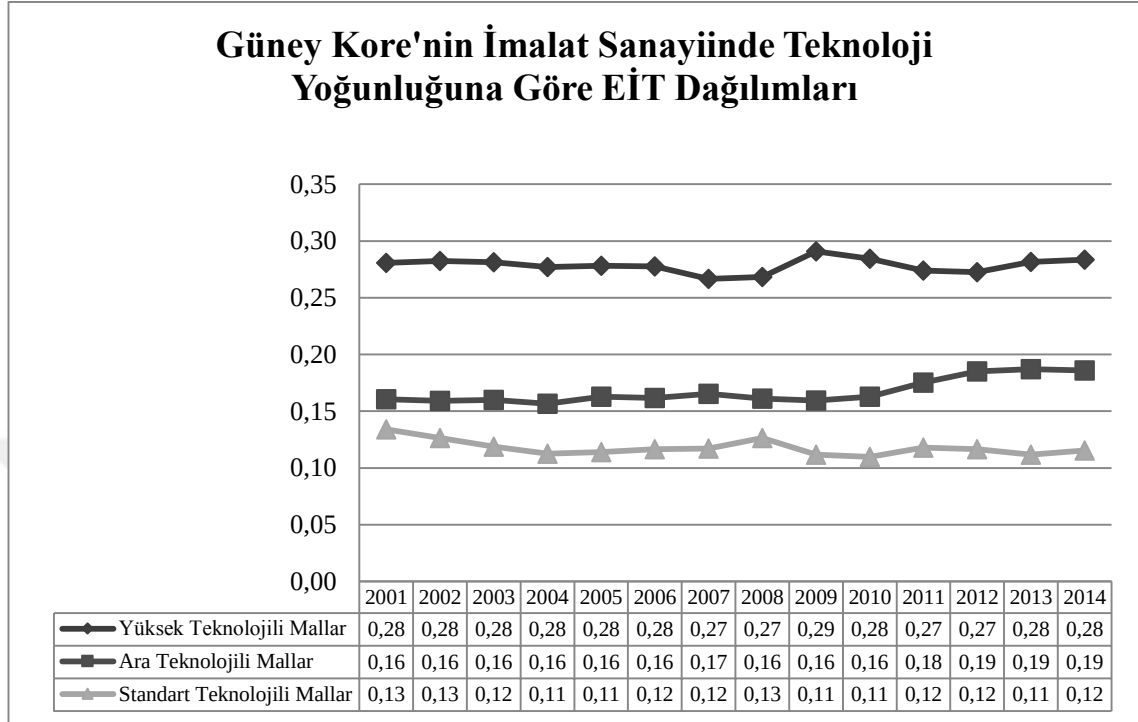
Tablo 13: Güney Kore'nin "Çeşitli Mamul Eşya" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)

SITC Kodu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	*
811	0,66	0,83	0,87	0,95	0,86	0,98	0,88	0,94	0,62	0,36	0,41	0,40	0,92	0,42	10
812	0,96	0,78	0,91	0,93	0,95	0,91	0,92	0,89	0,95	0,87	0,81	0,83	0,76	0,84	14
813	0,74	0,60	0,63	0,68	0,61	0,58	0,52	0,68	0,67	0,80	0,77	0,55	0,53	0,63	14
819	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,93	1
821	0,89	0,65	0,62	0,68	0,66	0,64	0,58	0,58	0,70	0,64	0,73	0,80	0,81	0,72	14
831	0,88	0,72	0,50	0,47	0,36	0,24	0,18	0,15	0,14	0,11	0,13	0,33	0,50	0,30	3
841	0,90	1,00	0,92	0,84	0,61	0,39	0,27	0,21	0,18	0,17	0,12	0,12	0,12	0,10	5
842	0,57	0,86	0,98	0,87	0,60	0,38	0,34	0,31	0,37	0,32	0,27	0,29	0,26	0,23	5
843	0,39	0,53	0,62	0,74	0,92	0,97	0,76	0,64	0,50	0,48	0,35	0,31	0,36	0,25	8
844	0,20	0,35	0,48	0,55	0,63	0,88	0,87	0,82	0,79	0,71	0,59	0,59	0,55	0,49	10
845	0,63	0,84	0,92	0,98	0,80	0,59	0,48	0,40	0,42	0,37	0,30	0,30	0,26	0,27	6
846	0,23	0,25	0,30	0,29	0,30	0,34	0,40	0,41	0,47	0,53	0,55	0,54	0,53	0,49	4
848	0,35	0,57	0,67	0,71	0,89	0,91	0,88	0,87	0,78	0,61	0,62	0,67	0,62	0,66	13
851	0,61	0,82	0,99	0,95	0,84	0,72	0,65	0,64	0,58	0,51	0,43	0,41	0,41	0,35	10
871	0,61	0,59	0,94	0,66	0,31	0,20	0,15	0,17	0,14	0,20	0,23	0,24	0,22	0,26	4
872	0,55	0,52	0,58	0,68	0,65	0,64	0,57	0,64	0,70	0,67	0,67	0,72	0,73	0,76	14
873	0,46	0,69	0,64	0,62	0,62	0,66	0,66	0,76	0,97	0,95	0,83	0,79	0,91	0,95	13
874	0,24	0,24	0,29	0,30	0,31	0,35	0,42	0,41	0,49	0,50	0,57	0,60	0,70	0,72	4
881	0,34	0,29	0,19	0,18	0,15	0,17	0,70	0,67	0,68	0,57	0,45	0,43	0,55	0,67	6
882	0,31	0,32	0,30	0,30	0,30	0,43	0,45	0,43	0,47	0,47	0,51	0,57	0,60	0,79	4
883	0,37	0,25	0,15	0,10	0,28	0,01	0,02	0,07	0,01	0,00	0,00	0,01	0,02	0,00	0
884	0,79	0,62	0,55	0,61	0,73	0,73	0,90	0,88	0,81	0,81	0,90	0,93	0,92	0,92	14
885	0,98	0,92	0,84	0,79	0,69	0,63	0,53	0,48	0,39	0,32	0,27	0,26	0,25	0,24	7
891	0,57	0,40	0,43	0,34	0,44	0,58	0,57	0,62	0,90	0,65	0,79	0,90	0,85	0,88	10
892	0,90	0,95	1,00	0,95	0,98	0,93	0,90	0,95	0,94	0,90	1,00	0,99	0,90	0,99	14
893	0,73	0,77	0,77	0,72	0,82	0,84	0,87	0,86	0,80	0,78	0,77	0,76	0,76	0,73	14
894	0,99	0,78	0,71	0,74	0,67	0,60	0,49	0,45	0,56	0,51	0,51	0,46	0,44	0,39	9
895	0,67	0,75	0,80	0,85	0,88	0,95	0,98	0,97	0,98	0,99	0,98	0,97	0,95	0,88	14
896	0,96	0,91	0,52	0,86	0,76	0,81	0,35	0,96	0,85	0,84	0,59	0,85	0,91	0,89	13
897	0,22	0,33	0,20	0,33	0,48	0,62	0,72	0,83	0,86	0,74	0,96	0,84	0,90	0,93	9
898	0,93	1,00	0,96	0,93	0,97	0,80	0,76	0,74	0,90	0,85	0,91	0,88	0,89	0,92	14
899	0,91	0,97	0,98	0,93	0,85	0,79	0,75	0,75	0,77	0,76	0,80	0,80	0,81	0,77	14
*	21	22	22	22	21	21	19	19	20	19	19	18	20	18	
	0,61	0,65	0,65	0,62	0,53	0,46	0,55	0,44	0,44	0,44	0,48	0,50	0,51	0,52	

*EİT değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu alt endüstri sayısı.

Kaynak: KITA (2016) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 6: Güney Kore İmalat Sanayiinde Teknoloji Yoğunluğuna Göre EİT Dağılımları (2001-2014)

Kaynak: KITA (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 6'da görüleceği üzere, Güney Kore'nin imalat sanayiinde teknolojik yoğunluğuna göre EİT hesaplamalarındaki nispi dağılımlarına yer verilmiştir. Bu doğrultuda, standart teknoloji malların EİT içerisindeki nispi dağılımı en düşük seviyede yer almıştır. 2001 yılından 2014 yılına kadar olan süreçte, standart teknoloji malların EİT içerisindeki ağırlığı pek fazla değişim göstermemekle birlikte genel olarak bakıldığında düşüş kaydetmiştir. Diğer taraftan ara teknoloji malların nispi dağılımı ele alınan yıllar içerisinde genel bakımdan yükselmiştir. 2001 yılında imalat sanayi toplam EİT oranı içerisinde 0,16 olan ara teknoloji mallar 2007 yılında 0,17'ye yükselmiş ve 2008 ve 2009 yılında 0,16 şeklinde gerçekleşmiştir. 2011 yılından 2014 yılına kadar artış içerisinde olmuş ve 0,19 olarak gerçekleşmiştir. Yüksek teknoloji mallar açısından ise az da olsa dalgalı bir görünüm oluşmuş ve 2001 yılından 2014 yılına kadar pek fazla değişim görülmemiştir. Asıl önemli durum, yüksek teknoloji malların EİT içerisindeki nispi dağılımının oldukça yüksek olmasıdır. Bu durum Güney Kore imalat sanayi açısından, EİT içerisindeki en büyük paya yüksek teknoloji malların sahip olduğunu göstermektedir. Böylelikle literatüre uygun olarak Güney Kore'nin imalat sanayi dış

ticareti bakımından gelişmiş bir ülke izlenimi verdiği söylenebilir. Ayrıca nispi dağılımların yüksek çıkmasına neden olan önemli bir etken de EİT'nin Güney Kore imalat sanayii dış ticaretinde yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Diğer bir deyişle, Güney Kore ile Dünya arasındaki imalat sanayi dış ticaret yapısı içerisinde oluşan EİT'nin yüksek teknoloji malların hem ithalatının hem de ihracatının nedeniyle, bu durum Güney Kore'nin yüksek teknoloji mallarda uzmanlaştığını göstermektedir. Buna karşın, standart teknoloji mallarda ise uzmanlaşmanın düşük seviyelerde olduğunu ve bu malların daha çok ithalat yönlü dış ticaretinin yapıldığını söylemek mümkündür. Ara teknoloji mallarda ise nispi dağılım, standart teknoloji mallara göre yüksek çıkarken, yüksek teknoloji mallara göre ise düşük kalmıştır.

4. TÜRKİYE İLE GÜNEY KORE ARASINDA İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA ENDÜSTRİ İÇİ-TİCARET İLİŞKİSİ

Tablo 14 göz önünde bulundurularak Türkiye'nin en fazla ihracat yaptığı ülkeler ele alındığında, Güney Kore 2014 yılı için 8.sırada yer almaktadır.

Tablo 15 göz önünde bulundurularak Türkiye'nin en fazla ithalat yaptığı ülkeler ele alındığında ise Güney Kore 2014 yılı için 8.sırada yer almaktadır. Bu iki derecenin birbirinden çok farklı olması sebebiyle, EİT'nin teknolojik dağılımı açısından Türkiye ve Güney Kore arasında ara teknoloji mallar hariç ilk ipuçlarını verebilmektedir. Ayrıca Türkiye'nin ihracatı açısından her ne kadar Güney Kore'nin sıralaması çok önemli bir konumda değerlendirilemese de, Türkiye'nin Güney Kore'den yaptığı ithalat, çalışmada Güney Kore'nin değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Tablo 14: Türkiye'nin En Çok İhracat Yaptığı İlk 20 Ülke

Sıra	Ülke	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
	Toplam	157.610.158	151.802.637	152.461.737	134.906.869	113.883.219	102.142.613	132.027.196	107.271.750	85.534.676	73.476.408	63.167.153	47.252.836	36.059.089	31.334.216
1	Almanya	15.147.423	13.702.577	13.124.375	13.950.825	11.479.066	9.793.006	12.951.755	11.993.232	9.686.235	9.455.050	8.745.282	7.484.931	5.868.813	5.366.945
2	Irak	10.887.826	11.948.905	10.822.144	8.310.130	6.036.362	5.123.406	3.916.685	2.844.767	2.589.352	2.750.080	1.820.802	829.058		
3	İngiltere	9.903.172	8.785.124	8.693.599	8.151.430	7.235.861	5.937.997	8.158.669	8.626.776	6.814.301	5.917.163	5.544.303	3.670.093	3.024.942	2.174.892
4	İtalya	7.141.071	6.718.355	6.373.080	7.851.480	6.505.277	5.888.958	7.818.988	7.480.060	6.752.346	5.616.755	4.648.475	3.193.242	2.375.692	2.342.186
5	Fransa	6.464.243	6.376.704	6.198.536	6.805.821	6.054.499	6.211.415	6.617.511	5.974.462	4.604.349	3.805.760	3.668.418	2.826.141	2.134.575	1.895.290
6	A.B.D.	6.341.841	5.640.247	5.604.230	4.584.029	3.762.919	3.240.597	4.299.941	4.170.688	5.060.854	4.910.715	4.860.041	3.751.552	3.356.126	3.125.771
7	Rusya Federasyonu	5.943.014	6.964.209	6.680.777	5.992.633	4.628.153	3.189.607	6.483.004	4.726.853	3.237.611	2.377.050	1.859.187	1.367.591	1.172.039	924.107
8	İspanya	4.749.584	4.334.196	3.717.345	3.917.559	3.536.205	2.818.470	4.047.267	4.579.995	3.720.458	3.010.857	2.619.784	1.789.497	1.125.072	950.362
9	B.A.E.	4.655.710	4.965.630	8.174.607	3.706.654	3.332.885	2.896.572	7.975.400	3.240.940	1.985.696	1.675.187	1.143.728	702.908	457.328	380.145
10	İran	3.886.190	4.192.511	9.921.602	3.589.635	3.044.177	2.024.546	2.029.760	1.441.190	1.066.902	912.940	813.031	533.786	333.962	360.536
11	Hollanda	3.458.689	3.538.043	3.244.429	3.243.080	2.461.371	2.127.297	3.143.835	3.018.878	2.539.246	2.469.582	2.138.004	1.525.929	1.055.637	892.416
12	Mısır	3.297.538	3.200.362	3.679.195	2.759.311	2.250.577	2.599.030	1.426.450	902.703	709.353	687.299	473.145	345.779	326.389	421.469
13	İsviçre	3.207.526	1.014.523	2.124.525	1.484.320	2.056.860	3.935.122	2.856.787	935.150	900.958	553.457	445.983	352.971	289.085	242.614
14	Suudi Arabistan	3.047.134	3.191.482	3.676.612	2.763.476	2.217.646	1.768.216	2.201.875	1.486.918	983.227	962.156	768.519	741.475	554.643	500.642
15	Romanya	3.008.011	2.616.313	2.495.427	2.878.760	2.599.380	2.201.936	3.987.476	3.644.162	2.350.474	1.785.409	1.235.485	873.347	566.497	392.028
16	İsrail	2.950.902	2.649.663	2.329.531	2.391.148	2.080.148	1.522.436	1.935.235	1.658.195	1.529.158	1.466.913	1.315.292	1.082.998	861.434	805.218
17	Belçika	2.939.108	2.573.804	2.359.575	2.451.030	1.960.441	1.795.682	2.122.434	1.735.798	1.381.104	1.292.264	1.183.181	885.564	693.347	688.261
18	Çin	2.861.052	3.600.865	2.833.255	2.466.316	2.269.175	1.600.296	1.437.204	1.039.523	693.038	549.764	391.585	504.626	268.229	199.373
19	Azerbaycan	2.874.608	2.960.371	2.584.671	2.063.996	1.550.479	1.400.446	1.667.469	1.047.668	695.287	528.076	403.942	315.488	231.431	225.214
20	Polonya	2.401.689	2.058.857	1.853.700	1.758.252	1.504.280	1.322.218	1.586.772	1.436.402	1.060.078	830.483	697.677	486.046	342.647	241.234
	Diğerleri	52.443.825	50.769.896	45.970.523	43.786.984	37.317.457	34.745.358	45.362.679	35.287.388	27.174.647	21.919.448	18.391.287	13.989.816	11.021.202	9.205.516

Kaynak: TÜİK (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 15: Türkiye'nin En Çok İthalat Yaptığı İlk 20 Ülke

Sıra	Ülke	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
	Toplam	242.177.117	251.661.250	236.545.141	240.841.676	185.544.332	140.928.421	201.963.574	170.062.715	139.576.174	116.774.151	97.539.766	69.339.692	51.553.797	41.399.083
1	Rusya Federasyonu	25.288.597	25.064.214	26.625.286	23.952.914	21.600.641	19.450.086	31.364.477	23.508.494	17.806.239	12.905.620	9.033.138	5.451.315	3.891.721	3.435.673
2	Çin	24.918.224	24.685.885	21.295.242	21.693.336	17.180.806	12.676.573	15.658.210	13.234.092	9.669.110	6.885.400	4.476.077	2.610.298	1.368.317	925.620
3	Almanya	22.369.476	24.182.422	21.400.614	22.985.567	17.549.112	14.096.963	18.687.197	17.539.955	14.768.220	13.633.888	12.515.655	9.452.964	7.041.532	5.335.443
4	A.B.D.	12.727.562	12.596.170	14.130.546	16.034.121	12.318.745	8.575.737	11.975.929	8.166.068	6.260.873	5.375.548	4.745.195	3.495.770	3.099.099	3.261.298
5	İtalya	12.055.972	12.884.864	13.344.468	13.449.861	10.139.888	7.594.645	10.682.037	9.751.280	8.649.577	7.566.262	6.858.739	5.471.537	4.096.968	3.484.129
6	İran	9.833.290	10.383.217	11.964.779	12.461.532	7.645.008	3.405.986	8.199.689	6.615.394	5.626.610	3.469.706	1.962.059	1.860.683	920.972	839.800
7	Fransa	8.122.571	8.079.840	8.589.896	9.229.558	8.176.600	7.091.795	9.022.015	7.849.709	7.239.953	5.887.817	6.201.348	4.164.120	3.052.706	2.283.939
8	Güney Kore	7.548.319	6.088.318	5.660.093	6.298.483	4.764.057	3.118.214	4.091.711	4.369.903	3.556.269	3.485.389	2.572.537	1.312.442	900.419	759.499
9	Hindistan	6.898.577	6.367.791	5.843.638	6.498.651	3.409.938	1.902.607	2.457.908	2.299.732	1.579.405	1.280.473	1.046.398	722.855	564.463	354.875
10	İspanya	6.075.843	6.417.719	6.023.625	6.196.452	4.840.062	3.776.917	4.548.182	4.342.994	3.832.589	3.555.106	3.253.675	2.003.745	1.419.212	1.066.141
11	İngiltere	5.932.227	6.281.414	5.629.455	5.840.380	4.680.611	3.473.433	5.258.923	5.477.102	5.137.553	4.695.645	4.317.140	3.500.015	2.438.296	1.913.846
12	İsviçre	4.821.031	9.645.289	4.304.864	5.018.977	3.153.702	1.999.386	5.588.439	5.268.879	4.014.793	4.053.977	3.404.540	2.968.187	2.142.747	1.227.422
13	Ukrayna	4.242.612	4.516.333	4.394.200	4.812.060	3.832.744	3.156.659	6.106.325	4.519.114	3.059.079	2.651.017	2.509.351	1.331.505	991.097	757.626
14	Belçika	3.863.892	3.843.376	3.690.309	3.959.279	3.213.606	2.371.516	3.150.747	2.868.671	2.476.928	2.241.112	1.991.728	1.523.584	1.150.015	984.547
15	Hollanda	3.517.164	3.363.585	3.660.634	4.004.955	3.156.000	2.543.073	3.056.340	2.655.039	2.160.110	2.151.585	1.908.145	1.656.670	1.311.278	1.041.587
16	Romanya	3.363.233	3.592.568	3.236.425	3.801.297	3.449.195	2.257.963	3.547.820	3.112.752	2.668.987	2.285.592	1.699.553	955.971	661.765	481.140
17	Japonya	3.199.915	3.453.190	3.601.427	4.263.730	3.297.796	2.781.971	4.026.764	3.703.442	3.216.725	3.109.218	2.684.287	1.927.096	1.465.507	1.307.372
18	Polonya	3.082.128	3.184.533	3.058.078	3.496.189	2.620.956	1.817.093	1.977.852	1.646.232	1.436.586	1.244.447	996.105	415.359	245.134	168.070
19	Bulgaristan	2.846.185	2.760.303	2.753.650	2.474.621	1.702.534	1.116.902	1.840.008	1.951.656	1.663.425	1.190.079	959.471	689.462	508.449	393.516
20	Çek Cumhuriyeti	2.420.199	2.627.288	2.005.342	1.755.452	1.327.672	1.028.650	1.303.955	1.169.130	681.659	698.561	654.592	443.937	316.959	126.872
	Diğerleri	69.050.099	71.642.932	65.332.570	62.614.263	47.484.658	36.692.252	49.419.046	40.013.077	34.071.483	28.407.711	23.750.030	17.382.175	13.967.141	11.250.667

Kaynak: TÜİK (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

4.1. TÜRKİYE VE GÜNEY KORE ARASINDAKİ DIŞ TİCARETTE İMALAT SANAYİ

Güney Kore de imalat sanayiinde 1970'lerden günümüze kadar hızlı bir değişim yaşanmıştır. 1970'li yıllarda tarım ve tekstil ağırlıklı oluşan emek-yoğun endüstrilerden, 1980 ve 1990'lı yıllarda sermaye-yoğun fakat hafif endüstriye geçiş yaşanmıştır. 2000'li yıllardan itibaren ise bilişim teknolojileri başta olmak üzere yüksek teknolojlili sanayiye geçiş yaşanmıştır. Türkiye imalat sanayi açısından ise 1970'li yıllardan günümüze kadar olan süreçte düşük teknolojlili emek-yoğun endüstrilerden, orta teknolojlili sermaye-yoğun endüstrilere geçiş yaşanmıştır (Arslanhan ve Kurtal, 2010: 3). Bu durum açıkça Türkiye'nin sanayileşme yarışında Güney Kore'nin gerisinde kaldığını göstermektedir.

Tablo 16: Türkiye ve Güney Kore Arasındaki Dış Ticarete İmalat Sanayinin Payı

Yıl	İmalat Sanayi Dış Ticaret Değerleri (Bin \$)		Toplam Dış Ticaret Değerleri (Bin \$)		İmalat Sanayinin Dış Ticaretteki Payı	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat Payı	İthalat Payı
2001	20.816	737.829	62.364	759.499	0,33	0,97
2002	30.122	803.213	54.830	900.419	0,55	0,89
2003	37.994	1.294.268	57.928	1.312.442	0,66	0,99
2004	51.719	2.538.162	79.623	2.572.537	0,65	0,99
2005	66.719	3.453.543	99.771	3.485.389	0,67	0,99
2006	116.522	3.486.264	155.966	3.556.269	0,75	0,98
2007	95.111	4.131.215	152.311	4.369.903	0,62	0,95
2008	135.429	3.806.486	271.254	4.091.711	0,50	0,93
2009	145.773	3.005.597	234.609	3.118.214	0,62	0,96
2010	153.475	4.561.973	304.301	4.764.057	0,50	0,96
2011	212.808	5.584.413	528.507	6.298.483	0,40	0,89
2012	194.584	5.280.894	527.993	5.660.093	0,37	0,93
2013	197.234	5.895.959	460.050	6.088.318	0,43	0,97
2014	312.117	7.386.612	470.464	7.548.319	0,66	0,98

Kaynak: TÜİK (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 16 göz önünde bulundurulduğunda, ilk dikkat çeken durum Türkiye ve Güney Kore arasındaki dış ticaret dengesizliğinin oldukça yüksek olduğudur. Türkiye'nin ihracatı sınırlı bir şekilde yıllar içerisinde artış gösterirken, Türkiye'nin Güney Kore'den yaptığı ithalat yıllar içinde hızlı bir şekilde artış göstermiş ve dış ticareti açığı

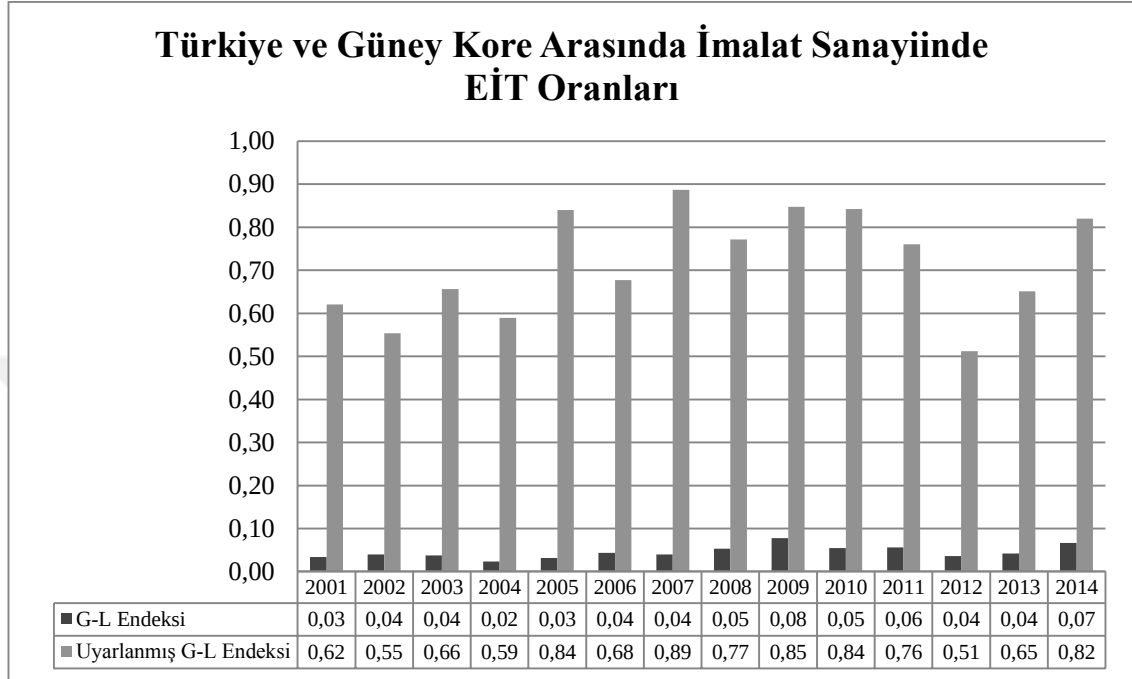
çok hızlı bir şekilde artmıştır. 2014 yılı açısından Türkiye'nin Güney Kore'ye toplam ihracatı yaklaşık 470 milyon dolar seviyelerinde iken, Türkiye'nin Güney Kore'den ithalatı ise yaklaşık 7,5 milyar dolar seviyelerinde olmuştur. İmalat sanayi yönünden ise yaklaşık 312 milyon dolarlık ihracata karşılık, ithalatın yaklaşık 7,4 milyar seviyelerinde olduğu görülmüştür. Bu durumda oluşan beklenti, iki ülke arasındaki imalat sanayiinde oluşan dış ticaretin EAT şeklinde olacağı yönündedir.

2001 yılından itibaren Türkiye ve Güney Kore arasındaki dış ticarete hızlı bir büyüme olmuştur. Hem ihracat değerlerinde yaklaşık 8 kat artış olurken, ithalat değerleri açısından bu süreç içerisinde yaklaşık 10 kat artış olmuştur. İmalat sanayi açısından ise, ihracat değerlerinde yaklaşık 16 kat artış olurken, ithalat değerlerinde ise yaklaşık 10 kat artış olmuştur. Yıllar içerisinde, imalat sanayiinin payı ihracatta büyük bir dalgalanma göstermiş ve 0,33 ile 0,66 oranında toplam ihracattan pay almıştır. Diğer yandan ithalatta ise imalat sanayiinin payı ise 0,89 ile 0,99 arasında değişmiştir. Bu verilere göre, ihracatta imalat sanayiinin aldığı pay açısından 14 yılın aritmetik ortalaması alındığında, imalat sanayiinin yaklaşık 0,55 seviyelerinde olduğu görülmüştür. İthalatta imalat sanayinin aldığı pay ise yaklaşık 0,96 seviyelerinde olduğu görülmüştür. Bundan dolayı Türkiye ve Güney Kore arasındaki dış ticarete imalat sanayiinin payı oldukça yüksektir.

4.2. TÜRKİYE VE GÜNEY KORE ARASINDAKİ DİŞ TİCARETTE İMALAT SANAYİ KAPSAMINDA ENDÜSTRİ-İÇİ TİCARETİ

İki ülke arasındaki dış ticarete imalat sanayi kapsamında dünya ülkeleri ile EİT oranlarına bu kısımda tablolar ile detaylı bir şekilde değinilmiştir.

Şekil 7: Türkiye ve Güney Kore Arasındaki Dış Ticarete İmalat Sanayiinde EİT Oranları (2001-2014)

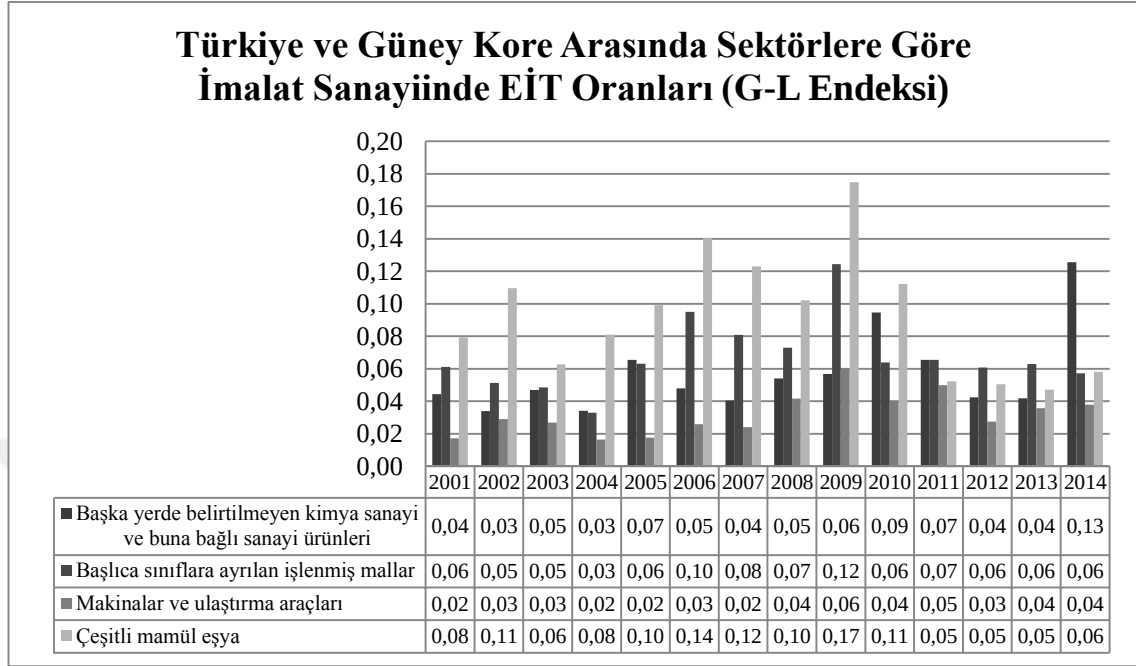
Kaynak: TÜİK (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 7’de görüleceği üzere, Türkiye ve Güney Kore arasında 2001-2014 döneminde imalat sanayiinin dış ticareti içerisindeki 3 basamaklı ürün gruplarının ele alındığı çalışmada, Grubel-Lloyd endeksine göre, EİT değerleri 2001 için 0,03 düzeyinde gerçekleşirken, 2009 yılında 0,09 seviyelerine kadar yükselmiş ve 2010 yılı itibari ile 2014 yılına kadar ki süreçte dalgalı bir görünüm ile birlikte 2014 yılında ulaşılan EİT değeri 0,07 oranında kalmıştır. Diğer taraftan Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksine göre EİT değerleri 2001 için 0,62 düzeyinde gerçekleşirken, 2007 yılında 0,89 seviyesine kadar yükselmiş ve 2008 yılı itibari ile 2014 yılına kadar ki süreçte dalgalı bir görünüm ile beraber genel anlamda yükselme gözlemlenmiştir. Yine aynı endekse göre, 2014 yılı için ulaşılan EİT değeri 0,82 olarak gerçekleşmiştir. Aynı zamanda Türkiye ve Güney Kore imalat sanayisi içerisinde dış ticaret yapısı, Grubel-Lloyd endeksine göre, ilgili yıllar arasında EİT biçiminde olmayıp EAT şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksine göre ise, aynı yıllar ele alındığında, yüksek seviyede EİT biçiminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İki endeks arasında farklı sonuçlar oluşmasındaki asıl sebep; Türkiye ve Güney Kore arasındaki dış ticaret dengesizliğinin yüksek olması nedeniyle, Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksinde aşağı yönlü sapmalar oluşturması ve bununla birlikte Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksinde yukarı yönlü sapmalar oluşturmaktan kaynaklanmaktadır. Çünkü Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksi toplam dış ticaret hacmine göre oluşturulmuşken, Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksi dış ticaret dengesine göre oluşturulmuştur. Dış ticaret dengelerinin ilgili ülkeler açısından benzer olması durumunda ilgili endeks daha doğru sonuçlar verebileceğinden, dış ticaret dengelerinde farklılık yüksek olduğunda yanlış sonuçlar oluşabilmektedir. Bu bakımdan çalışmada literatürde genel kabul gördüğü üzere Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksine göre açıklama yapılmıştır. Bu bağlamda Türkiye ve Güney Kore arasındaki dış ticaret yapısının EAT şeklinde olduğu göz önünde bulundurulmuştur.

Türkiye ile Güney Kore arasında imalat sanayiinde EİT yapısını açıklamak için imalat sanayiini oluşturan sektörleri incelemek gerekmektedir. İlgili sektörler daha önce belirtildiğinden, burada açıklamaya geçilmiştir. Sektörler için yapılan açıklamalarda Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksi kullanılarak, 3 basamaklı ürün gruplarının EİT ortalaması alınarak sektörel ortalamalar biçiminde açıklanmaya çalışılmıştır.

Şekil 8: Türkiye ve Güney Kore Arasında İmalat Sanayiinde Sektörlere Göre EİT (G-L Endeksi) Oranları (2001-2014)

Kaynak: TÜİK (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 8’de görüleceği üzere, Türkiye ile Güney Kore arasında imalat sanayi bakımından, EİT seviyelerinin düşük olması bütün sektörlerde düşük EİT değerlerinin olmasından kaynaklanmaktadır.

Kimya sanayi mallarını içeren 5 kodlu sektörde ise 2014 yılı açısından en yüksek EİT değerine sahip olan sektör olarak belirtilebilir. Çünkü 2001 yılı için 0,04 seviyesinde olan EİT değeri, 2014 yılına kadar dalgalı bir görünüm ile yükselme kaydetmiş ve 2014 yılında 0,13 seviyesine ulaşmıştır. 6 kodlu işlenmiş mallar sektöründe EİT değeri 2001 yılında 0,21 seviyesinde gözlemlenmiş ve daha sonra 2009 yılında en yüksek EİT seviyesine sahip olduğu 0,17 seviyesine kadar yükselmiş ve 2014 yılında 0,06 seviyesinde gerçekleşmiştir. 7 kodlu makinalar ve ulaştırma araçları sektöründe ilgili yıllarda EİT değerleri 0,02 ile 0,06 arasında değişmekle birlikte 2014 yılında 0,04 seviyesinde gerçekleşmiştir. 8 kodlu çeşitli mamul eşyalar sektörü için EİT değeri 2001 yılında 0,06 seviyesinde gözlemlenmiş ve daha sonra 2009 yılında en yüksek EİT seviyesine sahip olduğu 0,12 seviyesine kadar yükselmiş ve 2014 yılında 0,06 seviyesinde gerçekleşmiştir.

İki ülke arasında imalat sanayi bakımından bütün sektörlerde düşük EİT seviyelerinin olmasının nedenlerini ise ayrıca 3 basamaklı alt sektörlerdeki EİT değerleri verilerek açıklanmaya çalışılacaktır. EİT değerlerinin iki ülkenin dış ticaretinde düşük çıkması dolayısıyla mal grupları 2001-2014 yılları arasındaki aritmetik ortalamasına göre EİT değerleri 0,50 ve üzeri olanlar ve 0,50'ye yaklaşan mal gruplarına yer verilmiştir.

Tablo 17: Türkiye ve Güney Kore Arasında "Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Buna Bağlı Sanayi Ürünleri" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)

SITC Kodu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	*
511	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,60	0,20	0,00	0,00	0,00	0,00	1
512	0,01	0,07	0,89	0,00	0,00	0,88	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2
513	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,09	0,71	0,26	0,02	0,00	0,00	1
514	0,16	0,10	0,12	0,66	0,33	0,22	0,28	0,37	0,12	0,33	0,09	0,17	0,03	0,02	1
515	0,00	0,05	0,02	0,05	0,16	0,62	0,20	0,33	0,03	0,01	0,05	0,00	0,00	0,00	1
516	0,69	0,35	0,58	0,06	0,00	0,00	0,00	0,59	0,03	0,01	0,00	0,02	0,01	0,01	3
522	0,66	0,66	0,73	0,41	0,88	0,99	0,65	0,75	0,88	0,97	0,46	0,52	0,81	0,83	12
523	0,00	0,00	0,00	0,00	0,92	0,61	0,54	0,37	0,13	0,10	0,28	0,21	0,22	0,26	4
524	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,40	0,00	0,00	0,11	0,88	0,11	0,00	0,45	0,00	1
525	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,01	0,14	0,13	0
531	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01	0,00	0
532	0,36	0,38	0,49	0,56	0,40	0,52	0,59	0,87	0,57	0,52	0,51	0,40	0,49	0,37	5
533	0,03	0,04	0,00	0,04	0,05	0,00	0,01	0,02	0,04	0,07	0,07	0,15	0,09	0,09	0
541	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,91	1
542	0,33	0,32	0,89	0,77	0,98	0,90	0,98	0,68	0,91	0,87	1,00	0,18	0,46	0,32	9
551	0,00	0,00	0,00	0,00	0,12	0,00	0,04	0,30	0,47	0,87	0,76	0,46	0,00	0,00	2
553	0,40	0,00	0,00	0,00	0,94	0,19	0,49	0,00	0,03	0,02	0,06	0,04	0,07	0,08	1
554	0,24	0,02	0,11	0,16	0,24	0,01	0,10	0,04	0,01	0,01	0,03	0,02	0,01	0,02	0
562	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,93	0,84	0,63	0,81	0,35	0,38	0,43	4
571	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01	0
572	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
573	0,00	0,48	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
574	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0
575	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0
579	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0
581	0,00	0,00	0,00	0,04	0,13	0,02	0,02	0,19	0,22	0,26	0,27	0,19	0,27	0,20	0
582	0,02	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,06	0,04	0,02	0,01	0,02	0,02	0
583	0,00	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,11	0,31	0,39	0
591	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00	0,03	0
592	0,00	0,00	0,03	0,06	0,06	0,00	0,13	0,00	0,00	0,02	0,03	0,07	0,03	0,04	0
597	0,00	0,00	0,27	0,00	0,20	0,00	0,00	0,50	0,01	0,00	0,04	0,27	0,00	0,00	1
598	0,00	0,00	0,13	0,06	0,03	0,02	0,04	0,02	0,03	0,21	0,07	0,10	0,05	0,04	0
	2	1	4	3	4	6	4	6	5	7	4	1	1	2	
	0,04	0,03	0,05	0,03	0,07	0,05	0,04	0,05	0,06	0,09	0,07	0,04	0,04	0,13	

*EİT değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu alt endüstri sayısı

Kaynak: TÜİK (2016) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 17 göz önünde bulundurulduğunda, 5 kodlu “Başka yerde belirtilmeyen kimya sanayi ve buna bağlı sanayi ürünleri” sektöründe 522 kodlu “İnorganik kimyasal elementler, asitler, bileşikler, metallerin asit, hidroksit ve peroksitleri” mal grubunda iki ülke arasında yüksek EİT değerlerine rastlanmıştır. Özellikle 2004 ve 2011 yılları dışında EİT değerleri 0,50 üzerinde seyretmiştir. 532 kodlu “Debagatta kullanılan boyayıcı hülâsalar ve sentetik boyama müstahzarlar” mal grubunda 2004 ve 2006 ile 2011 yılları arasında yüksek EİT değerleri gözlemlenmiştir. Her iki mal grubunda EİT değerlerinin düşük gözlemlendiği yıllarda Türkiye’nin Güney Kore’ye göre karşılaştırmalı üstünlük sahibi olduğu görülmektedir. Çünkü Türkiye’nin Güney Kore’ye ihracatının, ilgili ülkeden yapılan ithalata göre çok daha yüksek seviyede olduğu gözlemlenmiştir. 541 kodlu Eczacılık ve eczacılık ürünleri” için sadece 2014 yılında 0,91 oranında EİT değerine ulaşılırken önceki yıllarda düşük EİT değerlerine rastlanmıştır. 542 kodlu “İlaçlar” mal grubunda ise sadece 2003 ve 2011 yılları arasında yüksek EİT değerleri görülmüştür. 511 kodlu “Hidrokarbonlar ve türevleri” mal grubunda 2009 yılı için 0,60; 512 kodlu “Alkoller, fenoller, fenol-alkoller vb. türevleri” mal grubunda 2003 yılı için 0,89 ve 2006 yılı için 0,88; 513 kodlu “Karboksilik asitler ve türevleri” mal grubunda 2010 yılı için 0,71; 514 kodlu “Azot fonksiyonlu bileşikler” mal grubunda 2004 yılı için 0,66; 515 kodlu “Organo-inorganik, heterosiklik bileşikler, nükleik asitler” mal grubunda 2006 yılı için 0,66; 523 kodlu “Diğer inorganik kimyasal maddeler” mal grubunda 2005 ve 2007 yılları arasında 0,91 ve 0,54; 524 kodlu “Oksi ve peroksi metalik asitlerin tuzları, kıymetli metallerin bileşikleri” mal grubu için 2010 yılı için 0,88; 551 kodlu “Uçucu yağlar, rezinoitler” mal grubu için 2010 ve 2011 yılları arasında 0,87 ile 0,76; 553 kodlu “Parfüm ve kozmetik veya tuvalet müstahzarları” mal grubunda 2005 yılı için 0,94; 562 kodlu “Mineral kimyasal gübreler (272.grubun dışındakiler)” mal grubunda 2008 için 0,93 ile 2011 için 0,83 olmak üzere, belirtilen yıllar arasında yüksek EİT oranlarına rastlanmıştır. 597 kodlu “Ateşlemeyi önleyici müstahzarlar, çözücü müstahzarlar, yağlama müstahzarları” mal grubunda 2008 yılında 0,50 oranında EİT değerine ulaşmıştır. Bahsedilen mal grupları için diğer yıllarda düşük EİT oranları gözlemlenmiştir. Diğer mal gruplarında ise dış ticaret yapısının karşılaştırmalı üstünlüklere dayalı olarak EAT şeklinde yapıldığı söylenilebilir.

Tablo 18: Türkiye ve Güney Kore Arasında "Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)

SITC Kodu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	*
611	0,25	0,93	0,34	0,87	0,67	0,88	0,47	0,78	0,49	0,70	0,81	0,48	0,27	0,41	7
612	0,12	0,00	0,15	0,00	0,29	0,18	0,07	0,45	0,19	0,71	0,32	0,80	0,00	0,00	2
613	0,01	0,02	0,01	0,00	0,01	0,00	0,17	0,01	0,00	0,00	0,06	0,03	0,03	0,07	0
621	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,07	0,12	0,35	0,28	0,32	0,42	0,15	0,27	0,29	0
625	0,21	0,04	0,02	0,00	0,03	0,02	0,05	0,02	0,00	0,00	0,00	0,08	0,03	0,01	0
629	0,01	0,02	0,04	0,05	0,09	0,10	0,07	0,04	0,13	0,13	0,28	0,25	0,26	0,17	0
633	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,96	1
634	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,51	0,13	0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1
635	0,18	0,46	0,03	0,57	0,89	0,76	0,14	0,84	0,96	0,87	0,19	0,27	0,06	0,68	7
641	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0
642	0,20	0,38	0,67	0,08	0,03	0,11	0,01	0,00	0,01	0,00	0,01	0,36	0,34	0,65	2
651	0,05	0,05	0,04	0,03	0,04	0,02	0,02	0,06	0,08	0,02	0,05	0,05	0,04	0,05	0
652	0,26	0,42	0,86	0,33	0,92	0,94	0,87	0,84	0,68	0,92	0,66	0,73	0,39	0,23	9
653	0,02	0,02	0,04	0,02	0,02	0,02	0,03	0,03	0,02	0,04	0,03	0,07	0,09	0,05	0
654	0,65	0,84	0,68	0,65	0,37	0,39	0,31	0,36	0,85	0,81	0,96	0,43	0,54	0,43	8
655	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0
656	0,98	0,53	0,68	0,53	0,26	0,20	0,25	0,16	0,18	0,38	0,14	0,33	0,31	0,34	4
657	0,06	0,01	0,00	0,04	0,01	0,01	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01	0,05	0,01	0
658	0,46	0,94	0,16	0,27	0,40	0,32	0,58	0,55	0,79	0,56	0,54	0,31	0,44	0,45	6
659	0,00	0,16	0,74	0,00	0,26	0,37	0,91	0,63	0,41	0,44	0,24	0,30	0,29	0,37	3
661	0,00	0,00	0,00	0,16	0,20	0,73	0,79	0,00	0,01	0,00	0,00	0,10	0,00	0,00	2
662	0,97	0,00	0,08	0,01	0,76	0,00	0,00	0,34	0,01	0,02	0,06	0,30	0,63	0,05	3
663	0,00	0,01	0,01	0,01	0,00	0,04	0,04	0,08	0,32	0,03	0,20	0,22	0,33	0,46	0
664	0,02	0,00	0,06	0,01	0,00	0,00	0,01	0,05	0,02	0,22	0,20	0,23	0,15	0,81	1
665	0,92	0,75	0,39	0,11	0,24	0,26	0,60	0,74	0,76	0,95	0,73	0,36	0,74	0,56	9
666	0,08	0,02	0,14	0,00	0,00	0,12	0,28	0,38	0,74	0,24	0,22	0,38	0,48	0,37	1
667	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
671	0,00	0,07	0,73	0,47	0,00	0,00	0,00	0,00	0,18	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	1
672	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,30	0,60	1
673	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0
674	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,07	0
675	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
676	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,99	0,82	0,57	0,71	0,83	0,37	5
678	0,00	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0
679	0,00	0,04	0,00	0,08	0,01	0,00	0,04	0,03	0,03	0,03	0,04	0,02	0,04	0,05	0
681	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
682	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,83	0,00	0,80	0,55	0,38	0,25	0,27	0,42	0,37	3
683	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,95	0,00	0,38	1
684	0,65	0,03	0,30	0,08	0,10	0,10	0,07	0,08	0,12	0,09	0,03	0,11	0,20	0,15	1
685	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,12	0,00	0,00	0
687	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0
689	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,26	0
691	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,02	0,02	0,02	0,12	0,01	0,00	0,03	0,00	0,00	0
692	0,00	0,00	0,11	0,41	0,00	0,15	0,16	0,12	0,48	0,16	0,39	0,06	0,37	0,16	0
693	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
694	0,06	0,02	0,01	0,02	0,04	0,14	0,17	0,16	0,21	0,19	0,20	0,17	0,13	0,08	0
695	0,02	0,00	0,01	0,00	0,01	0,01	0,03	0,04	0,03	0,01	0,03	0,00	0,01	0,01	0
696	0,00	0,00	0,00	0,05	0,05	0,03	0,02	0,03	0,06	0,02	0,02	0,02	0,03	0,01	0
697	0,89	0,48	0,32	0,41	0,79	0,35	0,65	0,43	0,48	0,85	0,05	0,38	0,36	0,14	4
699	0,06	0,09	0,01	0,03	0,10	0,05	0,02	0,02	0,08	0,07	0,11	0,11	0,16	0,12	0
*	6	5	6	4	5	5	7	7	8	9	6	4	4	6	
	0,06	0,05	0,05	0,03	0,06	0,10	0,08	0,07	0,12	0,06	0,07	0,06	0,06	0,06	

*EİT değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu alt endüstri sayısı

Kaynak: TÜİK (2016) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 18 göz önünde bulundurulduğunda, 6 kodlu “Başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş mallar” sektöründe 2001 ve 2014 yılları arasında mal gruplarına göre hesaplanan EİT değerlerinin aritmetik ortalamasına göre, 611 kodlu “İşlenmiş deri ve köseleler”, 652 kodlu “Pamuklu mensucat”, 658 “Dokumaya elverişli diğer maddelerden dokunmuş mensucat (ipek, yün, keten vb.)” ve 665 kodlu “Züccaciye, cam eşya” mal grubunda 0,50 ve üzeri EİT değerleri dikkat çekmektedir. 635 kodlu “Ağaçtan muhafazalar, kutu, kafes sandık, vs. ile inşaat ve marangozluk mamulleri”, 656 “Kurdelalar, etiketler, armalar, tüller vb.”, 658 kodlu “Dokumaya elverişli maddelerden diğer hazır eşya ve takımlar”, 659 kodlu “Halılar ve diğer yer kaplamaları”, 676 kodlu “Demir veya çelikten (alaşımli, alaşımsız) filmaşın, çubuk ve profiller” ve 697 kodlu “Adi metallerden ev işlerinde kullanılan eşya ve aksam” mal gruplarında 0,50 değerine yakın EİT değerleri ile karşılaşmıştır. 612 kodlu “Deri ve köseleden mamul eşya (makina, mekanik işlerde kullanılan saraciye eşyası)” mal grubunda 2010 yılı için 0,71 ve 2012 yılı için 0,80; 633 kodlu “Mantardan eşya” mal grubunda 2014 için 0,96, 634 kodlu “Kaplama ağaçlar, levhalar, kontra plak, sırik, kazık vs. ile ağaç yünü” mal grubunda 2007 için 0,51; 642 “Kağıt, kağıt hamuru, karton ver selülozik liflerden mamul eşya” mal grubunda 2003 için 0,67 ve 2014 yılı için 0,65; 659 kodlu “Halılar ve diğer yer kaplamaları” mal grubunda 2003 yılı için 0,74, 2007 yılı için 0,91 ve 2008 yılı için 0,63; 661 kodlu “Kireç, çimento, tabii taşlar, asfalt ile bunlardan eşya” mal grubunda 2006 için 0,73 ve 2007 yılı için 0,79; 662 kodlu “Silisli fosil unları ve benzerlerinden eşya, tuğla, kiremit, karolar vb. eşya” mal grubunda 2001 yılı için 0,97, 2005 yılı için 0,76 ve 2013 yılı için 0,63; 664 kodlu “Cam” mal grubunda 2014 yılı için 0,81, 666 kodlu “Çanak-çömlek” mal grubunda 2009 yılı için 0,74; 671 kodlu “Dökme ve aynalı demir, ferro alyajlar” mal grubunda 2003 yılı için 0,73; 672 kodlu “Demir veya çelikten külçe ve diğer ilk şekillerde yarı mamuller” mal grubunda 2014 yılı için 0,60; 683 kodlu “Nikel ve nikelden çubuk, profil, tel, saç, şerit, boru vb.” mal grubunda 2012 yılı için 0,95; 684 kodlu “Alüminyum ve alüminyumdan çubuk, profil, tel, saç, şerit, boru vb.” mal grubunda 2011 yılı için 0,65 şeklinde yüksek EİT değerleri görülmüştür. Diğer mal gruplarında ise çok düşük düzeyde EİT değerleri ile karşılaşmış olup, ilgili mal grupları açısından iki ülke arasındaki dış ticaret yapısı EAT şeklinde olduğu belirtilebilir.

Tablo 19 göz önünde bulundurulduğunda, 7 kodlu "Makinalar ve ulaştırma araçları" sektöründe mal gruplarına göre 14 yılın aritmetik ortalamasını ele aldığımızda, sektör içerisindeki bütün mal gruplarında düşük EİT oranlarına (0,50'nin altında) rastlanmıştır. 711 kodlu "Buhar kazanları, kızgın su kazanları ve aksamı" mal grubunda 2007 yılı için 0,68; 712 kodlu "Buhar türbinleri ile aksam ve parçaları" mal grubunda 2008 yılı için 0,50; 714 kodlu "Turbo jetler, tepkili motorlar, diğer gaz türbinleri vb. aksamı" mal grubunda 2011 yılı için 0,86, 2013 yılı için 0,79 ve 2014 yılı için 0,58; 716 kodlu "Elektrik motorları ve jeneratörler ile bunların aksam ve parçaları" mal grubunda 2009 yılı için 0,59 ve 2011 yılı için 0,78; 721 kodlu "Tarımsal makinalar (traktörler hariç) ve aksam parçaları" mal grubunda 2005 yılı için 0,54 ve 2010 yılı için 0,61; 722 kodlu "Traktörler (744.14 ve 744.15'tekilerin dışındakiler)" mal grubunda 2004 yılı için 0,97; 726 kodlu "Matbaacılıkta kullanılan makinalar" mal grubunda 2002 yılı için 0,69; 727 kodlu "Gıda işleme makinaları" mal grubunda 2011 yılı için 0,72; 747 kodlu "Borular, kanallar, depolar için musluklar, valfler vb. cihazlar" mal grubunda 2008 yılı için 0,51; 771 kodlu "Elektrikli güç makinaları (716 hariç) (transformatörler, statik konvertörler, endüktörler)" mal grubunda 2006 yılı için 0,52; 786 kodlu "Römorklar ve yarı römorklar" mal grubunda 2009 yılı için 0,53, 2012 yılı için 0,71 ve 2014 yılı için 0,74, 792 kodlu "Hava taşıtları, uzay araçları vb. aksam, parçaları" mal grubunda 2011 yılı için 0,59, 2012 yılı için 0,70 ve 2013 yılı için % 76; 793 kodlu "Gemiler ve suda yüzen taşıtlar" mal grubunda 2008 yılı için 0,88 olmak üzere 0,50 ve üzeri EİT değerleri görülmüştür. Diğer mal gruplarında ise dış ticaret yapısının karşılaştırılmalı üstünlüklere dayalı olarak EAT şeklinde yapıldığı söylenilebilir.

Tablo 19: Türkiye ve Güney Kore Arasında "Makinalar ve Ulaştırma Araçları" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)

SITC Kodu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	*
711	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,17	0,68	0,16	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1
712	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,50	0,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	1
713	0,09	0,02	0,00	0,00	0,20	0,21	0,20	0,17	0,17	0,00	0,05	0,06	0,13	0,21	0
714	0,00	0,00	0,00	0,04	0,07	0,07	0,08	0,24	0,38	0,22	0,86	0,22	0,79	0,58	3
716	0,08	0,15	0,05	0,07	0,12	0,20	0,18	0,15	0,59	0,29	0,78	0,40	0,21	0,11	2
718	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00	0,13	0,06	0,07	0,03	0,02	0,03	0
721	0,00	0,00	0,00	0,00	0,54	0,04	0,05	0,00	0,15	0,61	0,41	0,49	0,34	0,47	2
722	0,00	0,00	0,00	0,97	0,41	0,46	0,36	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,17	1
723	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,01	0,02	0,03	0,02	0,01	0,01	0
724	0,07	0,08	0,15	0,12	0,15	0,22	0,14	0,15	0,43	0,22	0,27	0,17	0,26	0,26	0
725	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
726	0,35	0,69	0,12	0,00	0,00	0,05	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,08	0,00	0,03	1
727	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,09	0,25	0,07	0,02	0,04	0,72	0,05	0,22	0,15	1
728	0,01	0,01	0,02	0,02	0,00	0,02	0,05	0,01	0,04	0,04	0,13	0,08	0,04	0,07	0
731	0,02	0,03	0,02	0,02	0,01	0,01	0,02	0,01	0,04	0,01	0,01	0,02	0,02	0,06	0
733	0,00	0,00	0,09	0,04	0,01	0,01	0,11	0,02	0,00	0,18	0,26	0,05	0,20	0,25	0
735	0,13	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01	0,20	0,01	0,01	0,31	0,09	0,05	0,31	0
737	0,00	0,00	0,00	0,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,41	0,03	0,00	0,00	0,00	0
741	0,01	0,02	0,02	0,02	0,01	0,03	0,02	0,06	0,14	0,02	0,03	0,12	0,01	0,03	0
742	0,12	0,29	0,05	0,12	0,17	0,12	0,12	0,08	0,02	0,02	0,03	0,02	0,04	0,03	0
743	0,03	0,02	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01	0,01	0,02	0,06	0,05	0,07	0,01	0,02	0
744	0,00	0,00	0,03	0,01	0,04	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
745	0,00	0,17	0,03	0,01	0,03	0,03	0,00	0,06	0,00	0,01	0,01	0,05	0,03	0,02	0
746	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01	0,01	0,03	0,04	0,12	0,20	0,24	0,31	0
747	0,09	0,05	0,14	0,11	0,17	0,17	0,26	0,51	0,18	0,10	0,09	0,10	0,17	0,40	1
748	0,02	0,13	0,00	0,02	0,01	0,01	0,04	0,02	0,02	0,06	0,04	0,04	0,05	0,09	0
749	0,01	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0
751	0,27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
752	0,00	0,00	0,02	0,02	0,03	0,04	0,08	0,16	0,05	0,01	0,03	0,00	0,00	0,00	0
759	0,02	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,01	0
761	0,00	0,01	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
762	0,00	0,00	0,05	0,00	0,03	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,10	0,00	0,01	0
763	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01	0
764	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,02	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0
771	0,04	0,11	0,01	0,06	0,05	0,52	0,21	0,14	0,01	0,06	0,03	0,17	0,36	0,10	1
772	0,00	0,00	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,04	0,06	0,21	0,23	0,08	0,11	0,12	0
773	0,00	0,00	0,00	0,01	0,22	0,01	0,00	0,09	0,34	0,46	0,50	0,29	0,27	0,26	0
774	0,24	0,08	0,00	0,09	0,05	0,01	0,01	0,01	0,02	0,03	0,06	0,04	0,03	0,02	0
775	0,09	0,13	0,17	0,09	0,09	0,03	0,03	0,03	0,03	0,01	0,10	0,05	0,03	0,05	0
776	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,05	0,00	0,00	0,00	0,01	0
778	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,07	0,07	0
782	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0
784	0,04	0,09	0,04	0,02	0,01	0,01	0,02	0,02	0,37	0,20	0,17	0,05	0,06	0,04	0
785	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,01	0
786	0,00	0,43	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25	0,53	0,38	0,22	0,71	0,09	0,74	3
791	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,00	0
792	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,22	0,42	0,02	0,03	0,59	0,70	0,76	0,24	3
793	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,88	0,00	0,00	0,03	0,00	0,02	0,00	1
	0	1	0	1	1	1	1	3	2	1	4	2	2	2	
	0,02	0,03	0,03	0,02	0,02	0,03	0,02	0,04	0,06	0,04	0,05	0,03	0,04	0,04	

*EİT değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu alt endüstri sayısı.

Kaynak: TÜİK (2016) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 20 göz önünde bulundurulduğunda, 8 kodlu “çeşitli mamul eşya” sektöründe mal gruplarına göre 14 yılın aritmetik ortalamasını ele alındığında, 848 kodlu “Tekstil dışında kalan giyim eşyası, şapka vs.” 2005 ile 2010 arasında EİT değerlerinin yüksek olduğu ortaya çıkarken sonraki yıllarda iki ülke arasındaki dış ticaret Güney Kore’nin karşılaştırmalı üstünlüğüne dayalı olarak EAT biçiminde olmuş ve 2014 yılında tekrar yüksek EİT değeri ile karşılaşmıştır. 851 kodlu “Ayakkabılar ve aksamı” mal grubunda ise belli yıllarda oldukça yüksek EİT değerleri ile karşılaşmış ve fakat incelenen son yıl olan 2014 yılında 0,21’lik seviyede EİT değeri ile karşılaşmıştır. Bahsi geçen mal grupları dışında EİT yıllar içindeki aritmetik ortalama değerleri 0,50’nin altında olduğu görülmüştür. 5 yıl ve üzerinde EİT değerlerine rastlanan 843 kodlu “Erkek/erkek çocuklar için örme giyim eşyası” ve 844 kodlu “Kadın/kız çocuklar için örme giyim eşyası” mal gruplarında ilk yıllarda yüksek olan EİT değerleri son yıllarda çok düşük seviyelerde oluşu göze çarpmaktadır. 2007 ile 2009 yılları arasında ve 2012 ile 2013 yıllarında yüksek EİT değerlerine sahip 894 kodlu “Çocuk arabaları, oyuncaklar, spor malzemeleri” mal grubunda ise 2014 yılında EİT oranı 0,32 seviyesine düşmüştür. İlgili mal gruplarında düşük EİT seviyelerinin gözlemlendiği yıllarda, Türkiye’nin karşılaştırmalı üstünlüğüne dayalı olarak dış ticaret yapısı olduğu görülmüştür. 812 kodlu “Demir, çelik ve seramikten radyatörler (elektriksiz) lavabolar, küvetler, musluk taşları” mal grubunda 2009 yılı için 0,96, 2011 yılı için 0,82 ve 2014 yılı için 0,69; 821 kodlu “Mobilya, aksam ve parçaları” mal grubunda 2001 yılı için 0,84; 831 kodlu “Sandıklar, bavullar, çantalar ve kılıflar” mal grubunda 2004 yılı için 0,95 ve 2006 yılı için 0,84; 841 kodlu “Erkek/erkek çocuklar için örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarlar” mal grubunda 2004 yılı için 0,56, 2005 yılı için 0,90, 2006 yılı için 0,75 ve 2007 yılı için 0,97; 842 kodlu “Kadın/kız çocuklar için örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarları” mal grubunda 2005 ve 2006 yılı için yaklaşık 1, 2007 yılı için 0,68 ve 2008 yılı için 0,50; 845 kodlu “Örülmiş olsun olmasın diğer giyim eşyası” mal grubunda 2002 yılı için 0,50, 2006 yılı için 0,79 ve 2007 yılı için 0,63; 871 kodlu “Optik aletler ve aksamı” mal grubunda 2009 yılı için yaklaşık 1; 882 kodlu “Fotoğrafçılıkta kullanılan filmler, kimyasal müstahzarlar ve kağıt, karton vs.” mal grubunda 2007 yılı için 0,67; 883 kodlu “Sinemacılıkta kullanılan filmler” mal grubunda 2010 yılı için 0,66, 891 kodlu “Ateşli harp silahları ve malzemeleri” mal grubunda 2003 yılı için 0,52, 2004 yılı için 0,83 ve 2014 yılı için 0,92; 898 kodlu

“Müzik aletleri ve bunların aksam ve parçaları” mal grubunda 2002 yılı için 0,59 olmak üzere yüksek EİT değerleri görülmüştür. Diğer mal gruplarında ise dış ticaret yapısının karşılaştırmalı üstünlüklere dayalı olarak EAT şeklinde yapıldığı söylenilebilir.

Tablo 20: Türkiye ve Güney Kore Arasında "Çeşitli Mamul Eşya" Sektöründe EİT Değerleri (2001-2014)

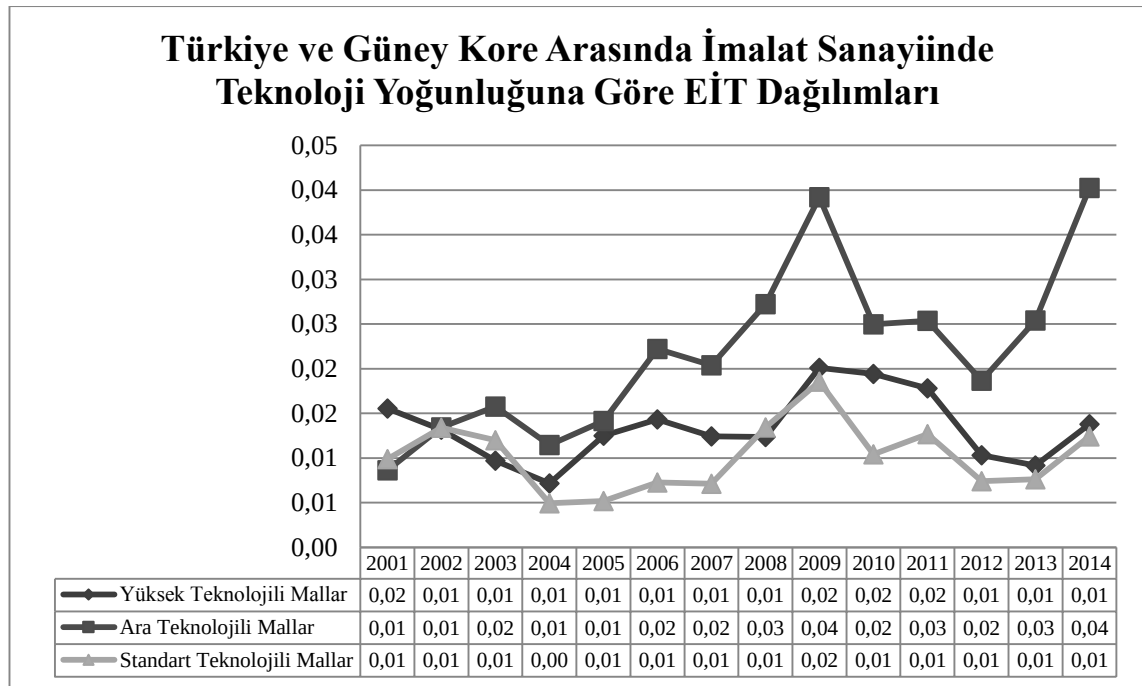
SITC Kodu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	*
812	0,38	0,00	0,03	0,16	0,28	0,35	0,30	0,08	0,96	0,20	0,82	0,01	0,10	0,69	3
813	0,00	0,05	0,02	0,01	0,04	0,06	0,01	0,10	0,03	0,00	0,01	0,00	0,01	0,01	0
821	0,84	0,30	0,03	0,06	0,02	0,01	0,02	0,33	0,22	0,18	0,19	0,18	0,37	0,18	1
831	0,03	0,00	0,01	0,95	0,50	0,84	0,26	0,39	0,28	0,23	0,07	0,01	0,00	0,02	2
841	0,23	0,14	0,49	0,56	0,90	0,75	0,97	0,19	0,08	0,09	0,06	0,01	0,06	0,08	4
842	0,04	0,19	0,28	0,33	1,00	1,00	0,68	0,50	0,21	0,18	0,18	0,12	0,09	0,10	4
843	0,74	0,73	0,74	0,74	0,94	0,38	0,52	0,14	0,00	0,01	0,03	0,00	0,20	0,01	6
844	0,79	0,94	0,91	0,74	0,10	0,43	0,98	0,42	0,34	0,22	0,20	0,29	0,13	0,06	5
845	0,42	0,50	0,49	0,46	0,42	0,79	0,63	0,23	0,14	0,17	0,13	0,19	0,13	0,27	3
846	0,02	0,06	0,20	0,03	0,01	0,02	0,03	0,06	0,06	0,19	0,25	0,20	0,29	0,34	0
848	0,01	0,45	0,39	0,45	0,84	0,72	0,73	0,84	0,55	0,56	0,34	0,50	0,48	0,70	7
851	0,19	0,10	0,30	0,00	0,90	0,68	0,47	0,97	0,93	0,33	0,27	0,81	0,85	0,21	6
871	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	1,00	0,04	0,03	0,01	0,00	0,00	1
872	0,02	0,41	0,29	0,05	0,15	0,11	0,11	0,12	0,02	0,03	0,03	0,06	0,04	0,02	0
873	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,01	0
874	0,19	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	0,03	0,45	0,21	0,03	0,04	0,02	0,02	0
881	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	0,23	0,08	0
882	0,00	0,00	0,02	0,04	0,47	0,67	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1
883	0,00	0,00	0,00	0,05	0,00	0,00	0,30	0,19	0,00	0,66	0,00	0,00	0,00	0,00	1
884	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,03	0,03	0,02	0,02	0,01	0,02	0
885	0,04	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
891	0,01	0,00	0,52	0,83	0,41	0,39	0,09	0,32	0,10	0,02	0,06	0,01	0,07	0,92	3
892	0,07	0,01	0,03	0,02	0,02	0,03	0,01	0,09	0,04	0,01	0,01	0,08	0,02	0,04	0
893	0,01	0,08	0,01	0,02	0,04	0,03	0,00	0,00	0,06	0,07	0,02	0,04	0,05	0,05	0
894	0,00	0,09	0,01	0,05	0,12	0,29	0,95	0,95	0,50	0,31	0,25	0,74	0,67	0,33	5
895	0,00	0,00	0,03	0,00	0,02	0,04	0,04	0,03	0,06	0,02	0,04	0,02	0,05	0,03	0
896	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,06	0,00	0
897	0,03	0,02	0,02	0,17	0,04	0,22	0,06	0,01	0,36	0,21	0,01	0,01	0,00	0,03	0
898	0,32	0,59	0,23	0,30	0,30	0,31	0,41	0,39	0,19	0,23	0,26	0,40	0,18	0,39	1
899	0,14	0,04	0,01	0,01	0,00	0,02	0,04	0,01	0,05	0,03	0,07	0,05	0,03	0,03	0
	3	4	3	5	5	7	7	4	5	2	1	2	2	3	
	0,08	0,11	0,06	0,08	0,10	0,14	0,12	0,10	0,17	0,11	0,05	0,05	0,05	0,06	

*EİT değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu alt endüstri sayısı.

Kaynak: TÜİK (2016) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Daha önce şekil 3 ve şekil 6’da görüleceği üzere, Türkiye’nin dış ticaretinde imalat sanayiine konu olan mallar içerisindeki yüksek teknoloji malların nispi dağılımları, ilgili yıllar içerisinde düşük iken, ara teknoloji mallar ve standart teknoloji malların dağılımları birbirine yakın ve daha yüksek olmuştur. Diğer taraftan Güney Kore de ise yüksek teknoloji malların EİT içinde nispi dağılımının yüksek olduğu bulgusuna ulaşılırken, standart teknoloji malların nispi dağılımının EİT içerisindeki nispi dağılımı diğer teknoloji seviyelerindeki mal gruplarına göre düşük çıkmıştır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, Güney Kore’nin Türkiye’ye göre imalat sanayi dış ticaretinde daha yüksek teknoloji malların ihracatını ve ithalatını yaptığı şeklinde bir yorum getirilebilir. Buna karşın Türkiye ise Güney Kore’ye göre imalat sanayi dış ticaretinde standart teknoloji malların ön plana çıktığı görülmektedir. Böylelikle, iki ülke arasında imalat sanayi bakımından gerçekleşen ticaretin karşılaştırmalı üstünlükler çerçevesinde yapıldığı belirtilebilir. Çünkü Türkiye imalat sanayi dış ticaretinde, istisnalar dışında, Güney Kore’ye düşük teknoloji mallar ihraç ederken, Güney Kore’den yüksek teknoloji mallar ithal etme durumu söz konusudur. Böyle bir durum, EİT seviyelerinin düşük olmasına işaret etmektedir.

Şekil 9: Türkiye ve Güney Kore Arasında İmalat Sanayiinde Teknoloji Yoğunluğuna Göre EİT Dağılımları (2001-2014)

Kaynak: TÜİK (2016) dış ticaret istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 9’da görüleceği üzere, Türkiye ve Güney Kore arasındaki dış ticarete imalat sanayiinde teknoloji yoğunluğuna göre EİT hesaplamalarındaki nispi dağılımları verilmiştir. Bu doğrultuda, yüksek teknolojili mallar ile standart teknolojili malların EİT içerisindeki ağırlığı en düşük oranda kalmıştır. Aynı zamanda 2001 yılından 2014 yılına kadar olan süreçte, hem yüksek teknolojili malların hem standart teknolojili malların EİT içerisindeki ağırlığında pek fazla değişim göstermemiştir. Diğer taraftan ara teknolojili malların nispi dağılımı ele alınan yıllar içerisinde dalgalı bir görünüm seyretmekle birlikte yükselmiştir. 2001 yılında imalat sanayi toplam EİT oranı içerisinde nispi olarak 0,01 olan ara teknolojili mallar 2009 ve 2014 yıllarında tepe noktası olan 0,04 şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum iki ülke arasında imalat sanayi açısından EİT içerisindeki en büyük paya ara teknolojili malların sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Türkiye ve Güney Kore’de malların teknoloji yoğunluğuna göre nispi dağılımlarının küçük olması bu iki ülke arasındaki toplam EİT değerinin düşük çıkmasına neden olmuştur.

SONUÇ

Türkiye ve Güney Kore arasındaki dış ticaret yapısının Endüstri-İçi Ticaret açısından incelendiği bu çalışmada iki ülke arasındaki dış ticarete sadece imalat sanayi sektörleri ele alınmıştır. İlk tespit, Türk İmalat Sanayiinin dünya ile olan toplam dış ticaretinin yapısının, Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksine göre 2010 yılından itibaren Endüstri-İçi Ticaret biçiminde olduğudur. Bu kapsamda genel olarak artan Endüstri-İçi Ticaret oranları ile karşılaşılmış ve 2014 yılında bu oran 0,51 şeklinde gerçekleşmiştir. Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksine göre ise Türk İmalat Sanayiinin dış ticaret yapısının 2004 yılından itibaren Endüstri-İçi Ticaret biçiminde olduğu ve Endüstri-İçi Ticaret değerlerinin gittikçe artarak 2014 yılında 0,57 olarak gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum kısaca, son yıllarda Türk İmalat Sanayii'nin dış ticaret yapısında Endüstri-İçi Ticaretin hakim olduğunu göstermektedir.

Kimya sanayi mallarının olduğu 5 kodlu sektörün, 2014 yılı için en düşük Endüstri-İçi Ticaret değerine sahip olan sektör olduğu belirtilebilir. Çünkü 2001 yılı için 0,32 seviyesinde olan Endüstri-İçi Ticaret değeri, 2014 yılına kadar dalgalı bir görünüm ile yükselme kaydetmiş olmasına rağmen 2014 yılında sadece 0,37 seviyesine ulaşabilmiştir. İmalat sanayiinde Endüstri-İçi Ticaret değerlerinin yüksek olduğu sektörlerden biri ise 6 kodlu işlenmiş mallar sektörüdür. Bu sektörde Endüstri-İçi Ticaret değerleri 2001 ile 2003 yılları arasında 0,58 ile 0,53 düzeyleri arasında değişirken, 2006 yılında Endüstri-İçi Ticaret değeri 0,51 şeklindedir. 2008 yılında 0,47'ye kadar düşen Endüstri-İçi Ticaret değeri yıllar içerisinde artarak 2014 yılında 0,53 şeklinde gerçekleşmiştir. Türkiye'nin imalat sanayii bakımından, özellikle son yıllarda, Endüstri-İçi Ticaret değerlerinin yüksek çıkmasının asıl nedeni 7 kodlu makinalar ve ulaştırma araçları sektöründeki Endüstri-İçi Ticaret düzeyinin yüksek olmasıdır. 7 kodlu makinalar ve ulaştırma araçları sektörü için 2004 ve 2005 yıllarında Endüstri-İçi Ticaret değerleri 0,53 ile 0,54 seviyelerinde gerçekleşirken, 2014 yılında 0,61 seviyesine çıkmıştır. Göreceli olarak düşük Endüstri-İçi Ticaret değerlerine sahip olan sektörlerden 8 kodlu çeşitli mamul eşyalar sektörü için Endüstri-İçi Ticaret değeri

2001 yılında 0,21 seviyesinde iken, bu değer 2014 yılında 0,40 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin imalat sanayiinde teknoloji yoğunluğuna göre Endüstri-İçi Ticaret hesaplamalarındaki nispi dağılımlarına da yer verilmiştir. Bu doğrultuda, yüksek teknoloji malların Endüstri-İçi Ticaret içerisindeki ağırlığı en düşük oranda kalmıştır. 2001 yılından 2014 yılına kadar olan süreçte, yüksek teknoloji malların Endüstri-İçi Ticaret içerisindeki ağırlığında, pek belirgin olmamakla birlikte genel olarak artış gözlenmiştir. Diğer taraftan ara teknoloji malların nispi dağılımı ele alınan yıllar içerisinde yükselmiştir. 2001 yılında imalat sanayi toplam Endüstri-İçi Ticaret oranı içerisinde nispi olarak 0,14 olan ara teknoloji mallar 2002 yılında 0,13'e düşse de 2014 yılına kadar artış içerisinde olmuş ve 0,20 olarak gerçekleşmiştir. Standart teknoloji mallar açısından ise dalgalı bir görünüm oluşmuş ve Endüstri-İçi Ticaret değeri 2001 yılında 0,19 iken, 2002 yılında 0,17 seviyesinde gerçekleşmiş ve daha sonraki yıllarda tekrar artarak 2014 yılında nispi oran 0,21 şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum, Türkiye imalat sanayi açısından hala Endüstri-İçi Ticaret içerisindeki en büyük paya standart teknoloji malların sahip olduğunu, buna karşın son yıllarda ara teknoloji malların ağırlığının standart teknoloji malların ağırlığına yaklaştığını göstermektedir.

Diğer bir deyişle, Türkiye ile Dünya arasındaki imalat sanayi dış ticaret yapısı içerisinde oluşan Endüstri-İçi Ticaret, standart ve ara teknoloji malların hem ithalatının hem de ihracatının yapılmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum aynı zamanda Türkiye'nin imalat sanayiinde standart ve ara teknoloji mallarda uzmanlaştığını göstermektedir. Buna karşın, yüksek teknoloji mallarda ise uzmanlaşmanın düşük seviyelerde olduğunu ve bu malların daha çok ithalat yönlü dış ticaretinin yapıldığını söylemek mümkündür.

Böylelikle, Türkiye imalat sanayiinde Ar+Ge'ye dayalı üretimin henüz yeterli boyutlara ulaşmadığı ve mal farklılaştırılmasının düşük seviyelerde kaldığı belirtilebilir. Yüksek teknoloji mal grupları daha yüksek Ar+Ge ve mal farklılaştırması gerektirmektedir. Aksine, standart teknoloji mal grupları ise daha basit üretim teknikleri ile üretildiğinden Ar+Ge yoğunluğu düşüktür. Bu mal gruplarında mal farklılaştırma düşük seviyelerde olması dolayısıyla, fiyat farklılaştırması daha önemli rol oynamaktadır. Ara teknoloji mal grupları ise daha çok orta seviyede üretim teknikleri ile ortaya

çıkılmaktadır. Fakat burada da Ar+Ge ve mal farklılaştırılması yüksek seviyede olmamaktadır.

Güney Kore İmalat Sanayi içerisinde dış ticaret yapısının, Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksine göre, 2001 ve 2014 yılları arasındaki Endüstri-İç Ticaret değerlerinin 0,50'nin üzerinde olduğu görülmüştür. Buradan hareketle, Endüstri-İç Ticaret değerleri 2001 için 0,58 düzeyinde gerçekleşirken, 2004 ve 2007 yıllarında 0,55 seviyelerine kadar düştüğü ve sonraki yıllarda tekrar artışa geçerek 2014 yılında 0,58 olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksine göre ise Endüstri-İç Ticaret değerleri 2001 için 0,73 düzeyinde gerçekleşirken, 2007 ve 2008 yıllarında 0,70 seviyelerine kadar düştüğü, sonraki yıllarda -dalgalı bir görünüm ile beraber- yükselme gösterdiği ve 2014 yılında 0,81 olduğu tespit edilmiştir. Bu durum kısaca son yıllarda Güney Kore imalat sanayi dış ticaret yapısında Endüstri-İç Ticaretin hakim olduğu ve bu bakımdan, literatüre uygun olarak, sanayileşmiş bir ülke olduğu belirtilebilir.

Güney Kore'nin imalat sanayiinde Endüstri-İç Ticaret, sektörel bazda özellikle şu üç sektörde yüksek değerlere sahiptir: 6 kodlu İşlenmiş Mallar Sektörü (2014 yılında 0,66), 7 kodlu Makinalar ve Ulaştırma Araçları Sektörü (2014 yılında 0,57) ve 8 kodlu Mamul Eşyalar Sektörü (2014 yılında 0,52).

Güney Kore'nin imalat sanayiinde teknolojik yoğunluğuna göre Endüstri-İç Ticaret hesaplamalarındaki nispi dağılımlarına da çalışmada yer verilmiştir. Bu doğrultuda, standart teknoloji malların Endüstri-İç Ticaret içerisindeki nispi dağılımı en düşük seviyede yer almıştır. 2001 yılından 2014 yılına kadar olan süreçte, standart teknoloji malların Endüstri-İç Ticaret içerisindeki ağırlığı pek fazla değişim göstermemekle birlikte genel olarak bakıldığında düşüş kaydetmiştir. Diğer taraftan ara teknoloji malların nispi dağılımı ele alınan yıllar içerisinde genel bakımdan yükselmiştir. 2001 yılında imalat sanayi toplam Endüstri-İç Ticaret oranı içerisinde 0,16 olan ara teknoloji mallar yıllar içerisinde küçük artışlar gerçekleştirerek 2014 yılında 0,19 değerine ulaşmıştır. Yüksek teknoloji mallar açısından ise az da olsa dalgalı bir görünüm oluşmuş ve 2001 yılından 2014 yılına kadar pek fazla değişim görülmemiştir. Asıl önemli durum, yüksek teknoloji malların -örneğin 2014 yılı için 0,28 ile- Endüstri-İç Ticaret içerisindeki nispi dağılımının oldukça yüksek olmasıdır. EİT

içerisindeki ara teknolojikli malların ağırlığı son yıl olan 2014 yılında 0,19 iken, standart teknolojikli mallarda ise 0.12 şeklinde olmuştur. Bu durum Güney Kore imalat sanayi açısından, Endüstri-İçi Ticaret içerisindeki en büyük paya yüksek teknolojikli malların sahip olduğunu göstermektedir. Böylelikle literatüre uygun olarak Güney Kore'nin imalat sanayi dış ticareti bakımından gelişmiş bir ülke izlenimi verdiği söylenebilir. Yüksek teknolojikli malların nispi dağılımının yüksek çıkmasına neden olan önemli bir etken de Endüstri-İçi Ticaretin Güney Kore imalat sanayii dış ticaretinde yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir deyişle, Güney Kore ile Dünya arasında yüksek teknolojikli malların hem ithalatının hem de ihracatının yapılması nedeniyle Endüstri-İçi Ticaretin yüksek çıkması, Güney Kore'nin yüksek teknolojikli mallarda uzmanlaştığını göstermektedir. Buna karşın, standart teknolojikli mallarda ise uzmanlaşmanın düşük seviyelerde olduğunu ve bu malların daha çok ithalat yönlü dış ticaretinin yapıldığını söylemek mümkündür. Ara teknolojikli mallarda ise nispi dağılım, standart teknolojikli mallara göre yüksek çıkarken, yüksek teknolojikli mallara göre ise düşük kalmıştır.

Türkiye ve Güney Kore arasında imalat sanayiinin dış ticaret yapısında, Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksine göre, 2001 ve 2014 yılları arasında bütün yıllarda Endüstri-İçi Ticaret değerlerinin 0,50'nin oldukça altında olduğu görülmüştür. Endüstri-İçi Ticaret değerleri 2001 için 0,03 düzeyinde gerçekleşirken, 2009 yılında 0,09 seviyelerine kadar yükselmiş ve 2010 yılı itibari ile 2014 yılına kadar ki süreçte dalgalı bir görünüm ile birlikte 2014 yılında 0,07 oranında kalmıştır. Bu sebepten dolayı imalat sanayii kapsamında Türkiye ve Güney Kore dış ticaret yapısının, Grubel-Lloyd endeksine göre, 2001-2014 dönemi verilerine göre Endüstri-İçi Ticaret biçiminde olmayıp Endüstriler-arası Ticaret (EAT) şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer taraftan Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksine göre ise Endüstri-İçi Ticaret değerleri 2001 için 0,62 düzeyinde gerçekleşirken, bu yıldan itibaren -dalgalı bir seyir izlemekle beraber- genel bir yükseliş göstermiş ve 2014 yılında 0,82 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksine göre, aynı dönemde, iki ülke arasındaki imalat sanayi dış ticaret yapısında yüksek seviyede Endüstri-İçi Ticaretin varolduğu sonucunu vermektedir.

İki endeks arasında farklı sonuçlar oluşmasının sebebinin, Türkiye ve Güney Kore arasındaki büyük dış ticaret dengesizliğinin Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksinde aşağı yönlü sapmalar oluşturması, buna karşın Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksinde -ölçüm yönteminden dolayı dış ticaret dengesizliği arttıkça, çıkan sonuçlarda artış yaşanmakta olması sebebiyle- yukarı yönlü sapmalar oluşturması olduğunu düşünmekteyiz. Çünkü Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksi toplam dış ticaret hacmine göre oluşturulmuşken, Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksi iki ya da daha fazla ülke arasındaki dış ticaret dengesine (ithalatın ve ihracatın aynı ya da yaklaşık seviyede olmasına) göre oluşturulmuştur. Dış ticaret dengelerinin ilgili ülkeler açısından benzer olması durumunda ilgili endeks daha doğru sonuçlar verebileceğinden, dış ticaret dengelerinde farklılık yüksek olduğunda yanlış sonuçlar oluşabilmektedir. Bu bakımdan çalışmada literatürde genel kabul gördüğü üzere Grubel-Lloyd (ağırlıklandırılmış) endeksine göre açıklama yapılmıştır. Bu sebepten dolayı, Türkiye ve Güney Kore arasındaki dış ticaret yapısının Endüstri-İçi Ticaretten ziyade Endüstriler-arası Ticaret (EAT) şeklinde olduğu kabul edilmiştir. Başka bir deyişle, iki ülke yapılan dış ticaret çerçevesinde birbirlerine rakip olmaktan ziyade iki ülke arasındaki dış ticaretin tamamlayıcılık ilişkisi içinde olduğu göze çarpmaktadır.

Türkiye-Güney Kore arasında 5, 6, 7 ve 8 kodlu imalat sanayi dallarının dış ticareti için düşük seviyede tespit edilen Endüstri-İçi Ticaret değerlerine büyükten küçüğe doğru sektörel bazda bakıldığında, ilk olarak Kimya sanayi mallarını içeren 5 kodlu sektörün 2014 yılı açısından en yüksek Endüstri-İçi Ticaret değerine sahip olan sektör olduğu söylenebilir. Çünkü 2001 yılı için 0,04 seviyesinde olan Endüstri-İçi Ticaret değeri, bu yıldan itibaren dalgalı bir görünüm seyretnmekle birlikte, yükselme kaydetmiş ve 2014 yılında 0,13 seviyesine ulaşmıştır. 6 kodlu işlenmiş mallar sektöründe Endüstri-İçi Ticaret değeri 2001 yılında 0,21 seviyesinde gözlemlenmiş ve 2014 yılında 0,06 seviyesinde gerçekleşmiştir. 8 kodlu çeşitli mamul eşyalar sektörü için Endüstri-İçi Ticaret değeri 2001 yılında 0,06 seviyesinde gözlemlenmiş ve daha sonra 2009 yılında en yüksek Endüstri-İçi Ticaret seviyesine sahip olduğu 0,12 seviyesine kadar yükselmesine rağmen 2014 yılında tekrar 0,06 seviyesinde gerçekleşmiştir. 7 kodlu makinalar ve ulaştırma araçları sektöründe ise ilgili yıllarda Endüstri-İçi Ticaret değerleri 0,02 ile 0,06 arasında değişmekle birlikte 2014 yılında 0,04 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Türkiye ve Güney Kore arasındaki dış ticarete imalat sanayiinde teknoloji yoğunluğuna göre, yüksek teknolojili mallar ile standart teknolojili malların Endüstri-İç Ticaret içerisindeki ağırlığı en düşük oranda kalmıştır. Aynı zamanda 2001 yılından 2014 yılına kadar olan süreçte, hem yüksek teknolojili malların hem de standart teknolojili malların Endüstri-İç Ticaret içerisindeki ağırlığında pek fazla değişim gerçekleşmemiştir. Diğer taraftan ara teknolojili malların nispi dağılımı, ele alınan yıllar içerisinde dalgalı bir görünüm seyretnmekle birlikte yükselme gösterdiği tespit edilmiştir. 2001 yılında imalat sanayi toplam Endüstri-İç Ticaret oranı içerisinde nispi olarak 0,01 olan ara teknolojili mallar 2009 ve 2014 yıllarında tepe noktası olan 0,04 şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum iki ülke arasında imalat sanayi açısından Endüstri-İç Ticaret içerisindeki en büyük paya ara teknolojili malların sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Türkiye ve Güney Kore’de malların teknoloji yoğunluğuna göre nispi dağılımlarının küçük olması bu iki ülke arasındaki toplam Endüstri-İç Ticaret değerinin düşük çıkmasına neden olmuştur.

KAYNAKLAR

- ABD-EL-RAHMAN, Kamal, “Firms’ Competitive and National Comparative Advantages as Joint Determinants of Trade Composition”, *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1991, 127, pp. 83-97.
- ACAR Fatih. "Türkiye Ekonomisine Genel Bakış (2001-2013).", *Çalışma Dünyası Dergisi* 1.2, 2013, <http://www.calismadunyasi.gov.tr/pdf/sayi2/02.pdf>, (20.05.2016).
- AKKOYUNLU Arzu. Yeni Dış Ticaret Teorileri. *Ekonomik Yaklaşım*, 1996, 7.21, ss. 71-99.
- ANDRESEN, Martin A. “Empirical Intra-Industry Trade: What we know and what we need to know.”, *Institute for Canadian Urban Research Studies*, 2003, pp. 1-60.
- AQUINO, Antonio, “Intra-Industry Trade and Inter-Industry Specialization as Concurrent Sources of International Trade in Manufactures”, *Review of World Economics*, 1978, 114(2), pp. 275-296.
- ARSLANHAN Selin, Yaprak KURTSAL, “Güney Kore inovasyondaki başarısını nelere borçlu? Türkiye için çıkarımlar.”, 2010, *TEPAV Politika Notu*, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1285828695-5.Guney_Kore_Inovasyondaki_Basarisini_Nelere_Borclu_Turkiye_icin_Cikarimlar.pdf, (25.04.2016).
- ATAY Erhan. "Krizden İnovasyona: Güney Kore Örneği", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32.2, 2012.
- ATİK Hayriye ve Oğuzhan TÜRKER, *Modern Dış Ticaret Kuramları*, Nobel Yayınevi, Ankara, 2011.
- ATURUPANE, Chonira, Simeon DJANKOV and Bernard HOEKMAN, “Determinants of IntraIndustry Trade between East and West Europe”, *World Bank Policy Research Working Paper*, 1997, No: 1850, pp.1-40.

- AVNER, Shaked Avner and John SUTTON, “Natural oligopolies.”, *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 1983, pp. 1469-1483.
- AYDIN Ahmet, “Endüstri-İçi Ticaret ve Türkiye: Ülkeye Özgü Belirleyicilerin Tespitine Yönelik Bir Araştırma”, *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2008, Cilt: 25, Sayı: 2, ss. 881-921.
- AZHAR, Abdul K. and Elliott Robert J. ELLIOTT, “On the measurement of product quality in intra-industry trade”, *Review of World Economics*, 2006, 142(3), pp. 476-495.
- BALASSA, Bela “Tariff reductions and trade in manufacturers among the industrial countries”, *The American Economic Review*, 1966, pp. 466-473.
- BALASSA, Bela and Luc BAUWENS, “Intra-Industry Specialization in a Multi-Country and Multi-Industry Framework”, *The Economic Journal*, vol: 97, December 1987, pp. 923-939.
- BALASSA, Bela and Luc BAUWENS. "Inter-industry and intra-industry specialization in manufactured goods." *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1998, 124.1, pp. 1-13.
- BAŞKOL Murat Ozan, “Türkiye ile Orta Asya Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Endüstri-İçi Ticaretin Analizi.”, In *International Conference on Eurasian Economies*, 2010, ss. 386-391.
- BAŞKOL Murat Ozan, *Endüstri-İçi Ticaret Teorisi Açısından Dış Ticaret Yapımızın Değerlemesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Bursa, 2005.
- BAŞKOL Murat Ozan. “Türkiye’nin Endüstri-içi Ticaretinin Analizi”, *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2009, 28.2, pp. 1-24.
- BEDİR Atila, *Uluslararası Ticarete Fiyata Dayalı Rekabet Gücü İle Endüstri-içi Ticaret Arasındaki İlişki: Türk İmalat Sanayi Örneği*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2009.

- BERGSTRAND, Jeffrey H., “The Heckscher-Ohlin-Samuelson model, the Linder hypothesis and the determinants of bilateral intra-industry trade”. *The Economic Journal*, 1990, 100.403, pp. 1216-1229.
- BERNHOFEN, Daniel M. and Zahid HAFEEZ. "Oligopolistic Competition and Intra-industry Trade: Evidence From the OECD." *Australian Economic Papers*, 2001, 40.1, pp. 77-90.
- BHATTACHARYYA, Ranajoy, “Economic development and intra-industry trade in the Republic of Korea”, *Journal of Economic Integration*, 2005, pp. 809-831.
- BRANDER, James A., “Intra-Industry Trade in Identical Commodities”, *Journal of International Economics*, 1981, Vol.11, pp: 1-14.
- BRANDER, James and Paul KRUGMAN (1983). “A ‘reciprocal dumping’ model of international trade”, *Journal of international economics*, 15(3), pp. 313-321.
- BRÜLHART, Marius, “Marginal Intra-Industry Trade: Measurement and Relevance for the Pattern of Industrial Adjustment”, *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1994, 130:3, pp. 600-613.
- CAN Muhlis. *Türkiye'nin bölge ülkeleriyle endüstri içi ticaretinin gelişimi: 1995-2009*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2011.
- CLARK, Don P., “Intra-Industry Specialization in United States-Mexico Trade”, *Global Economy Journal*, 2010, 10.2, pp. 1-16.
- CLARK, Don P., “Scale Economies and Intra-Industry Trade”, *Economic Letters*, 2010, 108:2, pp. 190-192.
- ÇALIŞKAN Özgür, “Türkiye-AB Ticaretinde Endüstri-İçi Ticaret Olgusu 1990-2007”, *Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 2010, Cilt 28, Sayı 2, ss. 1-45.
- DAVIS, Donald R. “Intra-industry trade: a Heckscher-Ohlin-Ricardo approach.”, *Journal of International Economics*, 1995, 39.3, pp. 201-226.

- DEVİREN Nursen Vatansever ve Muhammed KARATAŞ, “Türkiye ile Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki endüstri-içi ticaret”, *İktisat-İşletme ve Finans*, 2007, 22.250, ss. 16-32.
- DEVİREN Nursen Vatansever, “Türkiye AB Ülkeleri Arasındaki Sınai Ürünleri Endüstri-içi Ticareti”, *İktisat-İşletme ve Finans*, 19 (222), 2004, ss. 107-127.
- DIXIT, Avinash K. and Joseph E. STIGLITZ, “Monopolistic competition and optimum product diversity”. *The American Economic Review*, 1977, 67(3), pp. 297-308.
- DİNLER Zeynel, *İktisada Giriş*, 16.B., Bursa, Ekin Yayınevi, 2010.
- EATON, Jonathan, and KIERZKOWSKI, Henryk, “Oligopolistic competition, product variety and international trade”, *Seminar Paper*, 1982, No:204, pp: 1-32.
- EKİZCELEROĞLU Caner, “Türkiye’de Bilgi Ekonomisi ve Bilgi Yoğun Malların Dış Ticareti (1969-2009)”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, Cilt:30, Sayı:1, 2011, ss. 209-228.
- ERLAT Güzin and Haluk ERLAT, “Measuring Intra-Industry Trade and Marginal Intra-Industry Trade: The Case for Turkey”, *Emerging Markets Finance and Trade*, vol. 39, no. 6, November–December 2003, pp. 5–38.
- ERSUNGUR Ş. Mustafa, Emine Demet EKİNCİ, “Türkiye Ve Doğu Asya Ülkeleri Arasındaki Dış Ticaret İlişkileri: Girdi-Çıktı Yöntemi İle Bir Analiz”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 29 Sayı: 4, 2015.
- FINGER, J. Michael, “Trade overlap and intra-industry trade. *Economic Inquiry*”, 1975, 13.4, pp. 581-589.
- FONTAGNÉ, Lionel, Michael FREUDENBERG and Guillaume GAULIER, “A systematic decomposition of world trade into horizontal and vertical IIT.”, *Review of World Economics*, 2006, 142.3: 459-475.
- GRAY, H. Peter, "Two-way international trade in manufactures: A theoretical underpinning." *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1973, 109.1, pp. 19-39.

- GRAY, H. Peter, "Intra-Industry Trade: The Effects of Different Levels of Data Aggregation", Herbert Giersch (der.), *On the Economics of Intra-Industry Trade Symposium 1978, Tübingen*, 1979, 87-110.
- GREENAWAY, David and Chris MILNER, "Trade imbalance effects in the measurement of intra-industry trade.", *Review of World Economics*, 1981, 117.4, pp. 756-762.
- GREENAWAY, David, HINE Robert and MILNER Chris, "Vertical and horizontal intra-industry trade: a cross industry analysis for the United Kingdom. *The Economic Journal*, 1995, pp. 1505-1518.
- GREENAWAY, David, HINE Robert C. and Chris MILNER, "Country Specific Factors and Pattern of Horizontal and Vertical Intra-Industry Trade in the UK", *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1994, 130(1), pp. 77-100.
- GREENAWAY, David, Robert C. HINE, Chris MILNER, Robert ELLIOTT, "Adjustment and Measurement of Marginal Intra-Industry Trade", *Weltwirtschaftliches Archiv/ Review of World Economics*, 1994, 130.2, pp. 418-427.
- GREENAWAY, David. "The New Theories Of Intra-Industry Trade.", *Bulletin of Economic Research*, 1987, 39.2 pp. 95-120.
- GRUBEL, Herbert G. and Peter J. LLOYD, "The Empirical Measurement of Intra-Industry Trade*.", *Economic record*, 1971, 47.4 pp. 494-517.
- GRUBEL, Herbert G. and Peter J. LLOYD, *Intra-Industry Trade: The Theory and Measurement of International Trade in Differentiated Products*, John Willey, New York, 1975.
- GULLSTRAND, Joakim "Does the Choice of Intra-Industry Trade Measure Matter?", taken from website http://www.snee.org/publikationer_show.asp, 2002, pp. 317-339.

- HAMILTON, Clive and Paul KNIEST, "Trade liberalisation, structural adjustment and intra-industry trade: a note.", *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1991, 127.2, pp. 356-367.
- HAN, Kwangsuk and Jaeho LEE, "FDI and Vertical Intra-Industry Trade between Korea and China", *Korea and the World Economy*, 2012, 13(1), pp. 115-139.
- Helleiner, Gerald K. "Transnational corporations and trade structure: The role of intra-firm trade." *On the economics of intra-industry trade*, 1979, pp. 159-181.
- HELPMAN, Elhanan, "A simple theory of international trade with multinational corporations.", *The journal of political economy*, 1984, pp. 451-471.
- HELPMAN, Elhanan, "International trade in the presence of product differentiation, economies of scale and monopolistic competition: A Chamberlin-Heckscher-Ohlin approach". *Journal of international economics*, 1981, 11(3), pp. 305-340.
- HOAN, Thanh Phan and Young Ji JEONG, "An empirical analysis of intra industry trade in manufactures between Korea and ASEAN", *Journal of Economic Studies*, 2014, Vol. 41 Iss: 6, pp. 833–848.
- HUMMELS, David and James LEVINSOHN, "Product differentiation as a source of comparative advantage?", *The American Economic Review*, 1993, 83.2, pp. 445-449.
- KALAYCI Cemalettin. "Rusya Federasyonu ile ticarete Türkiye'nin açmazları", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2013, 8.1., ss. 37-57.
- KANG, Minsung and Jeong-Dong LEE, "Vertical intra-industry trade and product quality: the case of South Korea", 1996–2003. *Economics and Business Letters*, 2012, 1(3), pp. 37-47.
- KAWECKA-WYRZYKOWSKA, Elżbieta "Evolving pattern of intra-industry trade specialization of the new Member States (NMS) of the EU: the case of automotive industry.", No. 364. *Directorate General Economic and Monetary Affairs (DG ECFIN)*, European Commission, 2009.

- KEESING, Donald B., "Labor skills and international trade: Evaluating many trade flows with a single measuring device.", *The Review of Economics and Statistics*, 1965, pp. 287-294.
- KIM, Kiheung. (2005). "The Economic Effects of Forming Korea-ASEAN Free Trade Agreements: The Case of IT Industry", 2005, <http://faculty.washington.edu/karyiu/confer/sea05/papers/kim.pdf>, (14.03.2016).
- KIM, Taegi and NIEM, Le Duc. "Product Quality, Preference Diversity And Intra-Industry Trade", *The Manchester School*, 2011, 79.6, pp. 1126-1138.
- KIM, Taegi and Sangho KIM, "Changing Comparative Advantage and Intra-Industry Trade in Korean Manufacturing Industries.", *Korean Economic Review*, 1998, 14, pp. 173-87.
- KIM, Taegi, "Intra-industry trade: the Korean experience.", *International Economic Journal*, 1992, 6(2), pp. 95-113.
- KOÇYİĞİT Ali and Ali ŞEN, "The extent of intra-industry trade between Turkey and the European Union: the impact of Customs Union.", *Journal of Economic and Social Research*, 2007, 9(2), pp. 61-84.
- KOJIMA, Kyoshi. *Japan and a new world economic order*, New York, Routledge, 2010.
- Korea International Trade Association (KITA), *K-Statistics*, http://kita.org/kStat/byCom_AllCom.do, (25.03.2016).
- KRUGMAN, Paul R. and Maurice OBSTFELD, *International Economics: Theory and Policy*, 9th Ed., Addison Wesley, Boston, 2009.
- KRUGMAN, Paul R., "Scale Economies, Products Differentiation and Pattern of Trade", *The American Economic Review*, 1980, Vol. 70, No. 5, pp. 950-959.
- KRUGMAN, Paul. R., "Increasing returns, monopolistic competition, and international trade.", *Journal of international Economics*, 1979, 9(4), pp. 469-479.

- KRUGMAN, Paul. R., “New Theories of Trade Among Industrial Countries”, *The American Economic Review*, 1983, Vol. 73, No. 2, pp. 343-347.
- KUNZEL, Peter and Oli HAVRYLYSHYN, “Intra-industry trade of Arab countries: an indicator of potential competitiveness”, *International Monetary Fund*, 1997.
- KURT Serdar ve Metin BERBER, “Türkiye’de Dışa Açıklık ve Ekonomik Büyüme. Atatürk Üniversitesi İ. İ: BF Dergisi, 2008, 22.2: 69-70.
- KURUL, Zühal, *AB ve Gümrük Birliği’nin Endüstri-İçi Ticaret Üzerindeki Etkisi ve Endüstri-İçi Ticaretin Belirleyenleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Bölümü, Ankara 2010.
- KÜÇÜKEFE Bige, *Türkiye’nin Endüstri İçi Ticareti*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2009.
- LANCASTER, Kelvin, “Intra-industry trade under perfect monopolistic competition.”, *Journal of international Economics*, 1980, 10(2), pp. 151-175.
- LAWRENCE, Colins and Pablo T. SPILLER. “Product Diversity, Economies Of Scale, And International Trade.”, *The Quarterly Journal of Economics*, 1983, pp. 63-83.
- LEE, Hyun-Hoon and Chan-Hyun SOHN. South Korea's Marginal Intra-Industry Trade and the Choice of Preferential Partners*. *Asian Economic Papers*, 2004, 3(3), pp. 94-116.
- LI Yan, Qing-Ling DAI and Qing-Bo HUANG, “Analysis of the Influential Factors of Manufactured Products Intra-Industry Trade between China-South Korea and China’Policy”, *Theoretical Economics Letters*, 2015, 5(01), 114, http://file.scirp.org/Html/16-1500680_54071.htm, (29.01.2016).
- LINDERT, Peter H. and PUGEL Thomas A. *International Economics*. Chicago, USA: Times Mirror Higher Education Group, 1996.

- MENON, Jayant and Peter B. Dixon, “Regional Trading Arrangements and Intra-Industry Trade: The Case of ANZCERTA.” *Victoria University, Centre of Policy Studies/IMPACT Centre*, 1995.
- OECD, “Intra-Industry and Intra-Firm Trade and the Internationalisation of Production”, *OECD Economic Outlook*, 2002, 71: pp. 159-170.
- ÖCAL Oğuz, *Türkiye’nin Avrupa Birliği ile Olan Endüstri-İçi Ticareti*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri, 2004.
- ÖZDEMİR Volkan, “Türkiye’de Planlı Kalkınma Deneyimleri”, 2014, https://dumludag.files.wordpress.com/2013/09/ozdemir_planlama.pdf, (18.05.2016).
- ÖZEL Hasan Alp ve Funda SEZGIN, “Ticari Serbestleşme-Ekonomik Büyüme İlişkisinin Bootstrap Kantil Regresyon Yardımıyla Analizi.”, *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 2012, 62.2, ss. 283-303.
- ÖZKAYA M. Hilmi, “Tekstil Sektöründe Endüstri-İçi Ticareti Etkileyen Faktörler Üzerine Ampirik Çalışma.”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010, Cilt: 3, Sayı: 2, ss.136-157.
- PHAN, Hoan Thanh and Young Ji JEONG, “An empirical analysis of intra industry trade in manufactures between Korea and ASEAN.”, *Journal of Economic Studies*, 2014, 41(6), pp. 833-848.
- POSNER, Michael V, “International trade and technical change.”, *Oxford economic papers*, 1961, 13.3, pp: 323-341.
- SEYİDOĞLU Halil, *Uluslararası İktisat*, 18.B., İstanbul, Güzem Can Yayınları, 2013.
- SHAHBAZ, Muhammad and Nuno Carlos LEITÃO, “Intra-industry trade: The Pakistan experience.”, *International Journal of Applied Economics*, 2010, 7.1: pp. 18-27.
- SHARMA, Kishor, “The Pattern and Determinants of Intra-Industry Trade in Australian Manufacturing.”, *Australian Economic Review*, 2000, 33.3, pp. 245-255.

STIGLITZ, Joseph E., "The Causes and Consequences of the Dependence of Quality on Price", *Journal of Economic Literature*, 25, 1987, pp. 1-48.

ŞAHİN Dilek, "Tekstil Sektöründe Endüstri-İç Ticaretin Analizi: Türkiye ve Çin Örneği.", *İşletme Ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 2015, ss.1-9.

ŞAHİN Dilek, "Tekstil Sektöründe Yatay ve Dikey Endüstri-İç Ticaretin Ölçümü: Türkiye ve BRİC Ülkeleri Örneği.", *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 8, Sayı 2, Aralık 2015, ss. 575-598.

ŞENTÜRK Canan ve Levent KÖSEKAHYAOĞLU, "Türkiye'nin 1990-2013 Dönemi İçin Endüstri İç Ticaretinin Endeks Yöntemine Dayalı Analizi.", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2015, 20.1, ss. 169-197.

ŞENTÜRK Canan ve Levent KÖSEKAHYAOĞLU, "Türkiye'nin Endüstri İç Ticaretinin Ülke Ve Politika Temelli Belirleyicilerine Yönelik Bir Uygulama." *Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi*, 2014, Cilt: 36, Sayı: 2, ss. 299-325.

ŞENTÜRK Canan, "Türkiye'nin Seçilmiş Ülkeler İle Endüstri İç Ticaretinin Endeks Yöntemine Dayalı Analizi." *Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences Year*, 2014, 2(20), ss. 207-230.

ŞİMŞEK Nevzat, "Türkiye'nin Yatay Ve Dikey Endüstri-İç Dış Ticareti." *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20.1, 2005, 43-62.

TİRYAKİOĞLU Murat, Güney Kore'de Sanayi Politikasının Gelişimi, *Doğu Asya'nın Politik Ekonomisi*, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2015.

TÜRKCAN Kemal. "Determinants of intra-industry trade in final goods and intermediate goods between Turkey and selected OECD countries." *Ekonometri ve İstatistik*, Sayı 1, 2005, pp. 20-40.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), *Dış Ticaret İstatistikleri*, <https://biruni.tuik.gov.tr/disticaretapp/disticaret.zul?param1=0¶m2=0&sitce=0&isicrev=0&sayac=5801>, (20.03.2016).

VERNON, Raymond, "International investment and international trade in the product cycle." *The quarterly journal of economics*, 1966, 190-207.

YERGİN Haluk, Mehmet MERCAN, Ömer YILMAZ, "Türkiye-AB (15 Ülke) Arasındaki Dış Ticaret ve Gümrük Birliği'nin Marjinal Endüstri-İçi Ticarete Etkisi ve Endüstri-İçi Ticaretle Karşılaştırılması." *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 18.3, 2014, ss. 367-382.

YILMAZ Şiir Erkök, *Dış Ticaret Kuramlarının Evrimi*, 2.B., Ankara, Efil Yayınevi, 2010.

YOSHIDA, Yushi, "Intra-Industry Trade Between Japan and Korea: Vertical Intra-Industry Trade, Fragmentation and Export Margins", Korea Institute for International Economic Policy, No: 32, 2008, pp. 1-20.

YURTTANÇIKMAZ, Z. Çağlar, "Türkiye'nin AB Pazarında Endüstri-İçi Ticaret Açısından Avantajlı Olduğu Ürünlerin Belirlenmesi.", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 14(1), 2014, ss. 1-22.

EKLER

İmalat Sanayiinde (SITC-Rev.3) 3 Basamaklı Mal Grupları (Kodları ve Adları)

SITC Kodu	SITC Adı
511	Hidrokarbonlar ve türevleri
512	Alkoller, fenoller, fenol-alkoller vb. türevleri
513	Karboksilik asitler ve türevleri
514	Azot fonksiyonlu bileşikler
515	Organo-inorganik, heterosiklik bileşikler, nükleik asitler
516	Diğer organik kimyasal maddeler
522	İnorganik kimyasal elementler, asitler, bileşikler, metallerin asit, hidroksit ve peroksitleri
523	Diğer inorganik kimyasal maddeler
524	Oksi ve peroksi metalik asitlerin tuzları, kıymetli metallerin bileşikleri
525	Radyoaktif elemanlar ve bileşikleri, bunları içeren karışım ve atıklar
531	Sentetik organik boyayıcı maddeler
532	Debagatta kullanılan boyayıcı hülasalar ve sentetik boyama müstahzarlar
533	Pigmentler, vernikler, boyalar
541	Eczacılık ve eczacılık ürünleri
542	İlaçlar
551	Uçucu yağlar rezinoitler
553	Parfüm ve kozmetik veya tuvalet müstahzarları
554	Sabunlar, temizleme, cilalama ürünleri
562	Mineral kimyasal gübreler (272.grubun dışındakiler)
571	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)
572	Stiren polimerleri (ilk şekillerde)
573	Vinil klorür veya halojenli diğer olefin polimerleri (ilk şekilde)
574	Poliasetaller ve diğer polieterler ve epoksi reçineler (ilk şekillerde)
575	Diğer plastikler (ilk şekillerde)
579	Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar
581	Plastikten tüpler, borular, hortumlar; conta, dirsek, rakor vb
582	Plastiklerden levhalar, filmler, yapraklar, plakalar
583	Plastikten monofil, çubuk, profiller-enine kesiti 1mm'i geçen
591	Haşarat öldürücüler ve zararlı bitkileri yok ediciler
592	Nişasta, inülin, buğday gluteni, albuminler, yapıştırıcı ve tutkallar
593	Patlayıcı maddeler, fitiller ve fişekler
597	Ateşlemeyi önleyici müstahzarlar, çözücü müstahzarlar, yağlama müstahzarları
598	Diğer kimya sanayi ürünleri
599	Kimyasal veya benzeri sanayinin ürün kalıntıları
611	İşlenmiş deri ve köseleler
612	Deri ve köseleden mamul eşya (makina, mekanik işlerde kullanılan saraciye eşyası)

613	Dabaklanmış, aprelenmiş, bütün halinde kürkler
621	Kauçuk ve kauçuktan eşya
625	Kauçuktan iç ve dış lastikler (yeni/eski)
629	Kauçuktan diğer eşya (hijyenik, eczacılık ürünleri, taşıyıcı kolonlar)
633	Mantardan eşya
634	Kaplamalık ağaçlar, levhalar, kontaplak, sırık, kazık vs. ile ağaç yünü
635	Ağaçtan muhafazalar, kutu, kafes sandık, vs. ile inşaat ve marangozluk mamülleri
641	Kağıt ve karton
642	Kağıt, kağıt hamuru, karton ver selülozik liflerden mamul eşya
651	Tekstil iplikleri
652	Pamuklu mensucat
653	Sentetik veya suni filamentler ve devamsız liflerden mensucat
654	Dokumaya elverişli diğer maddelerden dokunmuş mensucat (ipek, yün, keten vb.)
655	Örme mensucat
656	Kordelalar, etiketler, armalar, tüller vb.
657	Özel iplikler ve dokunmamış mensucat (keçe, vatka, sicim, ip, şapka taslakları, eknik eşya)
658	Dokumaya elverişli maddelerden diğer hazır eşya ve takımlar
659	Halılar ve diğer yer kaplamaları
661	Kireç, çimento, tabii taşlar, asfalt ile bunlardan eşya
662	Silisli fosil unları ve benzerlerinden eşya, tuğla, kiremit, karolar vb. eşya
663	Mineral maddelerden mamul diğer eşya ve cihazlar
664	Cam
665	Züccaciye, cam eşya
666	Çanak-çömlek
667	İnciler ve kıymetli metal taşlar
671	Dökme ve aynalı demir, ferro alyajlar
672	Demir veya çelikten külçe ve diğer ilk şekillerde yarı mamuller
673	Demir veya alaşımsız çelikten kaplanmamış yassı hadde mamulleri
674	Demir veya alaşımsız çelikten kaplanmış yassı hadde mamulleri
675	Paslanmaz veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamülleri
676	Demir veya çelikten (alaşımlı, alaşımsız) filmaşın, çubuk ve profiller
677	Demir veya çelikten demiryolu ve tramvay hattı malzemesi
678	Demir veya çelikten teller
679	Demir veya çelikten ince, kalın borular ve içi boş profiller, boru bağlantı parçaları
681	Gümüş, platin ve gümüş veya platin kaplamalı altın ve diğer metaller
682	Bakır ve bakırdan çubuk, profil, tel, sac, şerit, boru vb.
683	Nikel ve nikelden çubuk, profil, tel, sac, şerit, boru vb.
684	Aluminyum ve alüminyumdan çubuk, profil, tel, sac, şerit, boru vb.
685	Kurşun
686	Çinko ve çinkodan çubuk, profil, tel, sac, şerit, boru vb.

687	Kalay ve kalaydan çubuk, profil, tel, saç, şerit, boru vb.
689	Metalurjide kullanılan adi metaller (tungsten, molibden, tantal, magnezyum, kobalt vb.)
691	Demir, çelik veya alüminyumdan inşaat ve inşaat aksamı
692	Demir çelik veya alüminyumdan depo, sarnıç, vb. kaplar
693	Alüminyum, bakır veya demir çelikten teller, halatlar, kablolar, mensucat
694	Bakır, Alüminyum, demir veya çelikten çivi, vida, pim, rondela vb. eşya
695	El aletleri ve makineler için aletler
696	Bıçakçı eşyası ve sofrta takımları, bunların aksam ve parçaları
697	Adi metallerden ev işlerinde kullanılan eşya ve aksam
699	Diğer adi metallerden eşya (kilit, zincir, yay, fermuar, dikiş, nakış aletleri vb.)
711	Buhar kazanları, kızgın su kazanları ve aksamı
712	Buhar türbinleri ile aksam ve parçaları
713	Motorlar ve aksamı
714	Turbojetler, tepkili motorlar, diğer gaz türbinleri vb. aksamı
716	Elektrik motorları ve jeneratörler ile bunların aksam ve parçaları
718	Diğer güç motorları (su tribünleri, su çarkları, nükleer reaktörler, ısıtılmış yakıt elemanları)
721	Tarımsal makineler (traktörler hariç) ve aksam parçaları
722	Traktörler (744.14 ve 744.15 tekilerin dışındakiler)
723	Toprağın tesviyesi, cevherleri taşıma, yayılması, kar küreyicileri vb.
724	Tekstil, çamaşır yıkama ve kurutma, ütüleme makina ve aksam ve parçaları
725	Kağıt hamuru, kağıt/karton imaline, işlenmesine mahsus makina ve cihazlar
726	Matbaacılıkta kullanılan makineler
727	Gıda işleme makineleri
728	Diğer makineler ve cihazlar ile aksam parçaları
731	Takım tezgahları (torna tezgahları, planya, vergel, yiv açma, dişli açma vb. makineler)
733	Metalleri dövme, çekiçleme veya kalıpta dövme suretiyle işlemeye mahsus takım tezgahları
735	Alet tutucular ile 731 ve 733 gruplarındaki makinelerin aksam ve parçalar
737	Tav ocakları, döküm potaları, hadde lehim, hadde makineleri
741	Isıtıcı ve soğutucu ekipmanları, bunların aksam ve parçaları
742	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri ile bunların aksam, parçaları
743	Diğer pompalar, fanlar, santrifujler, filtre makine ve cihazları
744	Forkliftler, diğer yük arabaları ve kaldırıcılar, asansörler
745	Elektrikli olmayan diğer makine ve el aletleri vb. aksam parçaları
746	Her nevi rulmanlar
747	Borular, kanallar, depolar için musluklar, valfler vb. cihazlar
748	Transmisyon milleri ve kranklar
749	Döküm plakaları ve modelleri, kalıplar, contalar
751	Büro makineleri (yazı, hesap, fotokopi)
752	Otomatik bilgi işlem makineleri vb. ait birimler
759	Büro ver bilgi işlem makinelerinin aksam ve parçaları

761	Televizyon alıcıları (kombine olsun olmasın)
762	Telsiz telefon, telsiz telgraf ve radyo yayınları için alıcı cihazlar
763	Plak döndürücüler, pikaplar, kaset çalarlar, video kayıt ve gösterme cihazları
764	Telli telefon ve telgraf cihazları, telsiz telefon telgraf cihazları vb. aksamı
771	Elektrikli güç makinaları (716 hariç) (transformatörler, statik konvertörler, endüktörler)
772	Elektrik devreleri, rezistanslar vb. aksam ve parçaları
773	Elektrik dağıtım donanımı (teller, kablolar, ızalötörler, bağlantı parçaları)
774	Elektro teşhis cihazları (X ışınli, alfa, beta, ve gama ışınli cihazlar)
775	Evlerde kullanılan elektrikli veya elektriksiz diğ er makinalar
776	Katod ışınli tüpler, yarı iletken tertibat; elektrik devreleri
778	Elektrikli makinaların aksam ve parçaları
781	Motorlu yolcu taşıtları (binek otomobilleri vb.)
782	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar
783	Başka yerde belirtilmeyen motorlu karayolu taşıtları
784	Motorlu taşıtların aksam ve parçaları ile şase ve karoserleri
785	Motosikletler, bisikletler, sakatlar için koltuklar vb. aksam parçaları
786	Römorklar ve yarı römorklar
791	Demiryolu taşıtları, aksam ve parçaları
792	Hava taşıtları, uzay araçları vb. aksam, parçaları
793	Gemiler ve suda yüzen taşıtlar
811	Prefabrik yapılar
812	Demir, çelik ve seramikten radyatörler (elektriksiz) laobalar, küvetler, musluk taşları
813	Işıklı isim tabelaları ve aksamı, portatif elektrik lambaları
819	-
821	Mobilya, aksam ve parçaları
831	Sandıklar, bavullar, çantalar ve kılıflar
841	Erkek/erkek çocuklar için örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarlar
842	Kadın/kız çocuklar için örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarları
843	Erkek/erkek çocuklar için örme giyim eşyası
844	Kadın/kız çocuklar için örme giyim eşyası
845	Örölmüş olsun olmasın diğ er giyim eşyası
846	Giyim eşyası iç aksesuar ve giyim eşyası parçaları (çorap, mendil, eldiven vb.)
848	Tekstil dışında kalan giyim eşyası, şapka vs.
851	Ayakkabılar ve aksamı
871	Optik aletler ve aksamı
872	Tıbbi araç ve gereçler
873	Başka yerde sınıflandırılmamış metreler ve sayaçlar
874	Ölçü, kontrol, ölçü, ayar alet ver cihazlar, bunların aksam ve parçaları
881	Sinema ve fotoğrafçılıkla ilgili aletler
882	Fotoğrafçılıkta kullanılan filmler, kimyasal müstahzarlar ve kağıt, karton vs.
883	Sinemacılıkta kullanılan filmler

884	Optik cihazlar ile aksam ve parçaları
885	Saatler
891	Ateşli harp silahları ve malzemeleri
892	Basılmış yayınlar
893	Plastikten mamul eşya
894	Çocuk arabaları, oyuncaklar, spor malzemeleri
895	Büro eşyası, kırtasiye malzemeleri
896	Sanat ve koleksiyon eşyası, antika eşya
897	Kıymetli, yarı kıymetli, kaplama metallerlerden kuyumcu ver mücevherci eşyası
898	Müzik aletleri ve bunların aksam ve parçaları
899	Başka yerde belirtilmemiş çeşitli işlenmiş eşyalar